ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1969

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:
Dr. S. Naklewycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Аргентина:
Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, **Argentina.**

Англія:
Mr. Wasyl Nakonechny
23 Alexandra St.
Ashton - U - Lyne, Lancs, England

Австралія:
Fokshan Library & Book Supply,
16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9, Victoria, Australia.
На N. S. W. в Австралії:
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview, Ontario, Canada.

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1969 Торонто - Нью-Йорк Ч. 1 (38)

ЗМІСТ

стор.

50-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ — СТАТТІ І СПОГАДИ

Р. Купчинський: Засумуй трембіто, вірш ... 2
І. Козак: Українська Галицька Армія ... 3
П. Деркач: З Листопадових споминів ... 9
Мілена Рудницька: Львівське жіноцтво під час Листопадового перевороту 13
І. Кедрин: Декларативна і дійсна соборність ... 18
В. Галан: Перехід за Збруч ... 21
М. Заклинський: Востаннє на стежі в Карпатах ... 24
К. Третяк: Дещо про бій під Купчинцями ... 35

ДУМКИ НА ЧАСІ

Ю. Тис-Крохмалюк: Майбутнє почалося ... 38

МІЛІТАРНІ СТУДІЇ

П. Самутин: Воєнна стратегія ... 42

БІБЛІОГРАФІЯ І КРИТИКА

М. Дем'янчук: Матеріяли до історії Української Галицької Армії ... 44
О. Колодницький: На чисті води ... 45

РІЗНЕ

Н. Ріпецький: Насамперед — українець ... 49
Краля Української Преси в Канаді — Віра Лихач ... 55
З листів до редакції ... 57
Сяхо Тюлька: «По Крисмусове» чилі «По Різдвяне» ... 60

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Братство кол. вояків І-ої УД УНА: Участь в урочистостях Кардинала Сліпого в Філядельфії (63), Ювілейна зустріч в Торонті (64), Привітання друга з Австралії в Торонті (65), Ювілейні святкування в Едмонтоні (65).
Об'єднання б. вояків-українців в Америці: Листопадові свята (67), Пам'ятник Ген. П. Дяченкові (71), Листівки ОбВУА (72).
Українська Стрілецька Громада: Загальні Збори в Торонті (73).
Братство Карпатських Січовиків: Ювілейний З'їзд закарпатців в Торонті (74), *Союз Українських Воєнних Інвалідів* — звіт (76).
Ті, що відійшли: Ген. Д. Жупаніс (79), *Синопсіс:* 80,

Роман Купчинський

ЗАСУМУЙ ТРЕМБІТО

Засумуй трембіто
Та по всьому світу,
Що зів'яло галичанам
Сорок тисяч цвіту.
Засумуй трембіто
Та на все Поділля,
Щоб не ждала дівчинонька
Хлопця на весілля.
Засумуй трембіто
Та на всі Карпати,
Щоб не ждала сина з войни
Ні отець, ні мати.
Засумуй трембіто
Що галицька сила
Та від Збруча по Славуту
Трупом застелила.

1920

Д-р Іван Козак
кол. сотник УГА й Армії УНР

Українська Галицька Армія

Острах Тараса Шевченка, що Україну — "злії люди в огні окрадену збудять" — здійснився при відродженні Української Держави над Дніпром 1917-го та над Дністром 1918 років. І тут і там, у різному часі й за відмінних політично-суспільних умов, проте при взаємній пов'язаності й залежності подій, прийшлося відновлювати рідну державність в огні революції і водночас обороняти її від грабіжницьких нападів споконвічних ворогів. Ще тільки почалася праця над відбудовою зруйнованого національного храму, а вже з усіх сторін нахлинули заздрі сусіди. Щоб відперти ці напади, стало зразу необхідним створити свою збройну силу, рідне українське військо, що зараз же виступило як новий державно-творчий чинник.

Первопочини творення української збройної сили в Західній Україні (Східній Галичині) нерозривно пов'язані з підготовою Листопадового Чину. Ще в половині вересня 1918 р. створено у Львові таємну військову організацію, складену здебільшого зі старшин-українців австрійського війська під назвою: Український Військовий Комітет. Ця організація мала за завдання підготовити переворот. В першій половині жовтня 1918 року приступили до цього Комітету відпоручники Легіону УСС, який під той час був розташований в Чернівцях на Буковині. На голову Комітету, що згодом прийняв назву Український Генеральний Військовий Комісаріят, обрано сотника УСС Дмитра Вітовського. Він прибув 29-го жовтня 1918 р. до Львова і, дізнавшись, що Польська Ліквідаційна Комісія мала в перших днях листопада переїхати з Кракова у Львів, щоб перебрати від австрійського намісника владу над Східньою Галичиною, рішив почати негайно збройне повстання і захопити владу в українські руки, що й переведено славнопам'ятного Першого Листопада 1918 року. Безпосередньо після цього Український Генеральний Військовий Комісаріят перейменував себе на Українську Генеральну Команду, яка стала першим головним штабом нової Армії. Зав'язком і ядром тієї національної української Армії був Легіон УСС, одначе листопадовий переворот перевів гурт старшин, підстаршин і стрільців колишніх австрійсько - угорських частин, розташованих у Східній Галичині, зокрема у Львові, при співучасті деяких Українських Січових Стрільців. До них приєдналися добровільці з-поміж університетської і гімназійної молоді та робітництва. Створені нашвидкоруч відділи були змушені безпосередньо після перевороту, бувши ще в стадії формування, зайняти оборонні позиції проти наступаючих польських боївок та реґулярних військових частин. Леґіон УСС же вспів прибути до Львова лише за декілька днів після перевороту.

Перші частини Галицької Армії (так вона тоді звалася) творилися самочинно, за почином та під проводом енергійних старшин і підстаршин, на загрожених відтинках фронту. Вони не були зразу пов'язані організаційною мережею і діяли радше на подобу партизанських загонів. Аж після залишення Львова ті частини переорганізувалися в так звані групи, що одержали свої назви від відтинків та місцевостей, в яких діяли, або просто від прізвищ своїх командирів. Так постали: Група Схід, Група Північ, Група Яворівська, Група Старе Село, Група Кравса, Група Клея та інші. 9-го грудня 1918 р. Начальним Комацдантом Галицької Армії став тодішній генерал-хорунжий (пізніший генерал-полковник і командарм Дійової Армії в Першому Зимовому Поході) Михайло Омелянович-Павленко, а його начальником штабу талановитий старшина кол. російського генштабу полк. Євген Мишковський. Цей останній виготовив і перевів організацію отих напівсамостійних віддідів в одну здисципліновану цілість. Створена ним організаційна схема була ось така: Головний провід Армії спочивав в руках Начального Вождя, якому був приданий начальник штабу з відповідними референтами, що всі разом становили Начальну Команду Галицької Армії (в скороченню НКГА). Всю Армію поділено на три Корпуси, означені римськими черговими числами I, II, III. Пізніше, під час Чортківської офензиви командування УГА приступило було до формування двох дальших корпусів, IV-го і V-го, одначе внаслідку дальшого розвитку подій скінчилося на змонтуванні тільки корпусних штабів та створенні декількох нових бригад. Корпуси складалися з бригад. У склад бриґади входили: 3 - 5 куренів піхоти, полк артилерії по 4 - батерій, кінна сотня, технічна сотня, сотня зв'язку, чота польової жандармерії та інші допоміжні формації і установи. Згодом переведено піхоту на полкову систему трикурінного складу. Поодинокі бриґади УГА, — за винятком 1-ої Бриґади УСС, — одержали свої назви від округ або міст, з яких мобілізувалися, наприклад: 2-га Коломийська, 3-тя Бережанська, 4-та Золочівська, 5-та Равська тощо. Бригади нараховували приблизно по 4,000 баґнетів, 50—100 шабель та 16—20 гармат різного калібру. Харчовий стан Української Галицької Армії становив коло 120,000 осіб, а бойовий понад 60,000. Зорганізовано також Команду запілля, пізніше перейменовану на Команду Етапу Армії, як і вишкільні бази для старшин і підстаршин.

Основою творення та поповнювання Армії була обов'язкова військова служба, яка охоплювала чоловіче населення тільки української національности у віці 18 - 35 років. Справами поповнювання відали Окружні Військові Команди при співдіянні повітових комісарів. Ці команди підлягали Державному Секретаріятові Військових Справ (ДСВС), що його завданням було організувати і вишколювати Армію та постачати Начальній Команді всі потрібні польовим формаціям матеріяли.

Для набору, а радше мобілізації вояків-українців з колишніх австроугорських з'єднань, які верталися з фронтів першої світової війни, та форму-

вання з них бойових одиниць створено вже в перших днях листопада 1918 р. у Відні старанням тамошніх старшин-українців, студентів університету та деяких політиків Переходову Станицю під проводом пор. УСС Катамая. Ця установа збирала й відправляла транспорти вояків в Західню Україну окружним шляхом через Мадярщину. У зв'язку з цим слід пригадати, що вояки-українці, які в складі кол. австрійських з'єднань попали були в італійський полон, кількістю коло 9,000 осіб, докладали всяких зусиль, щоб дістатися в Україну і включитися в ряди Українського Війська, одначе це їм не вдалося. Тільки в липні 1920 р. одна група тих полонених, силою 400 вояків, що були інтерновані в місті Касіно, вспіла виєднати від італійської влади дозвіл на переїзд до батьківщини. По дорозі їхній транспорт зупинився в місті Віллях, де зустрів його польський полковник, який заставив італійського начальника ешелону спрямувати цей транспорт в Польщу. Дізнавшись про це, українські поворотці підступом і хабарами перемовили залізничників, щоб перевезли їх в місто Лебрінґ в Австрії, де вони й вивантажились, обезброївши конвоюючих італійських вояків. У Лебрінґу вони залишилися в таборі поворотців під опікою Українського Червоного Хреста, аж доки старанням през. д-ра Є. Петрушевича не були перевезені до табору в Ліберці, ЧСР. В Україну так і не вспіли пробратись.

Організування Армії натрапляло на величезні перешкоди й труднощі. Вся країна була дощенту знищена й пограбована. Колишні австрійські склади боєприпасів загарбали поляки. Особливо дошкульною була недостача амуніції. Спроби закупити виряд та амуніцію за нафту в Мадярщині не вдалися. Деяку кількість зброї одержано з Наддніпрянської України, одначе згодом внаслідку посиленого наступу большевиків і це джерело було втрачено. Вкінці Армія мусіла здебільшого задоволитись тим, що вспіла здобути від ворога. Вистрілявши останні набої, була змушена залишити свою вужчу батьківщину та податись на Наддніпрянщину. Яскравим доказом катастрофальних наслідків цих недостач нехай послужить ось така подія: Після Чортківської офензиви Командування УГА було змушене відпустити додому 70,000 добровільців, які зголосилися були до Армії, тільки тому, що не було дня них одностроїв, взуття та виряду, не говорячи вже про зброю та набої. Дальшу трудність в організуванні спричинював брак вищих старшин, головно генерального штабу. Старшинський корпус УГА складався здебільшого з кол. запасних старшин австроугорської армії, які щоправда мали чималий бойовий досвід з першої світової війни, як командири тактичних одиниць нижчого ступня до куреня включно, одначе не розпоряджали відповідними кваліфікаціями для командування більшими з'єднаннями. Тодішній підполковник, пізніший генерал-четар УГА, Віктор Курманович, що був старшиною кол. австрійського генерального штабу, перебував наприкінці першої світової війни на італійському фронті, як командуючий армійською групою, і вспів дуже пізно прибути до рідного Війська. Після того, як старання Уряду ЗУНР та Командування УГА про відрядження

більшого числа кваліфікованих старшин з Дійової Армії УНР не увінчались успіхом, прийшлося прийняти до служби в УГА старшин-чужинців, здебільшого німців, переважна більшість яких виявила себе щиро відданими українській справі. Дальшою несприятливою обставиною при творенні УГА було виснаження населення, головно кол. вояцтва, 4-річною війною, яку це останнє перебуло здебільшого на італійському фронті, далеко від рідного краю.

Проте, не зважаючи на всі ці трудноші, перешкоди й недоліки, вдалося поставити військову формацію, якої не посоромилась би ніяка нація. УГА була армією суто революційною. Вона постала порядком перевороту, тобто збройного виступу проти влади займаницької держави, якій члени цієї армії присягали вояцьку вірність і яка ще тоді існувала. УГА зберегла зразкову дисципліну і боєздатність, а над усе жертвенну любов до батьківщини та непохитну вірність і відданість ідеї визволення Соборної України.

Воєнні дії УГА можна поділити на ось такі три стадії: 1. вуличні бої у Львові, 2. облогу Львова та 3. бої проти червоних і білих москалів на Східньо-українських Землях.

Перша стадія скінчилася після трьох тижнів відступом зі Львова. Недостатні власні сили та непривичні операції у великому місті серед ворожого населення, це були труднощі, яких не вдалося перебороти.

Вийшовши з міста, УГА розпочала його облогу. Вспродовж її тривання переведено три офензиви. В двох перших: 27-го грудня 1918 та 11-го січня 1919 рр. українські з'єднання, зокрема Бриґада УСС зайняли декілька підміських сіл і дійшли до Личакова і Кульпаркова, але Львова не здобули. Після того полк. Курманович, ставши начальником штабу Армії та переконавшись, що фронтовим наступом не вдасться здобути Львова, виготовив новий плян, який передбачав захоплення залізниці Львів - Перемишль, щоб тим чином відрізати галицьку столицю від заходу та не допустити польських підкріплень до обложеного міста. У цій акції Бриґада УСС зайняла 16-го лютого 1919 р. після завзятого бою село Вовчухи і від того цю офензиву стали звани "Вовчухівською". Це село було положене при вищезгаданій залізничій лінії і вслід за цим ціль офензиви була майже осягнена. Поляки попали в критичне положення, з якого вирятувала їх Франція.

У тій для українців корисній стадії війни Паризька Мирова Конференція вислала на українсько-польський фронт військову місію під проводом французького генерала Бертельмі. Ця місія накинула перемир'я, що його польська сторона використала для підтягнення з заходу поважних сил. У дні 7-го березня 1919 р. українці стали продовжувати перервану перемир'ям офензиву, яка розгорнулася згідно з пляном і довела до цілковитого захитання польського фронту. Здавалося, що Львів ось-ось скапітулює. Але в тому часі поляки одержали з заходу підмогу у вигляді знаменито вишколеної і вивінуваної у Франції польської армії ген. Галлера, яка відтиснула переможні досі з'єднання

УГА від Львова. Одночасно румуни, використовуючи трагічне положення УГА, переступили в дні 23-го травня 1919 р. галицько-буковинський кордон і зайняли південно-східні повіти Галичини. В короткому часі поляки захопили майже всю країну, а відступаюча УГА опинилася з початком червня 1919 р. в куті між Дністром і Збручем та західньо-північною лінією: Устечко — Ягольниця — Шманьківчики — Чорнокінці — Збризь.

Положення Армії в цьому "трикутнику розпуки" було просто катастрофальне. Від заходу й півночі загрожували їй поляки, від півдня румуни, а від сходу большевики. Внаслідку безупинного відступу Армія втратила приблизно 3/4 свого бойового стану й не мала амуніції, а також дух війська був не найкращий. Та саме в хвилі, коли положення здавалося безвихідним і безвиглядним, частини УГА під енергійною командою новонайменованого Начального Вождя, генерал-поручника Олександра Грекова розпочали в дні 7-го червня 1919 р. Чортківську офензиву. Впродовж тієї блискучої акції частини УГА розгромили поляків, здобули ряд ключових позицій і підійшли на відстань 50 кілометрів до Львова. Одначе, внаслідку цілковитої недостачі набоїв прийшлося припинити дальший наступ і під тиском свіжих польським сил розпочати серед ар'єргардних боїв зорганізований відступ за Збруч.

Щодо ґенези Чортківської офензиви існують різні твердження. Одні подають, що плян цього бравурного наступу виготовила Начальна Команда Галицької Армії, інші твердять, що ту славетну акцію започаткували самогужки старшини 3-ої і 7-ої Бриґад, які зуміли намовити своїх бриґадирів до самочинного виступу. Проф. Лев Шанковський в своєму творі "Українська Армія в боротьбі за Державність" засвідчує, що згадану офензиву вирішено на нараді старшин вищеназваних бриґад, при чому ідею наступу особливо гаряче пропаґували й обстоювали командир 13-го полку піхоти 7-ої Львівської Бриґади сот. Роман Волощук та командир 3-го гарматного полку сот. Юліян Шепарович. Фактом є, що обидва ці сотники були у зв'язку з Чортківською офензивою підвищені поза чергою до ступня отамана (майора). Обидвох їх немає вже між живими. От. Волощука вбили по-варварськи комуністи у Братиславі, на Словаччині, де він був високим урядовцем у міністерстві фінансів, а от. Шепарович помер на скитальщині у Німеччині. Знову ж проф. М. Андрусяк твердив в одній доповіді, що ініціятором тієї славної офензиви був сот. Богдан Загайкевич, який помер недавно на еміґрації в ЗСА.

Чортківська офензива, що без сумніву належить до найкращих тактичних осягів Українського Війська під час визвольної боротьби нашого часу, викликала захоплення та загальний підйом духа не тільки серед війська, але й серед усього українського населення Західньої України. З невеличкого клаптика країни, на якому тоді оперувала УГА, прибуло в її ряди коло 90,000 нових вояків, в тому значне число добровільців, якими поповнено проріджені частини до повнісного чисельного стану. Та воднораз ця офензива, що вкрила

бойові прапори молодої Армії нев'янучою славою, була її останім боєм на гериторії її вужчої батьківщини, Західньої України. Після катастрофального закінчення офензиви перед Урядом і Командуванням стануло рубом питання: "А що далі?" Відповідь на це питання дали старшини і рядовики Армії, які з кількох намічених концепцій вибрали єдино правильну: перехід на Наддніпрянську Україну, щоб там разом з Дійовою Армією УНР включитися в боротьбу проти другого запеклого ворога України Москви.

Покидаючи свою вужчу батьківщину, вояки УГА "зажурились, як Збруч річку проходили". Одначе, їхню журбу та їхній сум розвіяло нове гасло "через Київ до Львова". Перед очима їхніх душ з'явилася візія "матери городів руських", золотоверхої столиці Соборної України. Задивлені в її чар, вони з новим завзяттям кинулися бравурним наступом на московських наїзників. Об'єднані під одним спільним проводом Штабу Головного Отамана, обидві Українські Армії швидко очистили Правобережну Україну від ворога, а апогеєм їхнього тріюмфального походу було здобуття Києва в дні 30-го серпня 1919 року.

Події, що сталися після того найвищого осягу, привели вкінці до підступного обезброєння решток здесяткованої тифом та залишеної без політичного проводу Української Галицької Армії полякам в квітні 1920 року.

Ідея визволення жевріє вічним вогнем в серцях всіх українців та переходить з покоління в покоління.

ЛИСТ ВІД ВЕРХОВНОГО АРХИЄПИСКОПА

Богота, дня 19 серпня, 1968.

"Вісті Комбатанта"
Торонто.

Хвальна Управо!

Зворушений до глибини серця спонтанними висловами любови, пошани і відданости українських вірних до моєї скромної особи, що їх вони виявили підчас мойого перебування в Торонті, я не можу знайти відповідних слів, щоби висловити за це все велику і щиру подяку.

Багато-багато листів-привітань, що їх я отримав від різних українських церковних та світських організацій і установ, сповнених виразами правдивої християнської любови і запоруки вірности нашій святій українській Церкві, її проводові й українському народові, залишається для мене назавжди джерелом віри в моїх єдинокровних братів, які хоч далеко від нашої Батьківщини, високо й непохитно несуть прапор християнських ідеалів правди, віри й любови.

Нехай преласкавий Господь благословить Вашу Громаду в її замірах та жертвенній праці для цих взнеслих ідеалів.

З Архиєрейським Благословенням

† Йосиф
Верховний Архиепископ-Митрополит
Кардинал

Пилип Деркач

З листопадових споминів

Хто пережив місяць жовтень 1918 р., той ніколи не забуде цього нервового напруження й атмосфери непевности, що опановували життя українського народу під Австрією в останні дні перед її упадком. Очевидний розвал військової сили центральних держав і неминучий розпад австрійської держави прокинули надії на недалеке здійснення великої ідеї, за яку від 1914 року кервавилися Українські Січові Стрільці.

В природі царила гарна, тепла осінь, що вливала в душу дивні почування, витворювала гарячковий стан радісного очікування й томлячої нетерплячки головно серед військової молоді, що за чотири роки війни звикла до чину.

Та була й причина до загальної тривоги: цеж наближалася вирішна хвиля для українського народу під Австрією. На її вислід в дуже великій мірі могла вплинути постава уряду Великої України, на якій — на жаль — саме в той час найбільше бракувало закріплення політичного ладу.

Кіш УСС-ів стояв тоді у Вижниці на Буковині. В Коші було багато поворотців з російського полону — стрільців і старшин, до яких австрійська команда відносилася з помітним недовірям. Тому в Коші був тільки невеликий вартовий відділ (одна сотня) в повній зброї, решта братії з'їдала хліб як напів "цивілі" і не дуже горнулася до пустих вправ без крісів. Тут були й доволі виразні впливи недавного життя в полоні серед розбурханого моря російської революції. В стрілецькій масі вкорінилося зацікавлення політичним життям на Україні, в Росії, в Австрії, в Галичині.

Минула друга половина жовтня. Стрілецтво хвилювалося. Зі Львова доходили слухи про недалекі важні події, а тут австрійська влада старається відсунути стрілецтво від участи в їхньому вирішуванні! Розпад Австрії був очевидний, тому нетерплячка зростала не днями, а годинами.

Врешті настав 1 листопад. В Коші тиша перед бурею. Стрілецтво вичікувало нових подій, старшина радила над способом найлекшого об'єднання всіх частин УСС-ів під начальною командою сот. О. Букшованого.

На другий день пополудні отримав я перший наказ в імені Української Народної Республіки, підписаний тодішнім комендантом Коша от. Т. Рожанковським. Його текст:

Додатковий приказ ч. 306.

Пол. поч. 444/III дня 2 падол. 1918 год. 3 попол. На телефонічний приказ Команди УСС від'їде завтра ранним поїздом 4.30 до Снятина через Неполоківці 80 людей вартового відділу під командою хорунжого Деркача як охорона магазину. Відділ цей як самостійний має вести са-

мостійну господарку; в цілі її переведення і перебрання грошей зголоситься хор. Деркач сейчас до пор. Індишевського.

Решта вартового відділу лишається під командою чет. Коссака до дальшої диспозиції.

Рожанковський

Зобачить сейчас:
пор. Семенюк
чет. Коссак
хор. Деркач.

Подібний наказ отримав хор. М. Мінчак, що з малим відділом мав перебрати військову владу в недалеких Кутах.

Другого дня вранці я був вже на станції в Снятині. Разом зі мною пор. Індишевський, який отримав додатково наказ перебрати господарку снятинських військових маґазинів. До Снятина дійшли вже вісти про події у Львові і про розвал Австро-Угорщини. Тому командант станції і маґазинів, мадярський поручник передав нам без спротиву ненарушені ще маґазини і разом з своїми людьми подався на Мадярщину.

Небаром виявилося, що людей у мене замало. Крім маґазинів треба було ще забезпечити великий міст на Пруті і ліквідувати грабіжницькі напади мадярів, що цілими ватагами розбрилися по цілій околиці. А головне, треба було вдержати лад на станції і правильний рух транспортів, що довгими змікками сунули з Мадярщини на Україну і навпаки. В одних перли голодні маси російських полонених, в других здеморалізовані мадярські полки, що з награбованим на Великій Україні майном намагалися якнайскорше добитися на Мадярщину. Їхня постава була дуже бунтючна. При тому їхали цілими куренями, добре озброєнні і це робило з них небезпечного ворога. На щастя, були вже здеморалізовані і майже поголовно п'яні, тому їхнє роззброєння не натрапляло на більший спротив. Не вдалося мені роззброїти тільки одного транспорту мадярської артилерії, не так ізза грізної постави мадярів, як радше з браку людей потрібних до вивантаження гармат, і через недостачу вільного місця на довшу задержку транспорту. Цей транспорт роззброєно в Коломиї.

Під вечір того дня прибули до Снятина дві сотні УСС з Коша у Вижниці. Їхнім командантом був пор. Семенюк. Після умундурування в снятинських маґазинах і озброєння цей півкурінь зложив присягу на вірну службу Українській Народній Республіці і 5 листопада від'їхав до Львова. В Снятині ґворилися нові військові частини під проводом місцевих українських старшин.

Другого дня вранці прибув наш відділ до Старого Села під Львовом. Тут застали ми стрілецький курінь, що по невдачі під Головним Двірцем переґруповувався. Були тут в окремих ваґонах перші полонені, сама молодь — студенти, ремісники і т. п. Майже всі у цивільних одягах.

З нашим віддiлом приїхав і перший транспорт артилерії, що мала взяти участь у дальших боях у Львові. Коло полудня півкурінь пор. Семенюка подався через Винники до Львова, а під вечір входили ми до міста через личаківську рогачку. При рогачці півкурінь коротко зупинився

Осінне сонце хилилося на спочинок. Воно лагідним рожевим сяйвом сповивало місто, що в самій середині вже затягалося легким серпанком.

Повагом входили стрілецькі сотні до міста. За сотнями з гуркотом котилися дві полеві гармати. Личаківське передмістя було доволі порожне. Хідниками переходили невеличкі гуртки людей, що з цікавістю приглядалися стрілецькому походові. З вікон проводили нас сотні очей: одні з радістю, другі з холодною здержливістю. Та назагал личаківське передмістя нічим не зраджувало воєнного стану в дальших дільницях міста.

Сотні вмашерували на подвір'я личаківських касарень. Тут відпочивали і ждали дальших наказів. Западала скора листопадова ніч.

Цієї ночі відійшов я з півсотнею на скріплення залоги Підзамча. Моїм помічником був старий УСС, ст. дес. Іван Гнідь.

Нічну тишу роздирали густі стріли, що серед мурів міста робили цілком інше враження ніж в полі. Там — на вільному просторі їхній свист серед ночі міг хвилювати хіба недосвідних новобранців, тут — серед мурів вони відзивалися сильною детонацією і гримали грізно. Немов лютували з пересердя на недостачу широких просторів.

Обсада Підзамча складалася з двох стрілецьких сотень: чет. Іваницького і чет. Теліщака та відділу хор. Гачкевича. Моя півсотня доповняла залогу. Команда відтинку була до 11 листопада в руках пор. Краснопери, від 11 листопада в руках сот. З. Носковського. Загал стрілецтва це був молодняк з 1917 і 1918 рр. — старшини сама "стара война".

Тому, хоч як намагався противник заволодіти тим відтинком, всі його зусилля розбивалися марно. Всеж, при активній підтримці польського цивільного населення тримав він цілу нашу залогу в постійному поготівлі так, що про який-небудь відпочинок тут годі було й думати. Також приходилося поневільно голодувати. Зміна поодиноких стійок на передніх позиціях була можлива тільки раннім ранком і темного вечора. І тільки після зміни отримували ці відділи теплу страву. Зате бойовий виряд стрілецтва був вповні вдоволяючий. Це впливало на бадьорий настрій залоги,хоча перевтома небаром стала докучати щораз більше. На правдивий сон не було тут часу.

Тому всі нетерпеливо вичікували дальшої підмоги. Ми сподівалися більшої частини СС, які після неперевірених слухів ось-ось мали надтягнути до Львова. Одначе надії на СС-ів не справдилися. Замість них приїхав 13 листопада на Підзамче невеличкий відділ Приддніпрянців під командою от. Долуда. Він подався до міста до Нач. Команди і отримав наказ на другий день прочистити вул. Замарстинівську.

Дня 14 листопада на відтинку Підзамча наступ українських частин. Цього ж дня отримав я від сот. Носковського о 4 год. ранку наказ, перевести зі своєю півсотнею, скріпленою одним машиновим крісом, наступ уздовж залізничного шляху в напрямі на гол. двірець. Рівночасно мав я забезпечувати ліве крило от. Долуда. Наступ мав розпочатися раннім ранком з хвилею, як відділ от. Долуда появиться в нашому районі.

Отаман Долуд не довго давав на себе ждати. Около год. 7 ранку він був вже на наших вихідних позиціях і зразу енергійно забрався до діла. Його відділ, хоч невеличкий, викликав переполох у рядах противника. Падала рішуча команда: обстрілять!.. і відділ при помочі машинових крісів скоро посувався вперед. Та отаман Долуд замало числився з силою противника. Ще більшою його помилкою було те, що він повів акцію на власну руку, не оглядаючися на прикази команди Підзамча. Коли я зголосив йому свій наказ, він не зацікавився звітом і ані одним словом не поінформувався про положення на цьому відтинку. З приказом: обстрілять!.. пустився зі своїм відділом далі вул. Замарстинівською.

Мій відділ розпочав наступ від першого моста за Підзамчем. Ми посувалися через Місіонарську площу на вул. Під Дубом. Здовж залізничого шляху я забезпечився невеличким відділом около 10 людей. Ми скоро опинилися під другим мостом. Противник вицофувався в поспіху. По дорозі в брамах лишив кілька трупів, ранених не бачив я ні одного.

Зв'язок з відділом от. Долуда годі було вдержати. До того ж небаром зайшло якесь непорозуміння з первісними приказами. В мойому районі по правій стороні зал. шляху без відома команди Підзамча і без зв'язку зі мною опинився відділ б. австрійських ополченців під комондою чет. В. Навольського, з котрим я, замість на бойовому відтинку, познайомився щойно в шпиталі. Ми оба були ранені рівночасно: чет. В. Н. коло третього мосту, я недалечко від цього ж мосту на вул. Під Дубом. Незнання міських закамарків мало для нашої акції погані наслідки. Ми наскакували на небезпеку в хвилині, коли були певні перемоги. Таке було й зі мною. Я був ранений в обі ноги з вікна того самого дому, з котрого я перебігав через вулицю, щоби дати поміч стрільцеві, раненому в руку в брамі по другій стороні вулиці. Та мої рани були тяжчі. А чотирнадцятка виявилася для мене нещасливою: 14 листопада я був ранений, а рівно три місяці пізніше — 14 лютого 1919 ампутований.

("Український Інвалід", Львів, листопад 1937, з архіву УСС.)

ПОЖЕРТВА НА ІНВАЛІДІВ

З нагоди ім'янин **Михайла Ящука** в Тороні присутні на родинному святі зложили 20 листопада 1968 р. $28.00 на українських інвалідів. Щира подяка жертводавцям і багато успіхів Михайлові Ящукові.

Мілена Рудницька

ЛЬВІВСЬКЕ ЖІНОЦТВО ПІД ЧАС ЛИСТОПАДОВОГО ПЕРЕВОРОТУ

(Спомини й рефлекції)

У числі з 1 листопада 1919 р. тижневика "Український Прапор" у Відні появилася ця стаття одної з найповажніших, найвидатніших українських громадянок тепер уже старшого покоління, пізнішої голови Союзу Українок у Західній Україні й посолки до Варшавського Сойму, пані Мілени Рудницької. Стаття збереглась в Архіві УСС, що його скривали у Відні. Передруковуючи — вводимо тільки мінімальні суто формальні мовно-правописні зміни, вказані з уваги на 50 років, які ділять від появи тієї статті. — **Редакція.**

Коли про більшу частину галицької суспільности можна сказати, що великі події, яких перші роковини отсе святкуємо, зустріли її непідготовленою для виповнення ждучих її важливих завдань то тим паче слід це віднести до загалу нашого інтеліґентного жіноцтва.

В противестві до жіноцтва з т. зв. інтеліґентних кругів, яке воєнне лихоліття не тільки не торкнуло наперед в його розвою, але під багатьма оглядами, головнож припиненням гарно розпочатої роботи в жіночих організаціях, відсунуло назад, в противенстві до нього, жіночі селянські маси дозріли в часі кількох воєнних літ на цілі десятиліття. Війна була для наших селянок жорстокою, але й незвичайною школою життя. Селянка не тільки виповнила понад всяке сподівання свої господарські обов'язки, заступаючи чоловіка, батька, й сина при земельнім варстаті та рятуючи цим робом від голоду свою рідню, міське населення й мільйонову армію, — вона стала також доволі зрілою громадянкою. З усіх усюдів доходили вісти, якто селянки обстоюють свої кривди по урядах і перед всілякого роду окупантами, як сміло й розумно промовляють на зборах, та як загально зросло в них заінтересування до громадянських й національних справ. Їм тільки недоставало доцільного проводу, до якого з природи річи повинно було бути покликаним жіноцтво з кругів інтеліґенції. Та саме воно завело.

Непідготовленим зустріла його Українська Конституанта, що на дні 19-го жовтня 1918 р. своєю звісною постановою признала нас рівноправними членами української держави. Ця постанова не була вислідом наших організаційних змагань, вона впала без наших заслуг неначе спілий овоч з дерева в руки випадкового прохожого. На ділі, являється рішення Української Конституанти вислідом визвольної боротьби свідомого жіноцтва Західної Европи й добичею всесвітної революції.

Неорганізовані, розбиті були наші ряди напередодні незабутного дня 1-го листопада 1918 р. Але сам день історичного перевороту немов зі стихійною силою вирвав нас з просоння й відразу поставив нам перед очі наші завдання й обов'язки. Кожна з нас освідомила собі, що під цю пору не може сидіти в хаті зі заложеними руками, кожна відчула, що всяка праця хочби і як хосенна й гарна, яка одначе не є безпосередною працею при будові нашої держави, являється зараз зайвою й пустою та кожна з нас вірила непохитно, що нашої помочі не відкинуть, не знехтують доброї волі й запалу наших гарячих сердець.

Тямлю, ми перебігли з товаришкою з почуванням невисказаного щастя й гордости вулиці Львова, цього після сімсот справді нашого города, й біля год. 10-ої ранку прийшли до Народного Дому, що був тоді мозком нашого молодого державного організму. Ми застали там вже багато жінок, яких загнала не цікавість, а жадоба причинитися по всім своїм силам до реалізації великого діла. Руки рвалися до праці, душу переповнювало почування бадьористи й енергії.

Та чи повірите? Ми ходили від одної власти до другої, від уряду до уряду, жертвували свої сили, знання і досвід й... всюди зустрічалися з відмовою. В цей мент, коли кожна свідома українська людина у Львові повинна була числитися на вагу золота, а вже прямо неоцінену вартість мав кожен інтелігент, — нашого жіноцтва ніхто не закликає до праці, ніхто його не заохотив, навпаки, ми мусіли добувати собі право на працю, хоча на основі законів ми були вже буцімто рівноправними з мужчинами горожанками...

По двох-трьох днях я довідалася, що у військовій кухні Народного Дому треба сил до праці. Я негайно зголосилася, хоча правду кажучи, ніяково й совісно було братися за роботу, до якої в мене не було жадних кваліфікацій ні хисту. Та годі було сидіти бездільно, коли на вулицях міста плила кров наших героїв.

В кухні Народного Дому я найшла вже багато знайомих: гімназистки й студентки університету, учительки й урядднички, молоді панночки й старші пані, всі вони працювали з повним пожертвуванням та виповнювали охоче й радісно перенятий на себе обов'язок. Служба тривала безперервно 24 годин, опісля слідував такий сам довгий відпочинок. Так працювали ми до трагічного дня 22-го листопада й пережили не одну хвилину, що на довгі часи останеться в нашій пам'яті. Ми прощали героїв, що прямо від нас йшли на смертельний бій під пошту або казарми Фердинанда, ми вітали з нечуваною полекшою і захопленням наспівших на поміч Стрільців та наших придніпрянських братів, ми кормили падаючих з утоми й голоду жовнірів, які приходили до кухні просто з бою, буквально оббризкані кров'ю, чорні від диму і поту. Ми з німим подивом гляділи на безмежну посвяту нашого війська, що без слова скарги або спротиву терпіло невиносні труди й недостачі.

Та повного вдоволення кухонна праця не була всилі нам дати; свідомість, що ми, українські жінки, не жертвуємо під цю історичну хвилю нашій державі цього, на що нас стати, що тоді, коли кожна людина повинна бути на місці, де вона найбільше потрібна і хосенна, ми легкодушно марнуємо свої нечисленні дорогоцінні сили, — думка ця затроювала наш спокій і вдоволення, яке пливе зі совісно сповненого обов'язку. Прохарчування армії, це велика і важлива річ, та з другого боку важко було дивитися на це, як жінки зі середньою або й академічною освітою скробали бараболю, краяли цибулю або місили тісто... Цю роботу могли робити рівно добре (або навіть краще, бо з більшою вправою і знанням) наші українські наймички, що служили досі по польських хатах, та яких десятки зараз в перших днях листопада опинилося без заняття.

Провідники нашого державного апарату і військові команданти не хотіли поза куховарством признати жінкам ніякого іншого поля праці. Навпаки, вони не використали навіть якслід хозяйського знання і талану нашого жіноцтва. Управа і адміністрація кухні Народного Дому спочивали так само, як й усіх інших військових кухонь (в ратуші, в соймі і т. д.), в руках поручника, про якого кулінарні кваліфікації хай свідчить факт, що до одного обіду видавав 2 кґ. соли, а за те в тій самій пропорції щадив на інших харчах. Чи цей поручник — до речі: здоровий, кремезний парубок, не повинен був стояти в бойовій лінії побіч нашого геройського рядовика, а його місце, чи не могла зайняти одна з досвідчених пан-господинь? Й чи так само місце старшин, які сиділи по різного роду урядах, не повинні були заступити наші студентки, учительки і бюровички, звільнюючи цим робом й так нечисленний офіцерський матеріял для фронтової служби?

Ці болючі питання ставали перед нами щораз частіше, коли прийшли останні дні нерівної боротьби, коли серце огортав смуток, пригноблення і жура за долю нашого дорогого міста, а нас давили сором і досада, що ворота більш продуктивної праці перед нами замкнені.

Почування сорому стало просто невиносне для кожної з нас, коли дня 22 листопада на вулицях Львова зароїлася від жіночих постатей в однострoях ворожого війська. Бо тоді, коли українці марнували з невибачною байдужністю дрібку своїх львівських сил, поляки переводили горячково мобілізацію своїх. Вони вміли використати не лише мужеський резервуар, а й не погордили також жінками і дітьми. Я мала сумну нагоду переконатися про це наглядно зараз першого дня польської інвазії. Мене арештували ранком 22-го листопада і вели на переслухання до польської охорони (т. зв. полевої жандармерії), бюра якої містилися на вулиці Хотинській біля костела св. Елисавети. Дорога вела саме через вулиці, на яких тому кілька годин кипів ще завзятий, смертельний бій. На кожному кроці я стрічала легіоністки, які взяли на себе мундир і кріс не для фантазії чи з хворої амбіції, а таки справді з гарячого патріотизму.

В жандармерії за столиком сиділа жінка з однорічняцькими відзнаками і вона списала зі мною протокол, й також обов'язки ордонансів сповняли дві легіоністки. А вже опісля з польських газет ми довідалися, які величезні прислуги віддали польському війську в листопаді їх жінки, головно в розвідчій службі. Вони переходили через бойову лінію і переносили вістки з одної частини міста до другої, інформували своїх старшин про всі подробиці нашої стратегічної ситуації, а по нашім боці ходили від хати до хати, роздавали Плацовк-у та підсичували духа бунту й опору. Це не брехня і не фраза, що Львів відібрала нам з рук польська жінка й дитина, а болюча правда.

Чи українське жіноцтво менше свідоме національно і менше патріотичне від жінок нашого найлютішого і найнебезпечнішого ворога? Яка була причина й чия вина, що наша роля в листопаді минулого року не була така, яка повинна була бути?

Причини і вина була в нас самих, себто в жінках. Добра воля одиниць не заступить карної організації. Якщо співучасть жінок в боротьбі за визволення нашої землі була би взяла в свої руки якась об'єднуюча жіноча організація (якої в нас, на жаль, не було), тоді керманичі держави були би мусіли числитися з нами і прийняти наші услуги. Побіч відсутности організованости і замало енергійного обстоювання нашого слушного права до співпраці в будуванню держави, вина і причини були також по боці суспільности, яка не то не притягнула жіноцтва до праці, а ще й кидала колоди під його ногги.

Та зараз не пора розводитися над цими болючими питаннями.

Побіч тіней слід підкреслити також ясні сторони жіночої діяльности у переломовій хвилині, а саме запал, добру волю і самопосвяту, які справді дорівнювали нераз неустрашності наших вояків. У військових кухнях працювали пані, що мешкали на польськім боці міста і перекрадалися до нас через бойову лінію. З безнастанною небезпекою життя працювали передусім наші пані в кухні, що містилася в Соймі, який — як відомо — лежав в самім центрі найзавзятіших боїв. Львівське жіноцтво може повеличатися фактами справжнього геройства. Так напр. дві наші поштові урядниччки видержали до останньої хвилі при телеграфічнім апараті і втекли з пошти щойно з останніми вояками, коли ціла будівля горіла. Слід також згадати про жінки, що працювали по шпиталях як сестри милосердя, а передусім про наші медички, які цілий час були заняті в українській санітарній службі. Одна з них ранена попала в полон під поштою, та її вдалося втекти другого дня і принести нашим цінні вказівки.

Скромніша ще — а правду кажучи ніяка — була наша співучасть в суспільно-політичних ділах. Факт цей, легко пояснити тим, що досі жінки були виключені від політичного життя й тому не вміли покористуватися признаною рівноправністю. Склалося також так, що найдіяльніші з наших жінок мешкали по другім боці фронту. Це, очевидно, не оправдує нашої індоленції і не зажже з нас тієї ганьби, що Національна Рада радила у Львові рівно 3 тижні, а ми

не зажадали допущення до цього найвищого законодатного тіла наших представниць, до чого мали право на підставі ухвали Української Конституанти і основних державних законів. Щойно на день 22 листопада скликано було загальне жіноче віче та на нім мали бути призадумані міри і способи нашої політичної діяльности; на жаль внаслідку знаних подій того дня те віче не могло відбутися.

Доля не дозволила покищо змазати перед грядучими поколіннями закиду недозрілости та індоленції, на який українське жіноцтво почасти заслужило собі у трагічних днях листопада. Цей закид у львиній частині відперло львівське жіноцтво своєю діяльністю, яку виконувало в часі цілого минулого року і яку виконує й по нинішній день. Цілу гуманну працю, яка єдино осталася дозволена в часах ворожого наїзду, перейняла на себе українська жінка: матеріяльна і моральна опіка над родинами наших вояків, над усіми неповинними жертвами польського знущання, одним словом головна частина діяльности Горожанського Комітету спочиває в руках жіноцтва. А поза чисто філянтропійною діяльністю, майбутній історик запише на наш рахунок й інші вчинки, яких не постидався би осяяний славою український вояк.

Будемо надіятися, що розпочата праця не пропаде, та що у слушний час українське жіноцтво сповнить якнайкраще свій обов'язок супроти держави і вітчини скорше зорганізувати відбудову, щоби наша земля знову зацвіла і потекла молоком і медом.

Це буде найкраще відсвяткування річниці великого перевороту 1 листопада 1918 року.

(З Архіву У.С.С.)

Іван Кедрин

Деклятативна і дійсна соборність

Відчитаний урочисто на чотирьох рогах Софійського майдану Акт з'єднання українських земель в одну самостійну й соборну державу святкують всі вільні українці, як найбільше національне свято, бо ж це найвища ціль, що її може осягнути нація — простягнути державність на всі свої землі та сполучити її в одну соборну, ні від кого незалежну державу. Відомо, що Акт 22 січня 1919 року попередили акти 22 січня і 1 листопада 1918, якими створено Українську Народну Республіку над Дніпром і Західню Українську Республіку над Дністром, з ухвалою Української Національної Ради в Станиславові з 4 січня 1919 про з'єднання з УНР. Коли Трудовий Конґрес затвердив той Акт злуки 28 січня 1919 року, то він став правосильний, як вияв волі народу, затверджений тим його революційним парляментом, який був можливий в даних відносинах.

Але ж відомо, що доля не судила, щоб той Акт будь-коли війшов у дійсність. Західньо-українські землі вже тоді були частинно окуповані поляками, включно із Львом, що його українські війська залишили вночі з 21 на 22 листопада 1918, а 18 липня 1919 останній вояк УГА перейшов за Збруч і від того часу Галичина ніколи вже не перебувала під українською національною владою. Збройна боротьба за молоду українську державу велась з перемінним щастям ще до 21 листопада 1920 року, коли-то перестала існувати реґулярна Армія УНР й перестав існувати реґулярний военний фронт. Правда, збройна боротьба не припинилилась, відбувались масові повстання, відбувся так званий Другий Зимовий похід із своїм трагічним епілогом під Базарем, а Українська Дивізія й Українська Повстанська Армія продовжували ділом традицію збройної боротьби.

Акт соборности з 22 січня 1919 року так і залишився в історії нашого народу актом деклятативним, актом радше символічним, як постулят майбутнього, а не здійснення державно-політичної програми в минулому. Нема ніякого сумніву, що до невдачі українських визвольних змагань з р.р. 1917/20 у великій, якщо не у вирішній мірі причинився факт існування ввесь час — після урочистого проголошення злуки — фактично двох урядів, двох військових командувань та ще гірше, двох психік, двох підходів до проблем державности і боротьби за неї. З погіршенням военної ситуації галицька Українська Національна Рада дала президентові Евгенові Петршевичеві надзвичайні уповноваження (9 червня 1918) з титулом диктатора. Очевидно, після з'єднання двох держав і перетворення Західньої Української Республіки з Західню Область Української Народньої Республіки — той титул диктотара не підходив. Але д-р Евген Петрушевич відмовився стати членом Директорії, а створене міні-

стерство для справ Галичини залишилось міністерством на папері, не здобувши собі авторитету в галицькій політичній, та ще менше військовій верхівці, головно з уваги на контроверсійну постать міністра, кол. посла до австрійського парляменту, соціял-демократа Семена Вітика, що його прозивали "бориславським диктатором". Безперервні дисонанси між галицькою і наддніпрянською верхівкою поглиблювалися після трагічного закінчення найсвітлішої події у визвольній війні — здобуття Києва обома арміями 31 серпня 1919 р. Галичина приписувала вину здачі денікінцям Києва неясній стилізації наказу Штабу Армії УНР, знову ж наддніпрянці — русофільству галичан. Нема сумніву, що генералові Кравсові за психікою ближчим був російський генерал Бредов, ані ж українські старшини, та що він не знав і не розумів законів революційного ведення війни, коли треба було на власну руку приймати рішення — по лінії національно-державних інтересів України. Правдою є теж, що листи і звіти д-ра Василя Панейка з Парижу наполягали на порозуміння з Денікіним і західніми альянтами, що підтримували Денікіна, коли в оточенні Головного Отаманна сподівались реальнішої допомоги від двох безпосередніх сусудів України — Польщі й, може, Румунії. Умова УГА в Зятківцях з ген. Денікіном з 6 листопада 1919 завершила лихо обопільних жалів і претенсій. Варшавський договір з 22 квітня 1920 року додав знову пального до закидів збоку галичан на адресу наддніпрянців.

Коли в половині листопада 1919 року д-р Евген Петрушевич виїхав з Кам'янця Подільського до Відня, він відновив назву Західня Українська Народна Республіка — у Відні існували тоді дві амбасади двох українських держав. Лихо не у формальному їх існуванні, а у тому, що пресові органи обох державних центрів — у Тарнові й у Відні — вели найбільш неперебірливу взаємну кампанію. Це був найприкріший період в історії тієї першої української еміґрації після прогри визвольчих змагань. Очевидно, кожне негативне явище породжує реакцію і тоді теж створився рух за привернення дійсного соборництва духа. Однак цей рух переміг в цілості аж тоді, коли 25 травня 1926 р. на розі двох вулиць у Парижі большевицький агент вбив Симона Петлюру. Наче за помахом палочки — замовкли тоді всі немудрі закиди маленьких людей на адресу Головного Отамана й всі його опоненти, без уваги на обласне походження, зрозуміли, що Симон Петлюра став символом невгнутости супроти Москви та збройної боротьби проти неї за рідну державність.

В Західній Україні, ані в західньо-европейських осередках української політичної еміґрації не було вже в другій половині 20-их і в 30-их р.р. проявів обласного сепаратизму. Українська Парляментарна Репрезентація стояла в близькому контакті з Державним Центром УНР у Варшаві, автор цих рядків, живучи в р.р. 1925 - 1931 у Варшаві, був зв'язковим Екзекутиви УНДО з Державним Центром. Так само голова Проводу Українських Націоналістів Евген Коновалець на еміґрації за кордоном мав ту зручність, що ніколи не зривав

контактів з през. Андрієм Лівицьким. Коли до Варшави прибув д-р Кость Левицький, кол. прем'єр в уряді д-ра Евгена Петрушевича Віденської доби 1920 - 23, він не тільки стрінувся, але й заприязнився з пок. Андрієм Лівицьким. Не тільки львівське "Діло", але й інші галицькі часописи були соборницькими, засновану д-ром Євгеном Лукасевичем і редаговану Олександром Саліковським (наддніпрянцями) у Варшаві "Українську Трибуну" поляки закрили за цикль статтей галицького діяча Михайла Струтинського, а однаково митрополит Андрей Шептицький, як галицький політичний провід і Державний Центр у Варшаві, всі здавали собі справу, що це тільки в польському й московському інтересі — штучне продовжування "границі Збруча".

Кордон Збруча в буквальному значенні перестав існувати з большевицьким "визволенням" Західньої України раз у 1939 і після того у 1944 році. Український нарід опинився в соборній неволі. Ставши предметом безоглядної русифікаторської політики й предметом усіх експериментів, що їх всилі придумувати поліційна система російсько-комуністичної диктатури, український нарід все ж дістав у тому насилу переведеному з'єднанні всіх земель під одним ворожим правлінням одну велику користь: вирівнюється психіка, вирівнюється спосіб думання й відчування, зникають остаточно залишки обласного партикуляризму. Ми втратили свою державність, бо були до неї непідготовані — народні маси не мали належної національно-політичної свідомости, не були державницько зрілі, ми не мали теж власних кадрів — ані старшинських, ані службовицьких для обсади старшинських і адміністраційних постів. Ми не були теж приготовані до політичної соборности, бо ані галичани не знали Наддніпрянської України, ані наддніпрянці не знали галичан. Сторіччями розмежовані державними кордоннами й виховувані в сфері діяння різних культур — одні від одних відчужились. Правда, Шевченко був для всіх один, наддніпряські еміґранти — Грушевський, Драгоманів — були рушіями політичної думки в Галичині, наддніпрянські меценати зробили велике добродійство Науковому Товариству Шевченка у Львові. Були галичани й наддніпрянці близькими приятелями (Гнатюк — Коцюбинський), Франко був відомий на Наддніпрянщині, а Лисенко був прославлюваний в Галичині. Але народні маси жили окремішнім життям та й інтеліґенти у масі мали дуже поверховне уявлення про другу частину рідних земель. Власне те незнання грунту і та різниця психіки була головною причиною згаданих вгорі злощених дисонансів. Кузнею соборництва духа була формація Січових Стрільців, — у нових часах в Українській Дивізії чи в УПА було вже не до подумання — ділення військовиків за їх обласним походженням.

Дійсна соборність — це соборність духа. Відзначаючи, як чудо, що ми могли вже 50 років тому проголосити урочистий Акт про об'єднання двох держав, що постали на розділених від віків українських землях, ми проте мусимо

мати на увазі не писаний документ, а його зміст, його духову вартість. Ми втратили державність і змагаємо до її відбудови.

Наша віра у відзискання національної держави тим сильніша, що нарід в Україні, який буде будувати нову рідну державу — бо він відбудує її, а не поселенці з заморських країн — вже дійсно соборний у своїх думках і почуваннях і — завдяки жорстокому окупаційному режимові — у своїй тузі до визволення.

Д-р Володимир Ґалан

ПЕРЕХІД ЗА ЗБРУЧ

Саме у В-ві "Червона Калина" появилася книжка д-ра Володимира Ґалана, президента ЗУАДК і ОбШУА, "Батерія смерти" (240 стор. друку із вступом, картинами, схемами, світлинами і кольоровими баталістичними образами). Це — спомини колишнього активного старшини-артилериста, який з своєю батерією перемаршував далекі простори Галицької й Наддніпрянської України в рядах УГА. Беремо відтіль одну частину.

Редакція

Ранком 28 червня поляки почали загальний протинаступ. У завзятому бою їхня піхота проломила наші лінії. Наша піхота відступила спершу в порядку, але коли з'явились ворожа кіннота і панцерні поїзди — зчинилась паніка. Батерії, стараючись стримати вогнем ворога, переходили поступово до Хильчиць. Батерія 4-10 відійшла, не маючи ні одного стрільна. Батерія 2-10 зайняла позиції при західньому виході із села Хильчиць. Дві гармати були просто на ворога, а дві повернулись гирлами на свою піхоту, яка, не зважаючи на погрози старшин, в безладді відступала.

Грізна і рішуча постава гармашів привела піхоту до порядку: вона зупинилась і стала в розстрільну перед гарматами. Ворожа лінія, висунувшися з Почап, скорострілами сікла наші лінії. Ми усвідомили, що наш наступ закінчився. Сили УГА заслабі, щоб витримати перед армією Польщі і її союзників.

Нашим завданням було зупинити ворога, щоб дати змогу відступити нашим обозам, артилерії і піхоті І-го корпусу, який з Ясенова, Княжа, Хильчиць, Білого Каменя йшов на Золочів. Це завдання зрозуміли гармаші. Останні наші набої вистріляно. Батерія відступала на Золочів, затримуючись лише для боїв.

Бриґада і корпусна кіннота стримувала піхоту, але безуспішно. Не вдалося нам вдержати лінії під Золочевом. Ворожі панцерні авта вносили паніку в наші ряди, загрожуючи нашим обозам та гарматам, які вкрили шлях на Тернопіль.

Справник батерії заявив, що в скринях є всього лише двадцять стрілен. Три гармати відійшли і залишилась тільки одна, зайнявши позицію у полі біля корчми при дорозі Хильчиці — Білий Камінь. Поляки завернули, і це дало змогу нашій піхоті вскочити в місто. Але за хвилину розірвався над нами шрапнель, далі другий, третій... Гармаші укрились за корчмою. Треба було підождати і обдумати, як вийти із засідки. Гармата залишилась у полі сама. Тим часом ворог переніс ціль обстрілу, думаючи, що ми залишили гармату. Гармаші підбігли до неї, і знову цільні стріли впали на ворога. Гармату ми відтягли в рів, а самі перекочували до Глинянського передмістя. Наша піхота вже відступала, і тепер відступала з нею гармата дорогою через Бенів — Зазулі, щоб з'єднатися вночі з полком у Тростянці Малім.

В календарі "Червоної Калини" з 1929 р. в описі битви під Золочевим дня 28-го червня 1919 р. сказано так:

"І піхота не встоялась. Розторощена загальними ударами, почала відступати, переслідувана кіннотою та панцерними автами. Відворот перемінився в панічну суматоху. Здавалось, що нема стриму. Всіх огорнув непогамований страх. Та не знала, що це страх славна артилерія УГА. Пор. Галан, побачивши, що діється, з витягненим револьвером почав здержувати піхоту і заводити лад. Під загрозою револьвера пропускав він дорогою тільки обози і, повернувши дула гармат в сторону противника, перейняв навпростець наступаючі лави і здержував атаку кінноти, що наступала на п'яти. Коли одні гармати безупинним вогнем держали противника, другі завертали назад, закопувались і починали пальбу, щоб таким способом дати змогу для відвороту гарматам спереду. Розпечені дула видихували з себе останні сили і останні набої, що були ще у скринях. Наступ противника бодай на хвилину був здержаний, його кіннота не могла розгорнутись під цільним обстрілом. І так безустанку відступала 2-га батерія пор. Галана, криючи відворот аж до самого Золочева, рятуючи майно, обози і цілу бригаду від заглади. Ще не раз вславився пор. Галан із своєю батерією на Великій Україні, його подвиги надовго залишились у пам'яті всіх учасників тих боїв".

Це був останній великий бій нашої армії на Галицькій землі. Тут вирішилась доля нашої армії, якій призначено перейти Збруч з політичним гаслом: через Київ — на Львів!

Здисципліновано й упорядковано перейшла наша армія цю річку, якій призначено було стати кордоном між двома окупаціями.

Прощання з вужчою батьківщиною було урочисте. Ранком 16 липня 1919 року 10-та бригада і 10-ий артилерійський полк стали до останнього бою в селі Васильківцях, прикриваючи перехід армії за Збруч. До команди бригади наспіло повідомлення, що в селі Товстеньке появились озброєні банди польських полонених, які загрожують нашим частинам. Для бічної охорони

бригади і полку, що вже рушали на Збруч, вислано одну гармату 2-ої батерії з кінною розвідкою і всією кінною обслугою на Васильківці через річку Слобідку. До цієї групи зголосився хорунжий Будзан і справник Колибаба.

Довкруги була мертва тиша. Біля двора Слобідка посипались на нас стріли із Товстенького. Гармата зайняла становище і кількома пострілами розігнала юрбу.

Поволі ми підійшли під село Сидорів і над вечір були від західньої сторони у селі під поміщицьким двором.

Сонце сідало. Галицька армія вже перейшла Збруч і лише наша маленька горстка з гарматою виконувала своє бойове завдання по цьому боці ріки. Останній раз залунав наказ: Вогонь вперед!"

Комонні вивели коней на горби і повернули гармати в напрямі ворога.

— Почесний випал для поляглих товаришів зброї — стріл!

Загреміли три постріли, і відгук покотився ген по Галицькій землі, до тих, хто лежав у землі, згинувши за її волю, під стріхи наших батьків, як вістка, що наша армія ще живе.

Була ніч. Гармаші побожно поскидали шапки, приклякли біля гармати і цілували на прощання галицьку землю. В декого сльоза блиснула в оці.

А в саму північ остання сторожа УГА — остання гармата переїхала Збруч у селі Шидлівцях на широкі простори Східньої України з новою надією і новими завданнями, які для нас, уродженців галицької землі, мали тоді найбільше значення: "Через Київ — на Львів!"

Без надії на якусь інтервенцію, без сторонньої допомоги українська молодь стала проти всіх сил світу в боротьбі за державну незалежність. Запалена ідеєю свободи молодь з Галичини і молодь з великих просторів Наддніпрянської України — разом ішла до волі і незалежности. Тоді ніхто навіть не думав про можливість невдачі...

Мирон Заклинський

Востаннє на стежі в Карпатах

Коло села Волівця на Закарпатті мали москалі багато війська і такі мішні становища, що ніяк не вдавалося вигнати їх звідтіль. Тому дивізія, чи пак група, полк Пйома, до якої наша сотня належала від половини грудня 1914 р., повинна була обійти москалів, відтяти їм зв'язок і відступ через Бескид і так змусити їх покинути Волівець і Закарпаття. Не знаю, чи австрійський плян був саме такий, але так говорили про нього Стрільці. Наша дивізія справді вигнала москалів з кількох сіл, як Либухора, Гусне, Латірка, Нишкаровичі.

Відразу з Либухори вислав сотних Вітовський кілька стеж. Я пішов з досвідченим провідником Іваненком. Наша стежа збилася з дороги, заночувала в селі Гусному і не післала навіть звідомлення до сотника, бо не було що посилати.

Другого дня прийшли ми до сотні, до Нишкарович. Сотня мала строге поготівля. Ніхто не скинув ані плаща. На горбі, напроти хат, стояли кілька батерій і завзято обстрілювали якесь московське становище. Гримали здоровенно. Незабаром перестали, мабуть вигнали москалів.

Перед вечором прийшов сотник Вітовський на нашу кватиру, де було нас найбільше, щось 50 люда і спитав, хто зголоситься на охотника, щоб негайно вибратися в дорогу і передати звідомлення нашої групи одній бригаді. Справа важна і невідкладна. Заблудити не вільно. Треба буде йти бодай пів ночі, а завтра відшукати на одній горі, яку сотник показав на мапі, зв'язкових нашої бригади з сусідньою і передати їм звідомлення. Для того, хто це виконає, вистарає сотник відзначення. Зголосилися чотири дуже талановиті і досвідчені стежові провідники: чотар Трух, вістуни Балюк і Мінчак та стрілець Матчак. Ні один з них не схотів лишитися і всі чотири вибралися зараз у дорогу. Сотник вислав їх різними дорогами з тим самим звідомленням з огляду на його важність.

Ранком на збірці — було це 31 грудня 1914 р. — викликав сотник щось шістьох командантів стеж, показав їм на мапі, куди котрий повинен іти і що досліди та наказав брати на стежі по сім-вісім стрільців. Я пристав до стежі Гарасимовича, бо не було тих, з ким я був би найрадше йшов. Наше завдання було: перейти через гору Високий Верх і переконатися, чи в селі НН є москалі. Ми пішли через село Латірку, звідки вигнано москалів попередньої ночі. Там стали ми на короткий відпочинок, а хто хотів, міг піти в село купити щось до їди. Наш обоз не прибув на час із їжею. Дехто і на вечеру не мав що їсти, а снідання не їв майже ніхто, бо запасів ми не мали.

Отож кількох нас пішли добути щось їстивне. Я пішов з товаришем Козаком. Ідемо вулицею, аж тут кричить до нас зза потока якийсь офіцер: "Вас

зухен зі гір ім дорфе? Вас воллен зі гір?"* — Я прийшов над потік і кажу йому: "Вір зінд украініше шіцен".** — Він негайно змінив тон і каже: "Ах зо! Но, ві ґетс?"*** — Я пояснив йому, що наш обоз не прибув на час, тому ми шукаємо в селі за їжею. Він відповів: "Ебен десгальб бін іх гір ім дорфе".✡ Ми "засалютували" і відійшли.

Село дуже бідне, годі щось купити, навіть вареної бараболі. Врешті в одній хаті напитали ми молоко і вівсяний ощипок. Молоко було сире, а варити не було часу. Я не привик до невареного, насилу випив і ще купив кусень ощипка. Він був не смачний і сухий, наче спекли його з отруб і полови. А тут у бойківських горах їдять люди такі ощипки, бо хліба не мають.

Вернулись ми до своїх і почали йти під гору. За кілька хвилин не міг я ні кроком ступити вперед, так втомився і задихався. Більшість стрільців таксамо. Командант стежі вістун Гарасимович нетерпеливився, хоч і сам втомився, бо вже пізня година. Відпочавши хвилин кілька — йдемо дальше. Наплечники давлять, тягнуть до долу, бо в них багато набоїв, тяжко приходиться кожний крок. Врешті знову треба спочивати. Отак спочивали ми кілька разів, заки вийшли на гору. Ми сідали в сніг, щоб дати ногам хоч короткий спочинок. Опісля дуже важко було вставати.

На горі стояла густа мряка і звіялась метелиця. Нічого не було видко, крім найближчих дерев. Командант нашої стежі не мав компаса — і не мав його ні один з наших провідників стеж, — а мапу мав таку загальну й негочну, що не було на ній ані тої гори, на якій ми стояли, ані села, що до нього ми повинні були дійти. Він радився з нами, куди нам іти, але ми також не мали уяви, бо, походивши по горі серед мряки, втратили всяку орієнтацію. Отже він повів нас якимись недавніми слідами, що ще не зовсім були присипані снігом. Але таких слідів було немало в різних напрямках. Ми знову зупинились і нараджувалися. Аж тут надійшли до нас три стрільці. Питаємо, чи не знають, у якому напрямі лежить таке-то село — ні, не знають. Належать, кажуть, до сотні Будзиновського, до стежі Гнатевича. Він вислав їх наперед, як "око", але вони втратили свою стежу з очей і оце не годні серед мряки знати її. Гарасимович казав їм іти з нами — і ми пішли далі. Ми не держалися вже жадної стежки, лиш брили в щораз глибший сніг. Дальше пішли якимсь узбіччям, де лежали постинані смереки. Вони дуже гальмували наш хід. Через кожну треба було перелазити і змерзнути при тому здорово в руки.

---

* Чого ви шукаєте тут у селі?

** Ми українські Стрільці.

*** Он що! Ну, як вам везе?

✡ Власне тому я теж у цьому селі.

У мене був годі такий настрій, як бував уже нераз серед важкої гарівки. Я перестав відчувати пригноблення задля втоми, не дбав про те, що сильно змерз в руки і що ось ми блукаємо вертепами і не знати, коли і куди зайдемо. Навпаки в мене збудилася цікавість, чим закінчиться ця наша блуканина вблизу москалів. Як вийдемо з цієї халепи? Що ще чекає нас сьогодні?

Врешті вийшли ми знову на якусь стежку, що вела довгим хребтом горба і пішли по ній. Сніг перестав падати, але мряка стояла по-давньому. Нараз почули ми на-ліво від нас кілька стрілів і грімкі, збірнні оклики: Гурра! — такі, як при наступі на багнети, або при ловлі більшої частини. Ми станули, насторожилися, але нічого більше не почули. Пішли ми дальше. Від нашої стежки розійшлися кілька бічних стежок, а де-не-де видніли коло неї витоптані в снігу місця: знак, що там стояли вартові. Але чиї? Ми посувались осторожно вперед і дійшли за якої чверть години до малої будки. Видно було, що тут довго перебували вояки. По написах і залишених речах, як "ляндштурмацький" плащ, бачили ми, що тут були наші, але були також речі москалів. Годі було зміркувати, хто був тут останній, таксамо, як ми не знали, чи ті стежки і місця вартових витоптали наші, чи москалі. Ми йшли хребтом уже доволі довго, отже по всякій вірогідності були ми вже в районі москалів. Як би не мряка, ми легко зорієнтувались би, куди ми зайшли, а так годі. Дехто пропонував вислати частину стежі стежкою, що вела в долину, а друга частина, щоб тут зачекала. Але командант і більшість були проти того, щоб сходити в ту мряку, де легко можна попасти в руки москалям. Командант нашої стежі не належав до тих провідників, що в таких випадках видають наказ, покликавшись на свою командантську владу. Він радився з нами, що робити. Кількох з-поміж нас, я також, дораджували вертатися до сотні, бо це єдина дорога, яку ми відсіль менше-більше знаємо. Раз ми серед мряки втратили орієнтацію, то з нашої стежі й так нічого не вийде, командант не згодився, бо ще завчасно, годі вертатися тепер до сотника з нічим.

Одначе з того місця таки треба було завертати. Якої чверть години вертались ми тою самою дорогою, аж у одному місці, де склін гори не був стрімкий, звернув наш командант мовчки в долину — і ми за ним. Шмат часу бродили ми в глибокому снігу, аж попали знову на стежку. Попри неї був проведений телефонічний дріт, але ми не пертяли його, бо не знали, наш він, чи московський. Долина стала широка, повинно би десь близько бути й село. Дальше натрапили ми на лісову дорогу. Вона була вузька, лиш на ширину одного воза, і була вкопана глибоко в землю, так, що закривала нас по груди. Врешті зійшли ми над потік. За ліском видко було церковну баню і кілька хат. З ліса чути було стукіт сокири.

Ми сіли спочивати, так, щоб нас не видко було зі села. Командант вислав трьох стрільців у село, щоб розвідали в першу чергу, як воно називається і чиє військо в ньому. Ми відпочивали доволі вигідно. Хто мав що їсти, той

їв, хто скинув кріс, хлібники і ремені та інакше припинав, щоб менше тиснуло в рамена і в плечі. Інший розлягся на снігу, щоб краще відпочати.

Аж тут скорим кроком вертаються наші три товариші. Бачимо, як один з них, товариш Максимів, бистро і неспокійно зиркає на лісок над нами, що ми на його краю сиділи. Ов, щось не добре! — Коли вони зблизилися, каже він спішно: "Це Ростока коло Бескида. Повно москалів!" — Гарасимович негайно наказує вертатись тою самою дорогою. Скорим кроком, майже бігцем, подались ми під гору, схиляючись, щоб нас не помітили москалі. Максимів тимчасом сповідав прихапцем, як вони, скриваючись, дійшли до перших хат і там побачили бабу коло води. Баба аж у поли вдарила з несподіванки, та й каже: "Тікайте, бо тут москалі". Він спитав, чи багато москалів, а вона каже, багато, є в цій хаті також, на лавах сидять, а інші пішли в ліс, дрова рубати. Він спитав ще, як село називається і баба сказала, що Ростока. Але він ухам своїм не вірив і спитав ще, чи тота Ростока, що коло Бескида. "Ая, каже баба, не далеко відси до Бескида". Тоді вони в ноги. По його з'ясуванні ситуації почали ми ще швидше йти, аж віддиху не ставало — і ще нижче схилялися, щоб не помітили нас ті москалі, що рубали так близько в ліску.

Поспішаючи дійшли ми до такого місця, де росли довкола дороги дерева і кущі, що заслонювали нас. Тут ми на хвилину задержалися, бо командант виняв мапу, щоб придивитись, куди це ми зайшли. Завсіди осторожний товариш Береза розглядався крізь дерева. Нараз гукнув: "Обходять нас!" — і негайно відчинив безпечник свого кріса. Командант заборонив стріляти і видав наказ: "Навпростець до ліса!" — Хтось спитав тов. Березу, скільки їх і чи далеко. Береза поінформував, що бачив їх із двадцять. Кожний несе кріс у руці, хочуть перетяти нам вище дорогу. Одначе ми вже скрутили з дороги й узбіччям йшли і підбігали до ліса. Дехто був такий збентежений, що біг глибоким снігом з усіх сил, не думавши про те, що як виб'ється з сил, то остане позаду всіх. Покищо позаду біг я з Гарасимовичем. Ми оба дихали, як ковальські міхи. Я помітив, що наші товариші занадто хвилюються, що й не змогли б цільно стріляти, якщо зараз треба було б оборонятися. Всетаки один з них перетяв телефонні дроти, що ми їх раніше бачили. На щастя, ліс недалеко, перші добігли вже. Добігли й ми. Тут уже безпечніше. Яри тут і гущавина, ще й під гору треба дертися, але ми вдоволені з того, там легше втекти, якщо москалі відшукали б нас по наших слідах. Мені відкись і сил прибуло.

Аж вибігли ми на поляну. Тут зупинилися. Поляна була довга і широка, з кількома стежками. Могли нас на ній стрінути, або й заскочити москалі. Їх тут мабуть доволі на стійках і пільних сторожах. Отже біжимо що-сил, прибігли знову до ліса, аж тут гущавина така, що годі вдертися. — "Сейчас до ліса!" — кричить тихо командант. Ми вдерлися силою в ті хащі. Ідемо, аж дивлюся — зі мною йдуть лиш два товариші, Максимів і Барган. Почина-

ємо кликати — ніхто не відзивається. Голосно гукати боялись ми, бо пам'ятали, як ми ще глибоко в районі москалів. Та ж ми під самим Бескидом!

Немає ради — треба самим іти. Вважаємо, щоб іти в доброму напрямі. Коли рідшали дерева, бачили ми здалека перед собою той хребет, яким ішли зраня. Як доберемося туди, не буде вже потреби боятися москалів.

Скільки ми тоді тих ярів і гущавин попереходили, скільки потічків поперескакували, проваль обійшли! Сніг усюди по-коліна. Всі дерева обліплені ним. Коли продирались ми крізь гущавину, цілі стоси снігу сипалися з гілля на нас. Ми вже й не обтрясали його з себе, білі, як мельники, лиш уважали, щоб за шию не попав. Отак ішли ми і все зближалися до нашої цілі. Кроку не звільнювали. Як би це в літі, ми давно вже не дбали би про москалів. Могли б відпочивати і не спішитися. Але тепер годі, хоча цілий організм домагається відпочинку. Ми добре пам'ятали, що лишили за собою на снігу стежку і що вона нераз перетиналася з салдатськими стежками. А ще й сонце незабаром зайде, а ми лиш менше-більше знаємо, як дійти до сотні.

Могло минути з півтора години, відколи ми згубилися від нашої стежі, заки ми вийшли на хребет і незабаром побачили за ним село. Саме заходило сонце. Ми пізнали, що це Латірка, куди ми ранком переходили — і тепер безпечно зійшли до неї.

Зараз зайшли ми до одної хати на кватиру. У ґаздів могли ми купити лиш бараболь, але у моїх товаришів знайшлося ще трохи хліба і консервова кава, а в мене кусень солонини. За яку годину мали ми солідну вечерю: бараболю з солониною і каву з хлібом. За той час устигли ми трохи відпочати. Ноги перемокли по коліна і плащ промок наскрізь та став дуже важкий. Ми поклали черевики і все промокле на піч, щоб до ранку висохло — і розмовляли з ґаздою. Годі було пізнати, українець він, чи москвофіл. Це врешті природне, бо село переходило вже кілька разів з рук у руки, населення мусіло стати хитре супроти обох воюючих сторін і держатися девізи: Моя хата зкраю. Але ми були в доброму настрою й оповідали ґаздам, як ми втекли того дня від москалів, оповідали й про інші пригоди, та й щодо висліду війни були оптимістами.

Одначе скоро почав нас морити сон. Ґазди внесли соломи і постелили на землі. Хто накрився плащем, якщо він не перемок наскрізь або встиг уже на-пів висохнути, а хто блюзою, бо в хаті було тепло. Поснули ми негайно. Я не спав твердо. Інколи прокидався. Почував утому в цілому тілі та сонність. Хоча знову засипляв я, іноді верталася частина свідомости, бо я знав у такі хвилини, де находжуся і що робив задня.

Нараз я прокинувся і побачив, що ґазда йде до дверей. Очевидно, хтось постукав і той стукіт збудив його й мене. Я не дбав про те і знову почав западати в сон. Ґазда вернувся до хати, сказав півголосом до жінки: "Москалі" — та взявся світити каганець. Це слово протверезило мене, але аж тоді

набрало повного змісту, коли я почув у сінях стукіт багатьох чобіт і голоси. Я зрозумів, що москалі в селі, що вже в нас у сінях. У моїй голові завертілася маса думок. Відразу мигнула думка: Візьмуть у полон — і рівночасно, що це для Січового Стрільця дуже небезпечна справа. Ми не думали тоді так, як у початку війни, що Січових Стрільців карають смертю, але й були певні, що не гладять. Я сперся на лікоть і оглянув хату, чи не вдалось би десь сховатися. Ні, немає де! Такі сховки, як за печею, чи під тапчаном є занадто примітивні — там певно найдуть. І немає вже часу. Вони зараз відчинять двері та як побачуть мене серед хати, готові стріляти. Я негайно спустив голову і замкнув очі. Це під впливом нової думки, що тепер ще наймудріша річ — удати, що сплю. Всі ті думки пронеслися миттю.

У тій хвилині відчинилися двері і я побачив крізь відхилені повіки, що до хати війшли декілька москалів, а кілька заглядали через двері. Перший, що ввійшов з крісом, зверненим проти нас, станув серед хати і гукнув: "Давай вінтовкі". Ґазда вказав йому рукою на наші кріси в куті, інші салдати взяли їх, а він знову гукнув до нас: "Собирайтесь, собирайтесь! Скарєй!" Товариш Барган збудився ще при першому оклику і якось відрухово показав також рукою в кут, де стояли наші кріси. Потім почав оглядатися за своїми речами. Від розмов і руху в хаті збудився також товариш Максимів. Коли він побачив повну хату москалів, видав глухий оклик, у якому бриніли збентеження і злість. Ми почали збиратись, а салдати все наглили. Один з-поміж них, видко підстаршина, хотів довідатися щось від нас про розміщення австрійського війська.

В московській неволі

Коли ми зібралися, салдати вивели нас із хати. Перед хатою поломали приклади наших крісів. Опісля повели нас стежкою під гору. Їхній старший призначив двох, щоб нас вели, а з рештою вернувся до села. Казав, що коли пошукати добре по селі, то можна набрати цілу сотню австрійців. Ми подалися з двома вартовими під гору. Почали ми розглядатись, чи не можна би втекти від наших вартових. Одначе околиця не була відповідна для втечі. До ліса було 30-40 метрів. Заки ми забігли б туди по глибокому снігу, вартові мали б час віддати по кілька стрілів. Попід сам ліс також вела стежка і нею ввесь час проходили менші і більші частини, або й поодинокі салдати. Вони гукали до наших вартових, чи не проходила сюди така-то частина. Частини виглядали здалека, як темні гурми. Москалі глибоко бродили в снігу, байдужні якісь і похмурі. Якої залізної руки треба було, щоб їх такими масами вигнати з рідних хат і примусити тут, у далекому чужому краю бродити снігами у високих горах у морозну ніч!

У розмові з нашими салдатами пізнали ми, що це добродушні люди і почали зараз тихцем умовлятися, що казати, коли будуть допитувати нас, із якого ми полку, що за одні, тощо. Свої тодішні стрілецькі відзнаки, — сме-

рекові галузки на шапках, — поскидали ми вже давніше. Тепер ми умовились, що ми з 33 стрийського полку, рекрути, що донедавна вишколювалися в Дебречені, на Мадярщині.

Згори надійшов нашою стежкою знову відділ салдатів, під проводом старшини. Він зупинив нас і почав випитувати, де наші війська. Ми відповіли, що на всіх горах, що поза нами і в селах. На питання, котрі батальйони є в тих селах, ми відповіли, що не знаємо. Він оглядав нас і спитав: "А пачіму ви такіє маладиє?" — Ми відповіли, що ми новобранці. По вигляді його лиця, а частинно і по мові, можна було пізнати, що це поляк. Ми почали знову умовлятися, щоб наші зізнання годилися в подрібностях, бо сподівалися, що нас будуть точно випитувати. Одначе нічого такого не трапилося.

Ми вилізли, докраю втомлені, аж під верх гори. Там були бараки, такі скриті між скелями і молодими смереками, що годі було побачити їх і на кільканадцять кроків. Нам прийшлося чекати перед бараками, заки там зроблять для нас місце. Тут чекала вже громада бранців, у більшій частині хворі, що полишалися в Латірці від своїх частин. Були це переважно мадяри. Вони розпитували нас про щось по-мадярськи, та хто годен розуміти їх. Один "однорічняк" (абсольвент середньої школи з 1-річною службою) знав щось трохи по-німецьки і від нього ми довідалися, що він народний учитель. Важко було зрозуміти щось більше, бо він скаже два-три слова по-німецьки і продовжує по-мадярськи. Нашу німецьку мову почув один російський старшина, що переходив попри нас і спитав: "Вер шпріхт дойч?" Ми розговорилися з ним по-німецьки і він пояснив нам усе, про що ми питали. Це був російський німець.

Урешті нашій громаді казали йти до бараків. Їх будова була така сама, як і наших. Шириною на 2 1/2 до 3 метри, довжиною з 50, вистелені були смеречиною. Ми лягали один коло одного. Напроти нас лежали "ляндштурмісти", між ними декілька українців. Ми довідались від них, що їх зловили на пільній сторожі. Якщо москалі не були б зловили ту сторожу, не були б могли ввійти в село! Ті українці нарікали на свого команданта, що почувався на сторожі занадто безпечно. Хоч вартові повідомляли, що мабуть москалі заходять лісом, бо чути звідтіля гамір, він не вірив. Аж нараз москалі гурмою обкружили їх і взяли без вистрілу в неволю.

Гей, думаю собі, зле ми зробили, що згубилися від своїх. Вони певне були обережніші та насилу вернулися на ніч до сотні. З Латірки всього три км. дороги. — До бараків приводили все нові гурти бранців. А дивлюся і надиво бачу в одному гурті решту учасників нашої стежі. Вони й собі здивувалися. Гадали, що ми вернулися до сотні і буде кому хоч оповісти, як далеко ми зайшли і як гналися за нами москалі. Ми півголосом розговорилися і вони оповіли, що також прийшли були ночувати до Латірки — і там москалі вхопили їх. Так опинилася в неволі вся наша стежа.

Друга частина нашої стежі мала ще пригоди, заки попала в руки москалям. Вона блукала. Командантові здавалося, що треба йти не просто на головний хребет, але вбік. Якийсь час ішли вони рівнобіжно з хребтом, а коли врешті вийшли на нього, то по короткій блуканині так стратили орієнтацію, що зійшли в долину по тому самому боці, відки прийшли. По трьох годинах ходу зайшли вони знову до того села, звідки ми так утікали. Що більше — вони зайшли на те саме місце, де ми тоді відпочивали. Відтіль верталися вони вже за нашими слідами і між 10 і 11 год. вночі прийшли на те місце головного хребта, відки видно було Латірку. Недалеко найшли вони австрійську розстрільну й оповіли старшині-командантові, де були. Цей дуже дивувався, що вони загналися так далеко між московські становища. Запевнив їх, що ночівля в Латірці безпечна, бо село обставлене пільними сторожами. Врешті спитав, чи не голодні вони, а як довідався, що вони весь той день нічого не їли, дав їм великий шмат свинячого м'яса, щоб зварили собі в Латірці. Тоді зійшли вони до села, та на квартирі наварили м'яса і бараболь. Коли повечеряли, командант виряжав двох до сотника зі звітом, а решта збиралася йти спати. Аж ґазда заглянув у вікно і каже: "Боскалі йдуть!" Їм смішно стало, але справді побачили на дорозі велику частину москалв і гурт, що йшов до їхньої хати. Обступили хату і забрали їх усіх, бо нікуди було ховатися.

Нас усіх, зловлених тої ночі в Латірці, було зо сто люда. Немалий гурт. Раненько вирушили ми в дорогу. Вели і стерегли нас салдати. За той день пройшли ми великий шмат дороги. Вечором сказав салдат-конвоїр, що це було тридцять верстов!

До села Кривки зайшли ми скоро. Воно було спалене. З-під снігу видніли комини і згарища. Це село і ще кілька вздовж галицько-закарпатської границі наказала була спалити команда нашої бригади в половині листопаду, коли австрійська армія відступала на Закарпаття. В паленні села Климця приняла участь також перша чота нашої сотні. Сотня квартирувала тоді в селі Вербяжі на Закарпатті. Через кілька вечорів бачили ми луну на пів неба, а інколи й полумінь з пожеж сіл уздовж границі. Люди в Вербяжі дуже боялися за свої хати і важко було їх успокоїти.

Дальші села, якими нас вели, Карльсдорф і Климець, мали такий-же вигляд, як і Кривка. Для москалів була це справді невигода, бо яких два місяці, коли держались вони на становищах уздовж границі, мусіли сидіти в бараках. Але яка важка "невигода" була для нещасних мешканців тих сіл!

Дорогою не проходив ніхто. Вся околиця мов би вимерла. Ані москалів не стрічали ми подорозі. Двічі бачили кубанського козака. Перший був красунь. мав подібний вигляд, як на малюнках козаки 18 віку, з кинджалом при боці, вузький у бедрах. З другим ми стрінулися коло броду через потік і почали розмову. До чистої дзвінкої нашої мови докидав іноді московські слова. — "Доки вже воювать, — каже, — надокучило!" І дуже жалів коня, що йому важко ходити по горах, при частих дощах і метелицях.

Наша валка посувалася вперед поволі, бо всі були дуже втомлені. Майже ніхто з усієї валки не мав їжі. А ми малощо їли і попередньої днини, якщо прирівняти до труду цілоденного стеження. Дорога вела нас часто смерековими лісами. Гілля аж гнулося під тягарем снігу. Напроти нас видніли блакитні верхи. Нас огортав святочний настрій серед тих лісів і гір, у перший день 1915 року. Інколи відпочивали ми тоді дехто з бойкіших стрільців пильно оглядав околицю і міркував, чи не втекти б у ті ліси. Одначе ризико було завелике. Прийшлось би ночувати серед морозу в лісі, жваво втікати снігами від куль ворожої стежі та, що гірше, блукати, стративши орієнтацію, за недостачею не лиш мапи, але й компасу. Отже втеча — ще й при нашому виснаженні, не була можлива.

Ми воліклися безконечною дорогою. Насилу дотягнулися до Тухольки. Вона в дечому змінилася за тих півтора місяця, що ми її не бачили. Скрізь перед хатами стояли тепер москалі, здоровенні хлопиці, що обслуговували обоз, чи якусь іншу зафронтову установу. Вони говорили до нас приязно й те саме: "Харашо братци, што паддалісь! Так шлі би ваші до наших, а наші до ваших, то скарєй канчілі би вайну!" А з вікон знайомих нам хат вихилялись повногиді обличчя москалів. Вони гукали до нас, чи не чували ми, коли буде кінець війні. А наша валка просила у них хліба, або старалася купити. Салдати роздавали по кусневі, а наші жадібно кидалися на нього. При тому мадяри відзначалися великою вмілістю. Конвоїри казали нам щоправда, що тут, у Тухольці, дістанемо "кушать" і будемо ночувати, але ми не знали, чи не буде це аж на другому кінці села. А воно тягнеться довше, як на милю!*

Сонце вже зайшло, коли ми пристанули на кінці села. Одначе бачили, що на нічліг і видачу їжі якось нема виглядів. Ми відпочивали, до нас прилучили ще кількох полонених, і незабаром погнали дальше. Куди? Каже наша полонена братія, що до Плавя. Але відки це знають? Мабуть видумали це з тою ціллю, щоб себе потішити, та й були певні, що до дальшого села не мали б ми вже сили зайти. Добуваємо останок сил, щоб пройти ще тих два кілометри. Потішаємо одні одних, що ось зараз буде вже кінець цьому непосильному маршуванню. Ось уже видко Плавє, вже ми біля нього — і тут важке розчарування. Ми ані не йшли через село, а так просто дорогою оминули його. Перед нами знову гори, ліси і снігові поля. Хоч селом були б пройшли, годі довше мали б були надію.

Перед нами дійсність, тверда, як камінь: Ідемо до Козьови! Але відки сил візьмемо? "Десять кілометрів" — каже один з товаришів. "Ні, вісім" — відповідає другий, що колись ходив сюди на стежу. Все одно. Щось недобре підступає під серце, чується пересердя. Ось зараз сісти б коло дороги і ні кроку далі, бо не годен, хіба понесуть. Але відпочинки мали ми щораз частіші

* Европейська миля має 7 1/2 клм.

і щораз довші. Всі лягають серед дороги і чують біль у ногах і хребті. Мадяри часто сварилися з конвоїрами, своєю ні-взуб незрозумілою мовою. Цим разом знали ми добре, що вони кажуть.

Врешті таки дійшли ми до Козьови. Зайвий раз мав я нагоду переконатись, що немає тої границі, коли людина могла би сказати, що вже справді не має ні дрібки сил. Все знайдеться трохи сил, коли їх конче треба.

Козьова довге село. Мадяри кричали плаксивими голосами, лягали на дорогу і спинювали похід, але ми приспішували, щоб скорше позбутися маршування. Врешті привели нас до якогось будинку, школа, не школа, а радше сільська управа, або дім якогось заможного урядовця, з двома великими залями, де нас приміщено. Ми кинулись на підлогу і врешті вигідніш відпочивали, скинувши з себе все, що важке.

За яку годину, коли ми вже трохи відпочили, принесли нам їжу. Це було по кілька кусніз сухого житнього хліба, себто цвібаку, по дві кістки цукру й одна, або дві їдунки теплої води з гіркавим смаком, тобто чаю. Цукру не всі дістали, бо мадяри товпилися і брали по два-три рази. Опісля ми лаштувалися до спання. Було тісно і дуже мало соломи. Почалися крики, бо одні мали вигідні місця і багато соломи, а другим не хотіли приділити нічого. Ті захланні були виключно мадяри. Вони порозкладалися вигідно і займали стільки місця, що ті, кому не вистало місця під стінами, не могли покластися у них у ногах.

Ярко відбивала від їхньої дикої поведінки товариськість і культурність бранців-українців і спонукувала до застанови над тою різницею вдач. Мадяри вели себе таксамо й опісля в Стрию та й у Львові. А коли хтось обрушився на таку дикість і гукнув: “Ти — мадярська свиня!” — то зараз находився між ними такий, що зрозумів сказане і починав люто лаятись. Брав свого товариша в оборону, тому, що той мадяр, а не цікавився тим, що той завинив. Також інтересно, що наш закарпатський руснак відчував потребу стати в обороні мадяра, не дбаючи про те, що той завинив. Загалом мадяри в поведінці такі дикуни, що румуни ще джетельмени проти них. Немає між численними націями, з якими приходилося стрічатись у цій війні, ні одної такої, що хоч нагадувала б мадярів своєю дикістю. Пошани для чужої власности, чи в поті чола запрацьованого добра, немає в них зовсім. Свіжо звезеним збіжжям вистелюють стайню, клуню, а то й ціле подвір'я. Грабують, що вдасться, як лиш немає близько старшини, що покарав би за те, або хоч заборонив. Вони відчувають приємність, відбираючи життя другим. Інколи терпить на тому населення. В цьому подібні до них хіба польські легіоністи (випадок у селі Гуті коло Порогів). Не диво, що наші селяни бояться мадярів більше, як москалів. Зате супроти старшин, а ще своїх, мадяри по-рабськи слухняні. Буває, кілька мадярів займуть вигідну, простору квартиру і з-правила не приймають нікого, будь він хорий, чи промоклий до нитки. Він мусить шукати іншого приміщен-

ня і нераз знайде його на кватирі, де товпиться кілька десятків вояків інших націй. Зате, як прийде на таку мадярську квартиру старшина, а то й підстаршина і гукне до них, щоб забирались, або ще й спереже котрого нагайкою, то вони всі мовчки і покірно, як цуцики, негайно покидають квартиру. Вояки інших націй, хоч би й нашої, нераз у такому випадку опираються, звертаються до свого команданта, загалом шукають свого права. Та в мадярських вояків не право панує, лиш безправство і насилля.

На другий день перейшли ми з Козьови до Сколього. Там скінчилася наша піша мандрівка. Привели нас до якогось порожнього державного будинку. Там дали нам хліба і записали, скільки є нас усіх і по скільки з кожного полку. Той список робили дуже недбало. Пополудні повели нас на залізничий двірець. Там прилучили до нас кількох цивільних, між ними Стрільця в цивільному вбранні, може розвідника, Теодора Самбірського. Він закінчив другий рік науки в учительському семінарі в Станиславові. Оповідав, як його арештовано. За ним бігли салдати і стріляли. Втікаючи через потік хотів він сховатись перед ними в воді, але сніг зрадив його, бо салдати, не найшовши на другому березі слідів на снігу, почали шукати в воді, та витягнули його. Чогось точнішого не могли ми від нього довідатись, бо було забагато слухачів.

Поїхали ми до Стрия. Ті салдати, що вели нас із Латірки, передали нас у Скольому іншим салдатам, що займалися лише перевоженням бранців. Вони дошкулили нам особливо в дорозі зі Сколього до Львова. В дорозі зі Сколього до Стрия зовсім не палили в печі і ми здорово змерзли. А зі Стрия до Львова напалили без міри, бо варили собі чай. Віз був повний. Горяч стала нестерпна. Ближче печі годі було видержати. Ми взялися відчиняти вікна, та вони заборонили. Тоді ми тайком відчиняли крайні вікна, а салдати сварились і зачиняли, як лиш це помічали. Ми мали передсмак знущання над людиною, яке є в москалів на денному порядку. До тої пори знали ми про те лише з книжок. Ми в цілому возі дістали з горячі велику спрагу і мусіли зводити боротьбу з салдатами за воду. Поїзд довго вистоював на кожній станції, але вони не хотіли йти самі по воду, або з кимось з нас, а нас самих боялися пускати. Раз, чи двічі приніс котрий із них у горщику води, обділив кількох, а для решти не вистачало. Замість знову йти по воду, або постаратись за коновку, сварились вони з нами, що ми все лиш пили б воду.

Ночували ми в Стрию. Я знав ті вулиці, якими ми йшли з двірця, бо був у тому місті через десять днів, при кінці серпня і в початку вересня 1914 року. Але тепер були вони дивно чужі. Я бачив перший раз у житті, як виглядає місто під московським пануванням. За тих чотири місяці вбралося воно в московський одяг. На місці давніх написів видніли тепер ярко розмальовані: "Центральная Парикмахерская", "Колбасная лавка", "Кондитерская" — тощо. Московські надписи були майже над кожною крамницею: пропорційно було їх більше, як у Львові.

Старшини ані салдати не звертали на нас у Стрию й у Львові ані найменшої уваги. Ближче до бойової лінії розмовляли вони з нами. Питали звичайно, чи ми добровільно піддалися, чи нас зловлено. Іноді питали, чи ми русіни, чи мадяри. Ми відповідали, що є одні і другі, є й поляки. "То мадяр бийте тими буками" — і показували на палиці, що їх мали декотрі бранці, — "а ви, русіни, ходіть до нас".

У Львові прийшов край всім знущанням. Бо там таки вдалося втекти — мені й моїм усім товаришам.

Написав в лютому 1915 р. З архіву УСС.

Пор. УСС Кость Третяк
командант сотні скорострілів

ДЕЩО ПРО БІЙ ПІД КУПЧИНЦЯМИ

В часі польського наступу на Чортків, — було це безпосередньо перед г. зв. Чортківською офензивою УГА, — одержав І-ший Курінь полку УСС від Команди Бригади УСС приказ переправитись в брід через ріку Серет на правий його берег та ударити на "тили" польських наступаючих частин. І-ший Курінь, який вже знаходився на лівому березі ріки Серет на полудне від Чорткова, дійсно переправився на зареквірованих в сусідніх селах селянських підводах через брід ріки Серету на північ від Ягольниці, та почав прибирати належну бойову поставу, щоб рушити вперед в північно західньому напрямку. З невідомих спонук, командант І-го Куреня УСС, пор. Онуфрій Іванович переправив курінь знову на лівий берег р. Серет. І-ший Курінь УСС приміщено після цього в найближчому від Чорткова селі, але він не брав участи в перших боях прориву польського фронту під Чортковом. Пор. О. Івановича зняли із посту команданта куреня та замінили пор. Володимиром Староссельцем. Пор. Староселець обняв команду куреня декілька днів пізніше, а допєрва в бою під Теребовлею командував він вже куренем. Похід І-го куреня УСС відбувався такими місцевостями та з такими боями: Чортків-Вигнанка (бій першого дня, 8. VI. 1919 р., перед вечером після проломання польського фронту), бій в селі Романівка, бій перед Теребовлею, який тривав цілий день, (11. VI.) та в ньому відкинено взад польські частини, які боронили мосту перед замком Теребовельським, дальший похід через Струсів, Дарахів, Бурканів (відпочинок 1 день) дальше похід через Соснів-Весела, через Йозефівку, бій під Ходачковом Великим, 15. VI., (в часі наступу на Ходачків Вел. був ранений кмдт. 3-тої сотні четар Василь Кривоус).

Не відпочиваючи після бою під Ходачковом, рушив курінь дальше вперед мурованкою в північно-західнім напрямку. В часі походу, запримітив кмдт.

куреня пор. Староселець, що на ліво від куреня, що просувався в забезпеченому бойовому порядку, за незначним підвищенням терену, у віддалі понад 2 км. іде бій, себто чути скорострільний вогонь, а деколи також артилерійські вистріли. В часі цього походу, йшов я, як кмдт. сотні скорострілів, разом із кмд-том куреня пор. Староселцем, його адьютантом чет. В. Калиною та гуртом вістових із телефонічної стежі, на переді сотні, яка очолювала наш похід. Наявність того бою ліворуч від нашого походу впереді, спонукала команданта куреня змінити напрям походу та повернути курінь лавою (не розстрільною) через зеленіючі лани збіжжя. Коли курінь знайшовся на вершку горба, чи пак підвищення в терені, розтелився перед нами вид залізничої станції Купчинці, віддаленої від нас приблизно на 2 км., яка знаходилася тоді в руках поляків. Із залізничних вагонів саме висідала польська піхота, в кількості приблизно 2-ох куренів, яка опісля рушала гуртками вперед в південно-східнім і в південному напрямку. Ці польські частини, віддалившись приблизно 200 кроків від станції Купчинці, розвивались в розстрільну. Нам, наступаючому І-му куреневі УСС, не було видно бойової лінії, проти якої розвивалась польська піхота в розстрільну. Як тільки наш курінь знайщовся на вершку горба, згл. підвищеного терену, із напрямку, в якому посувалась польска розстрільна, одержали ми артилерійський вогонь. Обстріляно нас поодинокими ґранатами. Це заставило 1-ший куріня УСС скорими скоками видістатись із під артилерійського обстрілу та відбувати похід вперед вже розстрільною. Рівночасно із цим прийшлося нам вдатись в бій із малими польськими відділами, які відлучились від польських частин на станції Купчинці та почали нас обстрілювати крісовим огнем. В тім моменті, коли між куренем УСС та польськими відділами розпочалась крісова перестрілка, перестала невидна нам артилерія обстрілювати нас ґранатами. Мабуть була це українська артилерія, яка помилково взяла наступаючий з-за горбка 1-ший Курінь УСС за скріплення тих польських частин, що вели протинаступ із станції Купчинці.

Деякий час після цього, приблизно за пів години, як 1-ший Курінь УСС зв'язався боєм із польськими відділами, завернула назад ціла польська розстрільнна, що вела протинаступ в південному напрямі від станції Купчинці, та почала відворот, майже не вдаючись у бій із куренем УСС. Відступаючим польським частинам прийшлося вертатися вздовж лівого берега ріки та бути весь час свого відступу під нашим крісовим і скорострільним вогнем. Терен в цьому місці був легко нахилений в західньому напрямку аж до ріки, яка була, мабуть, глибока та широка. На правому (західньому) березі розтяглися мочаристі сіножаті. З того приводу відступаючі польські відділи навіть не пробували переправлялись на правий-західній берег ріки, але відступали, більшими і меншими гуртами, в безпорядку, все під обстрілом 1-го куреня УСС.

Видіставшись з-під обстрілу 1-го куреня УСС, відступаючі польські військові відділи у віддалі понад 2 км. упорякувались в маршому кольону і по-

дались вперед в північно-західньому напрямку.

В повищому відтинку бою, знаходились в бою із 1-м куренем УСС польські відділи в силі приблизно 2-ох куренів. Несподівана поява куреня УСС на польських "тилах", та сила вогню куреня УСС, заставила польські частини радше відійти, як пробувати наступати на курінь УСС.

Бойова сила 1-го куреня УСС в тому часі виносила понад 400 крісів, та не менше 12 важких скорострілів.

Після того бою переважала в курені УСС думка, що наш курінь був би не видержав наступу польських частин тому, що стрільці були перевтомлені попереднім майже цілонічним походом із Бурканова та ранком звели бій із поляками під Ходачковом Великим. Беручи під увагу чисельність польського військового відділу та перспективу довшого і затяжнішого бою, ми не мали б змоги доповнити в бою запасу стрілива, бо наші бойові амуніційні обози були далеко позаду.

Після короткого відпочинку недалеко села Городище подався 1-ший курінь УСС в похід-погоню за відступаючими польськими відділами в західньому напрямку, через Козову, Куропатники, Шибалин під Бережани.

Пасейк, 20 лютого 1966 р.

Генерал В. САЛЬСЬКИЙ: "УКРАЇНСЬКО-МОСКОВСЬКА ВІЙНА 1920 РОКУ В ДОКУМЕНТАХ"

Оперативні документи Штабу Армії УНР з передмовою і під редакцією ген. штабу ген. В. Сальського. Документи впорядкував ген. П. Шандрук. Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві, том XV, стор. 402, з додатком про Зимовий Похід і Капітулу Залізного Хреста.

Президія Ордену Залізного Хреста просить допомогти в продажі книжки. Президія Ордену Залізного Хреста повідомляє українське громадянство, що книга ген. штабу ген. поручника Володимира Сальського "Українсько-Московська війна в 1920 р." вийшла із друку. Президія Ордену Залізного Хреста не мала й не має якунебудь матеріяльну вигоду, а тільки бажала для українського народу увіковічнити цей історичний документ Армії Української Народньої Республіки.

Вартість книги 7.00 долярів. В інших країнах вартість доляра.

Замовлення і гроші слати на адресу секретаря-скарбника:

Iwan Wynnyk, 5282 Post Road,
New York, N. Y., 10471.

Увесь дохід із продажі книжки призначений на побудову пам'ятника св. пам. генерал-полковникові Олександрові Загродському.

Просимо подавати адреси, кому можна би післати цю книжку.

Президія Ордену Залізного Хреста Армії УНР

Юрій Тис-Крохмалюк

Майбутнє почалося

Колись перед роками, ми вірили, що визволення нашої батьківщини прийде скоро, та при різних нагодах бажали собі цього "скорого" повороту домів. Кожному було "ясно", що вернемося не в мирі, а шляхами нової війни, революції, врешті остаточної перемоги. Роки пливли, і ми вже маючи еміграційний досвід більш як двох десятиліть, перенесли світлі дні у якесь неокреслене далеке майбутнє. А з тим, ми визначили теж ролю нашій еміґрації. Залежно від темпераменту і оцінки ситуації, еміґрація має дуже мале, а то й жодне значення для майбутніх подій.

Таке визначення власних сил, можливостей і значення має своє коріння головно у почутті нашої маловартости. Тому можемо почути сьогодні і такі розумування, що спротив в Україні зайвий та не може мати ніякого успіху, бо СССР чи москалі це імперія, яка сягає космосу нашого Місяця, та викликує поважні розрухи у цілому світі, шахуючи болюче навіть таку другу потугу, як ЗСА.

Немає місця у короткій статті на потрібні аргументи, які доводять протилежне. Що, наприклад, мала держава, десь в Африці, чи в Азії може вчинити немало клопотів будь-котрій з двох світових імперій; що страх перед атомовою війною є нині відомим явищем, а таку війну може викликати будь-яка незамітна держава, у відповідний час і при відповідних умовах.

Приміром, який заторкає нас може бути І УД УНА. З публікованих німецьких матеріялів до другої світової війни ми маємо докази, як розумів Гітлер українське питання. Коли хтось подав думку, що визнати незалежність України було б корисно для Німеччини, Гітлер сказав: "Кажуть мені, що дістанемо мільйон вояків. Ні одного не дістанемо! Українці дбатимуть про свої а не про наші інтереси!"

У розмові з ген. Кайтлем, Гітлер виступив проти українських перекладачів, які діють у своїх національних інтересах, а Кайтель заявив, що вже немає тих, які заняли були поважні пости у Вермахті. Гітлер сердився, що УД УНА є краще озброєна, як німецькі дивізії, а під кінець війни, десь у грудні 1944 року ген. Фрайтаґ, повернувшися з поїздки до Берліну, заявив старшинам у штабі дивізії, що УД має тепер велику політичну вартість. У 1966 році появилася у Києві книжка з джерельними даними про події II світ. війни. У ній знаходимо згадку і про УД УНА. Автор пише, що дивізія мала такі завдання:

1. Стати вишкільним ядром для Української повстанської армії,

2. Зв'язатися з УПА організаційно та спільно діяти під кінець війни у глибокому запіллі совєтського фронту, врешті

3. після розгрому Німеччини перебрати нові завдання у другій фазі війни.

Що значить ця "друга фаза війни" автор не пояснює, але тим віддзеркалює вістки, чи справжні пляни західніх аліянтів (є у книжці теж точка про майбутній зв'язок УД із західніми альянтами й їхню допомогу в озброєнні), щоб після Німеччини викінчити теж і московську імперію.

Так отже на тих кількох примірах бачимо, що тогочасні західні потуги, а теж СССР набагато поважніше ставилися до УД, як ми самі. Причина такого обмеження у нас слідна ще й сьогодні: повітовий, чи парохіяльний засяг думання, а далі не йде.

Перейдемо до сучасних подій. Відомі нам статті визначних журналістів про українську справу. Це відгомін листів і праць ув'язнених інтелектуалів нашого народу. І хто б повірив два роки тому, що запроторені й призначені на загладу невідомі навіть нам молоді люди, матимуть такий вплив на світову опінію і без сумніву на переконання багатьох політиків та на позиції нашої визвольної справи!

Читаємо і про те, що розхитання комуністичних партій в СССР, у соціялістичних сателітських державах і червоних партій на Заході, почався під впливом спротиву не тільки у Москві, але і в Україні. Широко відомо теж, що захоплення Чехословаччини було частинно виявом страху московських володарів перед суспільною працею українців в ЧСР, зосібна у Пряшеві, та перед впливами празької "революції" на Україну. У газеті 'The Christian Science Monitor' з 5 листопада 1968 р., одній з найповажніших в Америці, читаємо і про Пряшів і про те, що є нині в Україні групи, які хочуть відірвати Україну від СССР, а далі дослівно:

"Внутрішні дисонанси (в СССР) погіршилися від більше двох років, через переслідування українських інтелектуалістів і через постійну боротьбу проти радикальних націоналістів, яким помагає потужня (powerful) протисовєтська українська еміграція".

Статтю написав спеціяльно для газети Пол Вол. Подробиці у статті вказують на те, що автор послуговувався джерелами зпоза нашої еміґрації.

Як бачимо, і в цьому випадку чужинці оцінюють нашу еміґрацію краще, як ми самі себе — у барах і у приватних розмовах.

На тому тлі, перейдемо тепер до міжнародних подій. Поважна преса у цілому світі завважує, що входимо у добу націоналізмів, в якій кожний нарід, мимо спротивів імперіяльних потуг, змагає усіми можливими засобами до державної самостійности. Не тільки в Африці і в Азії поодинокі народи стараються зліквідувати колоніялізм, чи, коли вони державні, його залишки, але боряться проти накреслювання границь згідно з колишніми колоніяльними теренами, а не за приналежністю до того, чи іншого народу. Те саме діється і в комуністичному блоці, та поза ним, у комуністичних партіях Заходу. Це означає розвал інтернаціонального лівого руху, розвал теорій про інтернаціональний пролетаріят та про його диктатуру, про конечність одного світового цен-

тру чи то комунізму, чи капіталізму, або й поділу світу на дві частини впливів. Усе те на наших очах "прогомоніло з вітром", або загрожує Москві і її погузі. Російський, тепер червоний, імперіялізм борониться брутально, як напр. у ЧССР. Він безоглядно топче договори і міжнародні права і власне законодавство, що ще скоріше доведе до розвалу совєтської імперії.

Ув'язнення Дубчека, Ольдріча та інших, фізичне знущання над ними, з побиттям і душенням за горло, у чому — кажуть — брав участь "сам" Брежнєв, вказують на те, що володарі імперії втрачають здоровий глузд, що вони в страху за своє майбутнє. Цікаві моменти читаємо у західній пресі. На вимогу Брежнєва, щоби Свобода підписав, що закликає совєтські війська, президент відповів, що не вгнеться під ніяким натиском, бо він не називається Гаха. Дубчек мовчав, але мав такий вираз лиця, що Брежнєв піскочив до нього і вхопив за горло. Були при цьому приявні і хронічні коляборанти, як Біляк та декілька інших. Брежнєв відпустив делегацію не осягнувши нічого, поглянув на тих "своїх" і сказав з погордою до Дубчека: "Можете їхати до Праги, а тих заберіть з собою і зробіть з ними, що хочете!"

Ще один цікавий фрагмент тих "приязних" нарад. В часі "розмов" Брежнєву передали вістку, що президент Джансон виїхав на вікенд.

— Бачите? Нічого вам не поможе! — злорадісно сказав Брежнєв. Але чехів це не зворушило, вони не розраховували на ніяку західню поміч.

При наступному приїзді до Москви на летовищі делегація привіталася і попрощалася холодно. Совєтським звичаєм Брежнєв підійшов до прибулої делеації і хотів розцілуватися з Дубчеком. Але цей прохолодив запал Брежнєва, подаючи йому здалека руку. Опісля у пресі появилися фотографії, як обидва цілуються, але ці фота походили з давніших візит.

Ані фізичне насильство, ані подібні ошуканства у пресі нині уже не діють як і не діють московські ідеї перещеплені з 19-того віку та ще з царських часів. Ще існують жалюгідні раби як Шелест або Ґомулка, але не вже епігони. Їх не цінить ні власний нарід, ні московські диктатори.

Назовні СССР йде відкритий спротив намірам Москви. В Україні, та в інших "областях" гуде підземний вулкан. Ніщо не врятує московської імперії, хіба тільки ті політики Заходу, які мріють про демократичну Росію в теперішніх границях і поділ впливів у світі. Може врятують, як колись рятували царську Росію після кримської війни, як рятували після першої світової війни і після другої. Але цим разом ворогом московського імперіялізму є поневолені народи.

У страху за існування, Москва захоплює більше і більше територій, згідно з теорією минулих віків, що проти внутрішніх неспокоїв найкращим ліком є війна. Тоді невдоволений елемент, прикликаний до амії, не зможе діяти революційними методами. Тому Москва нині захоплює Середземне море, озброює арабські країни, блокує Індійський океан, підпомагає урядові війська в Ніґерії проти Біяфри, загрожує своїм сателітам і Югославії, Західній Німеччині.

Але і в тих районах не приходиться легко. Америка озброює Ізраїль, Франція, заклавши офіційні ембарго на зброю, доставляє "складові частини" жидам, Йорданію озброюють Америка й Англія. Югославія зброїться проти можливого нападу СССР, але має і внутрішні труднощі. Революційні сили хорватів діють нині бомбовими атентатами і партизанами у горах. І на Далекому Сході, над китайським кордоном, де концентрується потужня індустрія СССР, громадяться чорні хмари. Націоналізм діє всюди і проти нього ніхто не має зброї.

Володарі імперського СССР втрачають ясний змисл, намагаються гвалтами, безправям і війною врятувати те, чого врятувати не можна.

І так згадане на початку майбутнє почалося, воно є між нами. З того видніють наші завдання, в першій мірі перебороти власне почуття маловартости і психіку загумінкових патріотів. Інші часи — інші вимоги історії!

КРАЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В КАНАДІ — ВІРА ЛИХАЧ

Краля Української Преси в Канаді, Віра Лихач "Вісті Комбатанта" із членами редакції та адміністрації "Вістей Комбатанта". З ліва до права: Омелян Войтів, скарбник К. У. Братства кол. вояків І-ої УД УНА, д-р Мирослав Малецький, голова Головної Управи Братства, Краля панна Віра Лихач, Василь Верига, співредактор "Вістей Комбатанта", Іван Шостак, адміністратор В. К. в Канаді, Володимир Тивонюк.

Павло Самутин
ген. шт. генерал

Воєнна стратегія

III

Рівнобіжно з ядровою і ракетною зброєю в теперішніх умовинах з'являється ще один новий, дуже важливий воєнно-технічний фактор, який в майбутньому, безумовно, матиме великий вплив на характер війни.

ЦЕ ВОЄННА РАДІОЕЛЕКТРОНІКА. Це введення обрахункових споруд та машин різних типів і різного призначення, як також інших засобів автоматизації і механізації процесів керування бойовими знаряддями і військом в цілому. Спеціяльне значення радіоелектронної техніки і автоматизації у сучасній війні визначується в першу чергу тим, що вони входять, як складові частини в систему керування ракетною зброєю і без них ні розвиток, ні застосування цієї рішальної зброї — неможливе. Без автоматизації системи керування космічними засобами боротьби — застосування останніх неможливе. Все це в засаді змінює і характер майбутньої війни.

Далі цитую: "Цілком зрозуміло, що без уваги на велику ролю в майбутній війні такого засобу стратегії, як ракетні війська стратегічного призначення, перемогу над агресором можна осягнути лише спільними зусиллями всіх засобів ведення війни: суходільних військ, військ повітряної оборони, летунства, воєнно-морської фльоти **та активної участи народу**. Для осягнення тих рішальних політичних і воєнних цілей, що їх змушена буде поставити перед собою коаліція соціялістичних країн у прийдешній війні, не досить знищити засоби ядрового нападу ворога і розгромити його основні сили ударами ядрових ракет і дезорганізувати запілля. Для осягнення перемоги в цій яскраво підкресленій клясовій війні необхідно буде завершити повний розгром збройних сил ворога, позбавити його стратегічних плацдармів, знищити воєнні бази і заволодіти стратегічно важливими районами. Крім того, за всяку ціну запобігти та не допустити опанування суходільними арміями, повітряними і морськими десантами ворога теренів країн соціялізму, зберегти ці території та забезпечити внутрішню безпеку соціялістичних країн проти підривних дій агресора. Всі ці і низку інших завдань можуть рішити лише суходільні війська з іншими видами збройних сил.

Вивінування суходільних військ ракетами оперативного і тактичного признаєчння з ядровим зарядом надає їм сили та виключає необхідність вести бойові дії великими компактними масами піхоти. Засадничим вогневим засобом суходільних військ є тепер їх ракетні з'єднання і відділи оперативно-тактичного призначення, озброєні ядровими і іншими ракетами з дальністю від декількох до багатьох сотень кілометрів. Велику ролю і далі буде відігравати артилерія".

Теорія советської воєнної стратегії передбачає, що і в умовах ракетно ядрової війни звичайна зброя знайде широке застосування та в лучбі з ядровою зброєю — наче доповнюватиме першу. На сьогодні советська мотострільна дивізія за числом особового складу — менша дивізії, кінця другої світової війни, але вага її вогневої сили навіть без ракетної зброї збільшилася більше, як чотирикратно. Велике значення советська воєнна стратегія надає рівнож протиповітряній та протиракеній обороні країни. Переозброєння військ протилетунської оборони країни з зенітної артилерії на зенітні ракети дало велику силу цій зброї.

Досліди стану і перспектив розвитку сучасних засобів збройної боротьби кажуть про те, що воєнно-летунські сили у майбутній війні будуть грати іншу ролю в порівнянні з колишньою війною. Повітряна фльота була одним із діючих з'єднань збройних сил з широким засягом, що вдаряли по об'єктах далекого запілля ворога. Тепер положення різко змінилося. Ракети показались вже далекобійнішими, міцнішими і ефектовнішими. Все більше вживається ракетоносну авіяцію, що здібна наносити ракетоядрові удари з далекої віддалі, не залітаючи в простори протилетунської оборони.

Транспортні повітряні сили і розвідочні літаки напевно займуть у майбутній війні першорядне місце.

ВОЄННО-МОРСЬКА ФЛЬОТА. Совєтська воєнна стратегія надає великого значення підводній морській фльоті різного призначення, котра в умовинах ракетно-ядрової війни далеко ефективніша, як надводна морська фльота. Як основу підводної фльоти воєнна стратегія СССР розглядає передусім атомові підводні човни, озброєні сильною ракето-ядровою зброєю. У взаємодії з підводними човнами буде вести свої бойові завдання морська ракетоносна повітряна фльота.

Далі цитую: "Короткий огляд засадничих сучасних засобів збройної боротьби та їх вплив на характер війни дозволяє зробити вповні узасаднений висновок, що майбутня світова війна з точки зору засобів збройної боротьби буде передусім ракетно-ядровою війною. Підставою її ведення буде масове застосування ядрових ракет всіма видами збройних сил, але в першу чергу ракетними з'єднаннями стратегічного призначення. В сполуці з ядровою зброєю в цій війні треба очікувати використання аґресором бойових хемічних і бактерологічних засобів".

З НОВИХ КНИЖОК

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ

На крижковому ринку появився четвертий з черги, 300-сторінковий том матеріялів до історії Української Галицької Армії. Як попередні три томи, так і згаданий, четвертий том, появився заходами й засобами Дмитра Микитюка, кол. Хорунжого УСС, який проживає уже сорок років у Вінніпегу. Завдяки йому збереглося для історії УГАрмії дуже багато прізвищ, дат, списів подій і взагалі різного матеріялу для сучасних і майбутніх дослідників політичного й мілітарного здвигу галицьких українців для створення і закріплення української державности, себто для створення незалежного, людського життя для української людини на українській землі, зокрема на землях Галицької Волости.

Четвертий том матеріялів до історії Української Галицької Армії, про котрого тут мова, є одною з нечисленних публікацій у нас, якими відзначено також 50-ліття українських Збройних Сил. Можна б навіть дивуватися, що крім швидкопроминальних вражень від різних словесних 50-літніх ювілейних імпрез, створено з нагоди півстолітніх ювілейних років так мало триваліших і солідніших пам'ятників у формі публікацій. Це каже нам поставитись із особливим признанням і вдячністю до того роду і почнів, а в тому числі до обговорюваного тут четвертого тому матеріялів до історії УГАрмії.

На зміст згаданого четвертого тому історії УГАрмії складаються дуже цінні матеріяли, а саме: Шістдесятсторінкова студія кол. сотника УГА, д-ра Любомира Макарушки, присвячена одній із найбільших операцій Галицької Армії — "Чортківській Офензиві". Ця, оперта на джерелах праця д-ра Л. Макарушки, ілюстрована 8-ма дуже добрими ситуаційними плянами, являється досі найкращою студією згаданої, великої мілітарної операції УГАрмії.

Великим вкладом і поміччю для дослідника історії Української Галицької Армії, і одночасно поклоном Побратимам, є спроба Дмитра Микитюка звести разом в одному місці всі жертви в людях, що їх Українська Галицька Армія поклала на вівтарі збройної боротьби і служби за власну державність.

Під спільною назвою "Жалібна Книга" зібрано на 188-мох сторінках четвертого тому прізвища поляглих на полях боїв, померлих від ран та епідемій — старшин, підстаршин і стрільців УГАрмії. Очевидно, це ще не повні списки Жертв, але зібрано разом усі прізвища, які були вже публіковані в календарях "Червоної Калини", в "Літописі Червоної Калини", в публікаціях Т-ва Українських Інвалідів та в різних окремих брошурах із різних нагод, між двома Світовими війнами. Крім того п. Д. Микитюкові пощастило доповнити згадані реєстри новими прізвищами поляглих. Сталося це шляхом розшуків та опитувань серед живучих ще членів УГАрмії.

Цінним вкладом в історію УГАрмії є вмішена в четвертому томі праця інж. Степана Кульчицького про Старшинські Школи УГАрмії. Ця 21-сторінкова праця інж. Кульчицького є ілюстрована сумаричною таблицею 7

Старшинських Шкіл, та двома груповими знимками старшинських курсантів.

Життеписи авторів праць, нарисами про "Печеніжинську Республіку" (пор. УГА Микола Урбанович), про Бригадійний Шпиталь ч. 9 (дес. А. Заяць), про Збаражський Курінь (Ів. Хрінь), а далі пояснення до світлин і вкінці Словом від видавця — закінчується згаданий четвертий том із 5-тимової серії матеріялів до історії Української Галицької Армії.

Цей четвертий том, як і всі попередні, можна набути у місцевих книгарнях або безпосередньо у видавця на таку адресу:

D. Mykytiuk,
386 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

Михайло Демянчук, кол. хор. УГА

Д-р Осип Колодницький
кол. хорунжий 7-го гарматного полку УГА

НА ЧИСТІ ВОДИ

Відомий видавець Дмитро Микитюк із Вінніпеґу безумовно заслужив собі на признання, що своєю ініціятивою, енергією і фондами видав вже три томи "Матеріялів до історії УГА", де зібрано велике число військово-історичних фактів і даних. А втім, ті книжки, як усі інші, можуть і повинні підлягати критичній, позитивній чи негативній оцінці, писаній завжди спокійно, у конструктивному піході до самої справи, себто до історичної правди. Тому містимо критично-аналістичну статтю активного старшини УГА, д-ра О. Колодницького, перевівши в ній тільки невеличкі суто технічні скорочення, без порушення суттевих закидів. — **Редакція.**

Недавно появився друком 3-тій том матеріялів до історії УГА, виданий Д. Микитюком, за редакцією Колеґії під проводом Є. Зибликевича. Матеріяли всіх 3-х томів мали би стати підставою синтетичної історії УГА.

Та заки до того дійде, треба буде переглянути всі ті матеріяли, та очистити їх з багатьох помилок, які існують в усіх 3-х томах, побіч дуже добрих нарисів висококваліфікованих авторів.

Ціллю цих моїх зауваг є звернути увагу на хиби у розділі про артилерію УГА.

Приготовляючи матеріяли до першого тому, видавець звернувся до визначного артилериста, кол. команданта 2-го гарматного полку, сотн. Стефана Мацькевича, з проханням написати нарис історії артилерії УГА, що він і зробив. Яке ж було розчарування сотн. Мацькевича, перечитавши розділ після появи 1-го тому? Він висловив свій жаль в листі до мене і знає про це також і видавець.

Кілька конкретних прикладів. На ст. 82/I автор Д. Микитюк пише про "дивізіон артилерії", даючи від себе пояснення в дужках ("один полк легкої і один важкої"). Не розуміючи слова "дивізіон" автор думає, що в склад дивізіону входять два полки. Дальше на сторінці 84/I пише: "З артилерійських полків I і III корпусів УГА, зорганізовано по одному легкому дивізіонові, а з полків II-го корпусу створено один тяжкий дивізіон, яким командував сотник Ю. Шепарович". На сторінці 99/I написано, що 7-ий гарматний полк мав 4 легких батерій і одну батерію тяжких гавбиць, що не згідне з правдою, що полк мав три батерії полевих гармат і дві батерії полевих гавбиць (жадних тяжких гавбиць не мав), його командантом був не сотник Маркіян, а Маріян Кречковський, санітарним шефом був не д-р Крохмальський, а д-р Крохмальний. (Це, можливо, друкарські помилки). Сотник А. Степанів згинув не під Жидачевом, а під Журавном. Цих помилок не зробив первісний автор, на яких покликується при кінці розділів дійсний автор, підписаний буквами Д. М.

Про схему для УГА після переформування корпусів в бриґади ЧУГА, зрозуміло подав О. Сохоцький на стор. 236/I і сотник О. Станимір в своїй книжці "Моя участь у визвольних змаганнях", виданій 1966 р. Не можна підозрівати, що редактори, самі колишні старшини, без огляду на те, чи вони піхотні чи артилеристи, не знають, що це є і з чого складається дивізіон, або що будь-де на світі існувала батерія з 12-ти далекострільних гармат (стор. 96/2).

Як же в дійсності виглядала справа з артилерією І-ої Бриґади УСС — ЧУГА? Отже, був в ній один полк легкої артилерії, що складався з 4-х батерій по 4-ри 3-дюймові гармати в кожній, той сам, що раніше називався 3-тій Гарматний полк III-ої Бережанської бригади, яким, як і раніше, командував отаман Ю. Шепарович. Полк брав участь в боях на фронті в околиці Чуднова і по проломанні фронту поляками розпався: 1-ша і 2-га батерії увійшли в Житомирі в склад армії УНР, 3-тя батерія сотника В. Зубрицького перебилась на схід, дійшла з іншими частинами в околицю границі Сквірського і Таращанського повітів, в селі Лобачів відірвалась від большевиків, в містечку П'ятигори віддала одну гармату повстанцям (не отамана Волинця) полк. Барамана, в селі Нижча Кропивна склала зброю перед поляками разом з іншими рештками частин УГА, була відведена до Винниці, 4-та батерія поручн. Т. Мацькова, як то видно з його нарису в III томі стор. 93, була роззброєна поляками в Калинівці. От це правда про легкий гарматний полк І-ої Бриґади УСС — ЧУГА. Крім вище описаного легкого полку (не дивізіону) І-ої Бриґади УСС — ЧУГА, був в ній ще тяжкий гарматний дивізіон, що складався з двох батерій — одної далекострільної (2 гармати) під командою сотника Катхе і другої тяжких 6-ти дюймових (около 15 см.) гавбиць, дві гармати під командою поручн. Романа Олексія. Командантом цього тяжкого дивізіону був сотн. Іван Медвідь. Цей дивізіон був створений з неповного гарматного полку, бо перед приходом большевиків до Ольгополя командант 7-го полку, сотн. Маріян Кречковський взяв одну батерію,

що стояла тоді в селі Слобода Ольгопільська, подався в напрямі рейдуючої Армії УНР і успішно получився з нею. В тій батерії був поручн. Ернест Єгер, австрійський німець, який пізніше згинув під Базаром разом з нашими героями, і четар Павло Магас. Ані І-ий полк отамана Воєвідки не увійшов в склад легкого полку І-ої бриґади УСС — ЧУГА, ані в склад тяжкого дивізіону. Тяжкий дивізіон був незалежний, нічого спільного з легким полком отамана Ю. Шепаровича не мав, ані участи в боях під Чудновом не брав. Відступив на схід після проломання фронту поляками, з іншими недобитками бриґади дійшов до села Лобачів, 1-го травня 1920 року після роззброєння команди бриґади старшинами артилеристами саме цього тяжкого дивізіону в селі Лобачів відв'язався від большевиків. Саме сотник Медвідь звільнив з-під арешту команданта бриґади М. Барана і комісара Кручинського, зобов'язавши їх словом чести боронити галичан перед большевицькими властями, де зайде того потреба, що, як після того показалось, вони виконали. Разом з рештками бриґади в скількості коло 2500 людей він перейшов 10 травня в селі Нижня Кропивна на сторону поляків, які після домовлення з висланою делеґацією до команди польської дивізії в Немирові, відставили ті рештки, а з ними і тяжкий дивізіон до Вінниці до диспозиції Уряду УНР, який проте їх не прийняв. Політичним комісарем того тяжкого дивізіону за большевиків був кол. четар УСС Юліян Вассіян (не Касіян!) пізніший ідеолог ОУН, який кілька років тому помер в Чікаґо. Отже, всякі інші твердження у всіх трьох томах УГА в нарисах, підписаних сотн. Курилюком, поручн. П. Прудиусом, пп.оручн. Мацьковим, видавцем Д. Микитюком і іншими — не відповідають правді. Дивною річчю є, що в біографіях видавця Д. Микитюка в книжці "Україна у війні за Державність" ген. Удовиченка і в матеріялах до історії УГА (які, між іншим, різняться між собою) згадано, що Д. Микитюк був з останньою бойовою частиною УГА під командою полк. Бізанца, отже був там, де знаходився той контроверсійний тяжкий дивізіон, мусів бачити довгий час і той дивізіон, ті тяжкі гармати Бізанца, Медведя і інших згаданих тут людей і все те неначе забув.

А вже нарис про 7-ий гарматний полк був, видно, так страшенно скорочений, що не тільки переплутано там особи і ступні, але й пропущено прізвище команданта полку. Трудно теж повірити, що в уступі "3-ій гарматний полк" на сторінці 93/III поручн. Тимофей Мацьків, старий артилерист, інструктор старшинської школи, написав таку "артилерійську єресь", що до тяжкого дивізіону увійшли всі 4 легкі батерії 3-го гарматного полку, між ними і його батерія, з якою він воював під Чудновом. Підозріваю, що це речення змінив видавець. Підозріле також наступне речення, що "дальша доля його (Мацькова) батерії 3-го полку, подібна до долі І-ої бриґади ЧУГА". Цю форму стрічаємо наприкінці різних інших нарисів, скорочуваних видавцем. Не можна казати, що доля якоїсь частини армії подібна до долі іншої, бо це не наукове окреслювання. Наприклад, інша доля була батерії Зубрицького, — інша батерії Маць-

кова. Різне було постання різних частин, різне діяння і різний їх кінець. Зате, що бригада, полк чи батерія зробили — майже нема згадки в нарисах, підписаних буквами Д. М. чи повним іменем видавця.

Скільки ж гармат мала УГА? Генерал Удовиченко у своїй книжці "Україна у війні за Державність", виданій Д. Микитюком, каже, що при кінці січня 1919 року загальний стан галицьких корпусів доходив до 50.000 при 60 гарматах. Якщо візьмемо на увагу, що творення артилерії відбувалося в перших місцях, коли то виряд діставався в наші руки майже виключно з роззброєння повертаючих зі сходу австрійських частин, то при кінці січня 1919 р. творення артилерії УГА майже було закінчене, за вийнятком невеликої скількости, присланої урядом УНР. Ото ж оцінку ген. Удовиченка треба уважати надто арбітральною. Сотник С. Мацьків каже: Артилерія УГА перевищала польську артилерію Дієвої Армії. В січні уведено артилерію в організаційні рамці і створено 12 полків по 4-5 батерій з 4-6 гарматами в кожній батерії. Скромно беручи, цифру 60, подану ген. Удовиченком, треба було би помножити найменше через три, що дасть 180. Пізніше принято норму для полку 4 батерії по 4 гармати так, що в 12 полках було понад 170 гармат, бо декотрі батерії мали по 5 гармат, як то видно з нарису команданта 9-го полку сотн. Василя Бабія, що 28 квітня 1919 р. віддав полякам 18 гармат.

Польський автор, полк. Губерт, подає на підставі щоденника ген. М. Павленка стан артилерії УГА в дні 17 квітня 1919 р. на 201 гармату, а тим самим дані, подані ген. Удовиченком, далеко відбігають від правди.

Тут хочу згадати про ще одну річ. Первісна назва VII-ої Бриґади була Стрийська. Про це згадує Л. Шанковський. Пізніше Стрийською названа XI-та Бриґада, а VII-ма дістала назву Львівська. Вона належала під Львовом до III-го Корпусу, і аж пізніше перенесено її до II-го Корпусу. Коли саме, чому, серед яких обставин, треба би це компетентно і фахово насвітлити.

Всі ці завваги написано в ім'я історичної правди. Коли видані п. Д. Микитюком 3 томи "Матеріялів до історії УГА" мають дійсно прислужитися совісному історикові Української Галицької Армії, він мусить докладно перевірити їх та відділити зерно від кукіля.

Нестор Ріпецький

Насамперед — українець

Славній і світлій пам'яті мого друга і співробітника полк. Г. Сосідка.

1.

Мені колись хотілося бути поетом, так як поетом був і Григорій Сосідко.

Тому дозвльте: зачну поетично:

— Темна ніч розлилася понад таким маленьким містечком, що заховалося над берегом вічно сонного Бугу і нічна тишина дзвонить хвилинами, як дівчина сережками срібними. Крізь вікно — нічого не видко. Відомо ж — ніч. Десь там, далеко, а може й не так дуже далеко, перевертає все горі коренем божевільна війна. Десь там одні воїни ідуть до штурму, а інші відступають і зовсім від них ніякого згуку не доноситься. Бо, що ж може видусити з свойого горла битий воїн?

На нещастя, серед того битого воїна, може бути і наш брат. Очевидно, він гине і дуситься від безсилля, не зі своєї вини тай не за свою справу, але відколи то люди тільки за свою власну справу гинуть? А спеціяльно, наші люди?

Гинули вони за придуркуватого цісаря, та й за божевільного царя.

Гинули вони за зраджену революцію і за недокінчений зрив....

Гинули вони за-дармо та й ще за спів своєї прекрасної душі, який гнав їх на Соловки, на Колими, під розстріли та ще й на шибениці пансько-польські.

Гинули вони й гордо за мрію свою прабатьківську, відвічну та й довічну.

Гинули вони під Каялою, під Жовтими Водами, під Берестечком і під Крутами. Та де ж вони то й не пропадали, ті прекрасні сини і дочки прекрасної України?..

Ніч шкірилася своїми пощербленими старими зубами, бо вона старастарезна добродійка. Їй ні кінця — ні початку.

Кажуть вправді, що на початку було слово і що воно буде й на кінці. А ми мислимо, що на початку була ніч і ніч буде на кінці. І Слово в ночі тій світитиме, як сонце. Оскільки йому так захочеться. Бо слово теж не має ні початку, ні кінця. Бо що таке слово? Відгомін мислі. А мисль мусіла бути ще перед тим, як було і слово і ніч.

Мій знаменитий друг, приятель і найкращий співробітник Г. Сосідко усміхається до мене лукаво і, моргнувши своїми такими бистрими, такими ласкавими очима, каже:

— Гм... Не журіться... Зараз я зроблю те, що треба.

Тепер уже без лірики.

Діло ось яке: Ми видаємо в славетньому городі Сокалі, про якого ще мова буде дальше, перший в Західній Україні після відходу більшовиків, що-

денник. Маємо все прегарно влаштоване: друкарня, хоч і ручна, але задовільна; паперу — доволі. Г. Сосідко і я — шмат більш чим вистарчальний на чотиристорінковий щоденник, формату передвоєнного "Діла" (6 сторінок під неділю), але відомості в нас — майже ніякі. Вправді ми заінсталювали аж три радіоприймачі, але кляті німці прийшли сьогодні вечером і запльомбували всі три: один на "дойчлянзендер", другий на радіо "Кракав", а третій на радіо 'Вайхсель".

І якому бісові потрібні вони всі три? Хотілося б послухати ще інших радіостанцій, бо шо ж воно за газета, яка з одного тільки, та ще й німецького джеерела подає?

— Не журіться — своїм ласкавим, погідним голосом каже Г. Сосідко, — облиште це мені.

Підліз він, цей знаменитий Г. Сосідко на стілець. Крутить там щось, вертить, а я кажу:

— Дорогий друже, не попсуйте німецьких пломб, а то нам обом завтра — амба...

— Не бійтеся... — згори, дальше усміхається мій знаменитий співробітник і друг.

І дійсно: через хвилину слухаємо голосу Великої Британії, а ще через хвилину Болгарію, а відтак і Ватикан. Вкінці чуємо і московський кремль. Б'є дванадцята година. Але який дідько хоче слухати кремлівської брехні?..

Якже ж ви це зробили?

Знов знаменитий, прекрасний і незабутній усміх. — Це моя професійна таємниця...

Вправді мені хотілося б щось більше про ту таємницю довідатись, але раз таємниця, а ще й професійна — таки таємниця. Г. Сосідко сідає за свій столик, а я за свій.

З радіоприймачів доносяться вістки, не завжди правдиві і не завжди добрі, але завжди інакші, з кожного іншого джерела. Не можна вправді їх використами і надрукувати, бо ж наш щоденник ранком іде до військової цензури, але по перше ми самі довідуємося про те, що діється поза "дойчляндзендером", а по друге під впливом тих вісток я пишу статтю, в якій стверджую, шо "вправді українці це народ хліборобів, але кожному, хто на українську землю приходить треба пам'ятати, що українські хлібороби мають таку дивну властивість, що вміють переміновати свої серпи в мечі смертоносні, а свої сопілки в сурми, які скликують мільйони воїнів на пляцдарм. А ще треба пам'ятати, що український хліб смачний і добрий, але такий, що ворогові завжди кістю у горлі стає"...

Г. Сосідко читає передовицю, і всміхаючись, віддає мені її і каже:

— Здорово, але ще додайте: істинно, істинно, так і станеться...

Над ранком, Г. Сосідко знов вилазить на стільці, щось там крутить, щось там маніпулює, відтак, обтираючи піт із чола, знов таки всміхається своїм незвичайним усміхом:

— Контроля готова. Дойчлянзендер, Вайхсель і який там небудь сякий такий біс.

Над Сокалем сходить липневий ранок.

Перше число "Українських Вістей" — першого українського щоденника в Західній Україні — готове для читача.

Може воно недосконале, може воно не таке, яким хотілося б його бачити. Але: воно є. І воно буде кращим завтра. І принаймні половина його — це діло швидкого пера мойого старшого і високоталановитого Г. Сосідка, який із степів великої України зайшов аж до того маленького містечка, щоб ощасливити його своїм талантом, своїми ідеями, своєю працьовитістю і своєю любов'ю...

2.

Сокаль — це історичне місто. Воно сягає початків 15 століття. Воно має свою історію.

Коли ми ще ходили до народньої школи за часів пансько-польської Польщі — нас принаймні раз у рік водили до славетного косцьола отців Бернардинів, за Бугом, щоб там вислухати незмінну промову одного із тамошніх отців, яка повторялася із божевільною безконечністю рік-у-рік.

Проповідь та звучала менш-більш так:

— Дорогі діти, колись во время оно підступив під наш освячений кляштор безбожний Богдан Хмельницький. Кулями стріляв — і їх ще й до сьогодні можна бачити на мурах нашого кляштору, вогнем кидав і тоді Мати Божа метнула в нього безбожника стрілою і він — осліп. І, осліпнивши, почув голос у душі свіїй: відступи від облоги і зір тобі повернеться. І відступив від облоги страшенний вождь козацький і зір йому повернувся.

Завертав очима, захоплений своєю красноречивстю монах бернардинський, і думав, шо ми діти, такі наївні, що вірили б в те, що Матінка Божа не мала нічого іншого до роботи тільки боронити розбещених королів і королят.

А в тім, навіщо славетному Богданові було здобувати цей кляштор? Він стояв на осторoні, не був ні при шляху для дальших походів, ні не був нічим іншим замітним, хіба цнотливими і грубими від безробіття патерами.

Григорій Сосідко причвалав до Сокаля десь із далекої Великої України. Він відразу вріс у Сокальську (бо властиво, яка різниця між Західньою, Східньою, Північною чи Південною Україною? Всі вони одна, соборна прекрасна Україна). Сокальщина відчула прибуття його в її лоно. Ще й як відчула. Григорій Сосідко був незвичайною людиною. Я не говорю про його неса-

мовиту життєву енергію, я більше думаю тепер про його п'ять талантів, які йому дав Господь, і які він помножував всотеро.

Він був одним із тих нечисленних, яким Бог дав всі п'ять талантів і сказав: іди і розвивай. І Г. Сосідко був одним із тих ще менше численних які вміли піти і таланти ті розвинути.

Театральне життя Сокальщини без Г. Сосідка було б майже нічим. Він — знаменитий режисер і знаменний головний актор. Він — ще кращий декоратор сцен, яких Сокальщина до його не бачила, а може й не вірила, що такі чудові декорації можуть на світі існувати.

Сцена декорована Г. Сосідком не була сценою — це було дійсне прекрасне цвітуче життя.

Полк. Г. Сосідко в ролі полк. Нечая у 1941 році в Сокалі

Роля зіграна Г. Сосідком — це не роля — це було правдиве мистецтво.

Режисура Г. Сосідка — це було — об'явлення театрального мистецтва.

В місті Сокалі в 1941 р. заіснував постійний театр ім. Т. Г. Шевченка. Його душею очевидно був саме й Г. Сосідко. Мені, тодішньому голові Повітового Комітету — цей театр теоретично підлягав. А властиво, практично — ні, їх було двоє: незабутніх двоє: мистецький керівник і директор Г. Сосідко й адміністративний керівник, славної пам'яті Є. Гриньків, який згинув під сальвою гештапівської ненависти.

Я поставив справу просто і Г. Сосідко погодився зі мною: або професія, або аматорство. Наш комітет був в позиції платити платні своїм співробітникам, а що актори театру числилися співробітниками комітету, то й вони одержували платні в такій чи іншій формі. Очевидно, я очікував від своїх співробітників і відповідного відношення до своєї праці: дисципліни і відданости.

Г. Сосідко підготовляє модерну постановку "Ой не ходи Грицю". Це його справа і я в неї не втручаюся. Але одного вечора Г. Сосідко приходить до мене вперше без своєї такої дорогої і знайомої усмішки.

— Маємо клопіт...

— Який клопіт, дорогий маестро?

Чухається він в бороду, дивиться на мене, спускає очі вдолину, ніби йому прикро мені прикру річ сказати.

— Маестро — кажіть у чому справа.

— Ну, коли вже хочете, то скажу. — Закурює цигарку, випускає велике коло синього димка і говорить вже своїм звичайним, таким милим, таким проймаючим, таким щирим голосом.

— Бачте, ви бандерівець і більшість тут бандерівці. Я — безпартійний. Я — мистець. Кажете мені, що треба щось робити, а я для України і для українського народу ладен зробити, що завгодно. Завжди пробував це й зробити. Але бачите, можна бути бандерівцем і — можна не мати доброго тенора. А вистава не знає політики. Там треба співати. Там треба грати. Там треба бути артистом. Ну й у мене завелася проблема. Для певних роль немає відповідних акторів серед наших людей. Але є серед інших.

Я перебив.

— Дорогий пане Сосідко, я не знаю, що ви говорите. Чейже ви знаете мою думку про цю саме справу. Мене зовсім мало журить те, хто грає "Ще не вмерла Україна", але щоб він грав її так, щоб цілий світ почув. Ви ж знаете, що в нашій симфонічній оркестрі є тільки кілька українців, а решта жиди і поляки. Але то не наша вина, що ми не виховали своїх людей. Або, що не мали змоги їх виховати. Чейже ви знаєте, що директором нашої оркестри є польський шовініст Тадзьо Марковський, який свойого часу твердив, що в наших лісах вистачить дубів, щоб на них вивішати всіх українців. Але ми це забули, а він тепер так прекрасно виконує "Ще не вмерла Україна". Про що властиво йдеться?

Г. Сосідко помявся трошки, а відтак, глянувши мені прямо ввічі сказав:

— Націоналісти не дуже то тішаться з того, що я найняв Райманську співати Марусю.

— А ви думаєте, що вона краще заспіває від тих усіх марусь, яких ми маємо?

— Без сумніву...

— Так давайте скличте збори колективу, я прийду...

Були такі збори колективу. І я прийшов. І я сказав:

— Ми будуємо державу, а не оперу. В українській державі всі громадяни рівні і мають такі самі права. Якщо комусь не подобається селекція панів Сосідка і Гринькова, він може залишити колектив. Ніхто колективу не залишив.

Ми відтак зустрінулись у моєму кабінеті. Г. Сосідко, Євген Гриньків і я. Саме Г. Сосідко потиснув мені від серця руку і сказав:

— Ви знаєте, вас, бандерівці, тяжко зрозуміти. Але в а р т о вас зрозуміти...

3.

Після того пам'ятного 1941 року, коли ми українці доказали раз і назавжди, що ми зрілі до державности, наші шляхи із Г. Сосідком розійшлися. Мене ті шляхи повели в німецькі тюрми, а відтак, ласкавому Богові завдячуючи, до УПА, а ще відтак саме УПА завдячую я життя. Я чував про полковника Г. Сосідка і сина, мойого друга Романа; вони пройшли цілу одиссею Української Дивізії.

Коли ми врешті стрінулись в Англії, полковник Сосідко згадуючи про Броди сказав:

— Несторе, ні словом не описати, ні кистю не змалювати.

Полковник Г. Сосідко був скупий на слова. Я ледве видусив із нього два томики спогадів "Три Шляхи", які я мав щастя видати в нашому видавництві в Сокалі в 1941 р. Пропали вони. А може й ні.

Якийсь мудрий чоловік казав, що на світі ніщо не пропадає... Не пропаде і діло рук і серця незабутнього полковника Григорія Сосідка.

Салют тобі, незабутній друже, прекрасний співробітнику, спів-творче найбільш тайних і великих мрій сокальської землі.

Салют тобі, мій надхненнику, мій учителю...

З такими людьми, якби їх було більше — Україна перестала б бути мрією, а стала б дійсністю.

Ми, українські націоналісти, — хилимо голову над Твоєю свіжою могилою, тому, що Ти був насамперед — українцем, і кажемо враз із відгомоном Твоєї вже тепер вічности:

Слава Україні!..

КРАЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В КАНАДІ

Равт Преси, що відбувся заходами Спілки Українських Журналістів Канади у Торонті в суботу 1 лютого ц. р. в залі Колегії св. Василія, був пробоєвою імпрезою цьогорічиого торонтського карнавалу. Склалися иа цей успіх і свобідна атмосфера журналістчиої богеміяди, яка надавала легкий і невимушеиий кольорит цілому вечорові включно з його назвою "равт", що в англійській мові означає "веселе збіговнще", і добра, темпераментна оркестра "Трембіта" молодого музики В. Оленича, і, головие, численна розбавлена публіка, що з захопленням давала поривати себе шаленим ритмам модерної, а теж і "традиційиої" скочної, підскочної і викрутасиої музики.

Важливе також, що на всіх понад 650 гостей більш як одна третя частниа це була студентська молодь, яка, що так рідко буває, почувалася свобідно і добре, гуляючи плече в плече із старшими, а старші почувалися добре, гуляючи і вибрикуючи разом з молодими. Ніхто не нарікав ані на "иапушеиу" фор-

Княжна Ліда Бонк ("Гомін України") цілує кралю Української Преси в Канаді Віру Лихач ("Вісті Комбатанта")

мальність, ані на перебільшену модерну рознузданість. Правда, Управа СУЖ подбала і про те, щоб також і наші хронічні нарікайли могли знайти щось для себе і мали якесь мінімум задоволення, так що нікому кривди не було.

Ще треба додати, що Равт Преси притягнув на залю гостей із усіх наших політичних і громадських середовищ, і кожний гість мав нагоду при дефіляді журналістів з символічними перами замість рушниць і репрезентаційними таблицями замість прапорів — оплескувати досхочу свій улюблений часопис чи навіть радіопередачу.

Кралею української преси рішенням жюрі у складі мистців пані Галини Новаківської та Мирона Левицького та майстра церемонії Богдана Синишина вийшла кандидатка нашого журналу "Вісті Комбатанта" панна Віра Лихач. Першою князівною стала Марта Дудаш, кандидатка тижневика "Вільне Слово", а другою князівною Ліда Бонк, кандидатка тижневика "Гомону України". Віра Лихач та Марта Дудаш є активними членами Пласту та того самого дня здали матуральний іспит на Курсах Українознавства ім. Григорія Сковороди із похвальним успіхом. Ліда Бонк є активною членкою осередку СУМ у Торонто та закінчує цього року Курси Українознавства ім. Юрія Липи при осередку СУМ. Усіх кандидаток було 20 від різних українських періодичних видань і тому вважаємо, що успіх нашої кандидатки як і Марти Дудаш і Ліди Бонк є направду гідним уваги, що жюрі брало під увагу не тільки зовнішню красу, але і рівень освіти українознавчих предметів, діяльність в українських молодіжних організаціях, спортові осяги та мистецькі замилування.

Усі кандидатки, що брали участь у конкурсі одержали в нагороду англомовну Енциклопедію Українознавства вартости 47.50 дол. Коронування кралі та двох князівн доконала минулорічна Краля панна Леся Дмитрів.

Після цього відбулося відзначення переможців конкурсу СУЖ на твори молодих авторів і фефіляда журналістів. Серед відзначених було тільки п'ятьох авторів, приявних на Равті Преси, а саме: Олег Романишин, Христя Новаківська, Христя Томків, Ігор Старак і Богданка Горіх. Із неприявних відзначення дістали: Лариса Вітошинська (Париж), Катерина Горбач (Франкфурт), Христя Стиранка (Париж) і Христя Еліяшевська (Торонто). Крім того відбулась ще дефіляда преси, в якій взяли участь редактори та співробітники таких часописів: "Вісті Комбатанта", "Новий Шлях", "Гомін України", "Вільне Слово", "Наша Мета", "Український Голос", "Канадійський Фармер", "Батьківщина", "Молода Україна", "Промінь", "Дороговказ", "Сумківець", "Крилаті", "Зозулька", "Юнак" та радіопередача "Пісня України".

Редакція "Вістей Комбатанта" щиро гратулює усім кандидаткам за їхню участь у конкурсі, а зокрема нашій кандидатці Вірі Лихач, яка стала Кралею Української Преси в Канаді та обом князівнам Марті Дудаш та Ліді Бонк, і бажаємо їм якнайкращих успіхів у їхніх студіях.

Всім тим, що привітали нас — Редакцію і Адміністрацію Різдвяними побажаннями, щиро дякуємо.

Редакція і Адміністрація.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

До Хвальної Редакції журналу
"Вісті Комбатанта"
на руки ВП. п. редактора
Івана Кедрина-Рудницького.

Прошу помістити у найближчому числі "Вістей комбатанта" слідуюче спростування в ім'я історичної правди:

Сотник Осип Станімір помістив у 'Вістях комбатанта" ч. 5-6 за 1967 рік посмертний спогад про сл. п. сот. Петра Бігуса. У цьому спогаді наведено декілька неточних інформацій, які слід спростувати ще поки вони ввійшли до інших публікацій, а саме:

1. Не відповідає історичній правді, що сл. п. сот. Петро Бігус дня 2 листопада 1918 р. обняв українську владу в Бережанах, а натомість правдою є, що перебрання влади перевів у ночі з 3-го на 4-го листопада пор. УСС Жигмонт Богдан Олексин з кількома старшинами, між якими був і я. Ще тої самої ночі пор. Олексин назначив мене своїм ад'ютантом та доручив вести агенди Стаційного коменданта міста.

Тод. пор. Петро Бігус не брав участи у перебранні влади в Бережанах, куди він прибув щойно дня 4-го листопада пополудні, коли в Бережанах влада була вже в українськич руках (гл. спогад П. Бігуса в збірнику "Бережани").

2. Не відповідає правді, що тод. пор. Петро Бігус організував Окр. Військ. Команду в Бережанах, а натомість правдою є, що він з доручення О.В.К-и оформив і очолив Команду Запасного Коша в Бережанах. Як комендант Запасного Коша показав себе знаменитим організатором. Вистачить навести, що він серед тодішніх дуже несприятливих обставин зумів впродовж 10-ти днів оформити дві боєві сотні війська і під командою старшин відправити під Львів вже в половині листопадла 1918 р.

Військовий Секретар полк. д-р Вітовський назначив О.В.К-ом Бережан старшого вже віком пполк. лікаря д-ра Ковшевича, а його заступником і фактичним керівником О.В.К. Бережан молодого ще тоді пор. УСС Жигмонта Богдана Олексина, який до того часу був комендантом робітничої сотні, т зв. "Beutesammelkompanie" в підгаєцькому повіті. Пор. Олексин не завів сподівань полк. Вітовського. Вечером дня 3-го листопада він стягнув кількох старшин українців, які в тому часі находились в околиці і ними обсадив наперед важну вузлову станцію Потуторжи коло Бережан, зайняв двірець і станцію Бережани і впродовж ночі з 3-го на 4-го листопада обсадив українськими залогами всі військові об'єкти. Ранком 4-го листопада підполк. д-р Ковшевич, радник Окружного Суду Масляк і пор. Ж. Б. Олексин перейняли цивільну адміністраційну владу від австр. старости поляка Белявського. Ведення повітового староства перебрав радник Масляк. На цьому вся акція перебрання влади була закінчена. Пор. Олексин перевів її справно, тактовно і без будьяких інцидентів.

В тому стані нічого не змінилось аж до мойого виїзду з Бережан, тобто до другої половини грудня 1918 р., коли Начальна Команда УГА покликала мене як одного із нечисленних старшин українців, які служили в австр. телеграфічному полку до наладнання служби зв'язку в УГА, а згодом на команданта сотні зв'язку при Штабі ІІ-го Корпусу ген. Тарнавського.

Хочу рішуче зазначити, що моє спростування не має на меті підносити будьяких закидів особисто до сот. О. Станіміра і вірю, що він пишучи посмертний

спогад в найліпшій вірі, впав жертвою невірних інформацій.

Моє спростування не має теж на меті помешувати чим небудь світлу пам'ять сот. Петра Бігуса, якого я завжди цінив як знаменитого старшину і великого українського патріота.

Згори дякуючи за поміщення мого спростування, остаюсь з великою пошаною до Вас

Володимир Луцишин.

Філадельфія, дня 4-го грудня 1968

Хвальне Редакціє!

Мій колишній адютант тод. четар Володимир Луцишин, який живе у Філядельфії прислав мені копію свойого спростування до відома. Зміст цього спростування є вповні згідний із історичною правдою.

Додаю від себе:

Не є згідне з правдою, що по смерті полк. д-ра Ковшевича, дня 5 січня 1919 р., сл. п. сот. Петро Бігус обняв О.В.К. в Бережанах, яку очолював аж до переходу за Збруч.

А правдою є, що по смерті д-ра Ковшевича полк. Дмитро Вітовський назначив О.В.К-нтом австр. майора Лякінього, а тому, що м. Лякіні не знав української мови, доручив сот. Ж. Б. Олексинові, його заступникові виконувати фактично функції О.В.К. — Бережани.

Жигмонт Богдан Олексин, сот. УСС.

Клівленд, Огайо, 12 грудня 1968 р.

Вельмишановні Панове.

Цей журнал чи Вісті, як Ви його назвали, сьогодні не стоїть на правильній, як належиться комбатантській організації, платформі, не є аполітичним журналом, та став на послугах УНРадівського (мугиканського) середовища. Та що більше, явно і то ще із сарказмом, виступає проти відомих українських політичних діячів як п. Я. Стецько і організації, яку він очолює. Поклинкання Стельмаха на головного промовця на ювілейнім бенкеті в Торонті, є теж одним із доказів неправильної лінії теперішнього керівництва Братства Дивізійників. З уваги контактів Централі з політичним середовищем УНРади відмовляю одержання Вістей з нинішною датою. Прошу більше не турбувати мене своїми "Вістями", які в парі з "Вістями з України" під редакцією Ю. Смолича виступають проти середовища, до якого я належу.

З пошаною

Б. Кульчицький, Альбертон, Онт.

1-го червня 1968.

З нагоди святкування "20-ліття поселення Українців у Канаді в повоєнні роки" Ліга Визволення України, Відділ у Гамилтоні, Онт. із бенкетового прибутку переслає на пресовий фонд "Вістей Комбатанта" 15.00 долярів.

11-го січня 1969.

Управа ЛВУ

Гамилтон, Онтаріо.

Шановні Побратими.

Уважаю, що коли ми складаємо новорічні побажання своїм близьким, треба зложити і наші щирі побажання нашому вояцькому журналові "Вісті Комбатанта", який пов'язує нас кол. військовиків в одну ветеранську організацію. Але самі слова, хочби найщиріші не вистачають, а треба цю щирість виявити ділом, а саме відновленням передплати. Я залучую 5 дол. як передплату на біжучий рік і складаю побажання для працівників журналу, міцного здоров'я і сил до праці в Новому Році.

3 січня 1969.

З вояцьким привітом І. Зварич,

Річмонд Гилл, Онт.

Спостереження: Думаю, що "Вісті Комбатанта" повинні відзеркалювати всесвітні, а зокрема американські військові досягнення, а не обмежуватись лише до української тематики.

12-го листопада 1968.

Я. Букачевський, Едісон, Н. Дж.

В залученню пересилаю 2 дол. за ювілейне видання "За свій рідний край", яке саме одержав. Замість квітів на могилу полк. Григорія Сосідка я переслав 15 долярів на видання Енциклопедії Українознавства в Сарселю (Франція).

6 січня 1969.

З братнім привітом

В. Ю. Кисілевський, Оттава, Онтаріо.

До Адміністрації
"Вістей Комбатанта"
в Торонто.

15-го листопада 1968.

Два роки тому я інформував Вас про мій фінансовий стан і просив Вас, щоб Ви припинили висилку журналу тому, що я не мав змоги його передплачувати. У відповідь на це Ви мені відповіли, що коли я є інвалід без ноги і в фінансових труднощах так, що не можу платити, то адміністрація буде висилати мені журнал безплатно, і висилала, за що я дуже дякую. Тому, що коло мене зайшли зміни на краще, бо я, як інвалід одержую пенсію і маю декілька долярів на мої потреби й тому висилаю Вам грошовий переказ на 25 дол. на фонд "Вістей Комбатанта". Ви розуміли мене в потребі, я хочу розуміти потреби видавництва "Вістей Комбатанта", якому, мабуть, також не переливається із грішми, а тому що журнал добрий і цікавий я вважаю, що його варто піддержати.

З пошаною до Вас

Е. Тхоревський, Форт Вільям, Онт.

БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ І-ої УД УНА в ЗСА

КРАЄВА УПРАВА

З І С Т А В Л Е Н Н Я

із збірки на "Дар Українському Воєнному Інвалідові".

(Листопад 1967 р.)

Ч.П.	Назва Станиці	В.	Н.
1.	Чікаґо		796.90 дол.
2.	Клівленд		543.25 дол.
3.	Філядельфія		454.00 дол.
4.	Рочестер		451.00 дол.
5.	Нюарк		380.00 дол.
6.	Гартфорд		230.00 дол.
7.	Ютіка		64.00 дол.
8.	Дітройт		61.00 дол.
9.	Амстердам		48.00 дол.
10.	Редінґ		39.00 дол.
11.	Мілвокі		26.00 дол.
12.	Трентон		21.00 дол.
13.	Ст.Луїс	0.35	15.00 дол.
14.	Вашинґтон		15.00 дол.
15.	Ню Гейвен		13.00 дол.
16.	Ст. Франціско		12.00 дол.
17.	Бетлегем		10.00 дол.
18.	Міннеаполіс		5.00 дол.
19.	Рочестер прямо до ССК	376.00	
20.	Кр. Управа — витрати із збіркою	16.87	
	Разом	393.22	3184.15 дол.
	Передано до ССК	2790.93	
		3184.15	3184.15 дол.
21.	Трой		30.00 дол.

Ярослав Колодій
Референт Суспільної Опіки

Сяхо ТЮЛЬКА

"ПО КРИСМУСОВЕ" чилі "ПО РІЗДВЯНЕ"

Саме цього року, доперва, прийшовім до вньоску, жи навіть до своєї родженої малжонки нетра мати літосьці, бо не то жи вдєчности за то не будеш мати, але навиворіць, можеш ще по клапачці дістати. А на потвердження моїх слів, втну вам балак про мого кулєжку ще з нашої дивізійної могили, львівського бацяра Юська Заливайка, який го трафунок спіткав на наш, старокрайовий, старокалєндарний «Крисмус». Бо, як мені відомо, то Юсько Заливайко і його чціґордна малжонка Євця, щирі українські патріоти, та й ще до цього політичні еміґранти й тримаються нафест старої традиції, тим вєнцей жи Юсько «стара война» з-під Бродів і Гляйхенберґу, та то сі нерахує жи приїхав до Гамерики на «ліві папери», як «пожондни русін», як також сі нерахує жи зараз по Віґильї, на саме Різдво Юсько фалює під ґазом до «шапи». Ґрунт традиція!... Але вернімося до теми мого балаку, тим вєнцей жи моя скромна особістосць була в то замішана.

Якось, кілька днів по «старокалєндарному» «Крисмусі» здибав я Юська в національній барі. Сидить, якби сі хрону навтинав, а права ґала в чорному овалі, якби му хто цвікер насадив. — «Що з тобою — питаюсі — як там «Крисмес» і як ті Євця привитала з ялинков?

Юсько лише зрезиґновано махнув ґрабою: «Ех... — тільки всього міг вистогнати, але по кількох хвилинах, видно жи му тяжко було на сердушко, почав балікати:

— Виджу жи моя Дзюня вже на два тижні перед сьвйонтками тирає в поті чола, знаком того балікаю до неї: — Євцю, серци ми сі крає, як виджу же сі так затируєш, може ті в чім помочи?

А на то вона до мене з пащекою:

— Не хочу, не хочу ще ми траблю наробиш, як все, геть мочимордо одна.

— Євцуню, кіцю злота, дзіськам тверезий, як новонароджене бейбі.

На такий мій баєр, то вона казала мені хухнути три рази і балікає:

— Йди купи щупака і ялицю, але жеби була гарна, висока і ялиця, а не та щіткова сосна, жи то сі в ній любують шкоти, ті жи замість пантальонів то в спідницях ходять.

Взявім двадцять талярів, но і покнаяв до тебе, бо си гадаю жи то би двійку ліпше «крисмусшапінґ» відсалювати, та і ти ліпше по анєльску балікаєш.

Як ті відомо, злазили ми всі шапи з рибами, але мені сі ні одна не вподобала, бо всі були живі. А я хтів вже замордованого, би сі моя Євця не перефорсувала, но й мав пєтра, жи як буду ходити по місті з живом рибом під пахою, то вона дістане ґедза і може навіяти, а ведлуґ того може сі стати цала компромітація на вулиці. По твоїй пораді, зайшли ми до нашого крайового Срулька, жи то має кнайпу між «чорним морем». Тільки ми зайшли, я ті зирк на буфет, а там на полумиску лежить щупак як ляля — в ґалряреті, вбраний петрушкою, ще й в морді стирчить морква. — «Но, йо, буде клявий» — балікаю до тебе, та сіли ми при столику. Я сказав принести Срулькови щупака до столика, ти замовив

«колєйку», я другу. Закусили ми яйцями «на твердо», та ти тоді почав тяти балак в цей десень:

— Так правду кажучи, то не маю зауфаня до того щупака. В очах видасться такий мізерний і хоч го вбрали морквою і петрушкою, то здається ми, жи то небіжчик в погребника, жи мусів довго хорувати. Тра спробувати його, бо можеш мати неприємности на саму Віґілію, від своєї малжонки.

А річ відома жи риба лайкує плавати, й в такий десень я казав Срулькови подати ще «колєйку», ти знову, я знову... За якийсь час шпаную, а з щупака тільки косьцьотрупек лишився, та й петрушка, а ти рбтер писок й балікаєш: — «нічого щупак, можна було витримати...»

Побачивши таке знищення крисмусового шапінґу, я змаркотнів, поставив цілу кварту. А далі то знаєш, пк сі то стало. Прохляв всьой ґрейцар, так жи навіть на ялицю не лишилося.

А жи й в моїй кишені на той час рвнож «віяли буйні вітри» кажу до Юська:

— Та ти сі за живца до гробу невпихай, щось скомбінуємо — а в дусі співчуваю Юськови — но, гадаю си, капличка, пропала Віґілія й Юсько буде мати крию в хавірі, а тоді, щось ми лопнуло макогон в лепету, — Юську! — балікаю — кнаєм до Національної бари, бо «без водки ніяк нерозберйош», а в духу си думав жи може кого з кумплів з під Гляйхенберґу стріну то й затягну яку позичку «на вічне відданє», бо кажучи правду, то ґрейцаром не смердів, а пити сі хтіло, як де на Сагарі. Фалюєм — балікаю до Юська.

Вийшли ми на стріту, а там ні живої душі, тільки кари фалюють одна за другов, та і вітер виє, як би сі злив на наш учинок. Щож бродяжим по стрітах, а жи Юську цалком втратив бойового духа, а мені вітер віддезенфектував від цьмаґуні циферблят, то ж балікаю:

— Юсько, кнаєш між бляки, де живуть макароняки, вони зіхорово вже змуфували крисместрі з хавіри, то си яку підфасуєм до ґусту.

— А би ті Бозя здруфця дала — радісно заверещав Юсько — давай на то конто вип'ємо по шалабойткови в Національній барі, маю там кумпля, дасть на креду.

З цим вступили ми до бари, випили по штампельку, закусили пивом но й покнаяли поміж макаронярські хавіри. Мали ми ґлік, бо вже на першій стріті надибали, ще в сьвіцяделках прибрану щіткову сосну. Поміг Юськови затащити під його хавіру. Поставили ми то під вікно, би, як балікав Юсько, Євця зараз з ранку покікувала жи малжонок дотримав слова. Попращалися ми «на ціхача», но й розійшлися. Що було дальше саме тепер Юсько докінчував.

— Положивім сі кімати, а лахувати ми сі хоче, як холєра, яку то Євця міну зробить, коли побачить жи то не ялиця, а шкоцка сосна.

Закімав спокійно, бо м зробив то жи ми Євця наказала. Незнаю як довгом кімав. Снило ми сі жим ґрайфузав під Бродами, як сі наша братія дерла на той колійовий насип.

Лечу, як варят на чубариків, а за мною селепки деруться, як би на Кульпаркові. Перед собою бачу якогось «я тоже украйонец» жи сі на мене націлює з дубельтуфкі, а я му цілий маґазинок із свого «ем-пі» в бандзюк, а ту нараз, як ми хтось вцідить в лепету, а жем сліпки відчинив... кікую... а моя Євця стоїть над мною з мітлою в руках, та як ми не вцілить «простим» в ліву ґалу, то аж ми сі в лепеті замакітрило. Хтівим щось балікати, але як вона заверещить, як не поправить ще мітлою по макітрі, том тільки відвалював умжика і слухав її літанії, а вона:

— Ах ти мочимордо одна, то ти сі зі святого деревця лаха відставляєш, то жи хтось викобзав з хати на двір, підбираєш!?.. А маєш, а маєш! — но й брацє гатила, аж й сі дручок в мітлі зломав. Зрештою, що ті буду балікати. Видиш, жи вже штири дни ношу печатку нашого малженьского життя. Й давім собі слово батярского гонору, таке смертельне жи літуватися над жінкою не буду, ані в її справунки втручатися не буду. Хай тирає, хай сі мучит!

Братство кол. вояків 1-ої Д УНА

УЧАСТЬ СТАНИЦІ БРАТСТВА І УД УНА У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ В УРОЧИСТОСТЯХ ВІДВІДИН ВЛАЖЕННІШОГО ВЕРХОВНОГО АРХИЄПИСКОПА КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО В ЗСА

Немає найменшого сумніву, що колишні вояки Української Дивізії Української Національної Армії, зорганізовані з Станицях Братства І УД УНА в Канаді і ЗСА вклали львину частину своєї участи в торжествах, влаштованих на терені цілого північно-американського континету з приводу відвідин Його Блаженства Верховного Архиєпископа Української Католицької Церкви Кардинала Йосифа Сліпого в червні, липні і серпні 1968 року. В різних містах Канади і ЗСА, які мали щастя прийняти в себе Високодостойного Гостя, колишні українські дивізійники не тільки повнили порядкову службу в часі привітальних урочистостей на летунських майданах, але їхні почесні стійки ми бачили також підчас Соборних Божественних Літургій, які Найвищий Достойник Української Католицької Церкви відслужив в асисті Архиєреїв і Духовенства. Прапори окремих Станиць разом з прапорами інших комбатантських і громадських організацій надавали особливої величі святочній атмосфері вияву радости й найглибшої пошани для особи Найдостойнішого Гостя, Мученика за рідну Церкву та Націю. Дари любови, що їх складали члени Станиць та їхні зорганізовані авдієнції в Його Блаженства були виявом тих почувань, які в своїх серцях леліяла вся українська спільнота поза межами Рідного Краю.

Станиця Братства кол. Вояків І УД УНА у Філядельфії, куди вперше загостив Блаженніший Верховний Архиєпископ на терені ЗСА, взяла активну участь у всіх привітальних урочистостях Високодостойного Гостя в суботу і неділю 20 і 21 липня 1968 року. До сповнення своїх завдань члени Станиці під проводом голови Крайової Управи Б-ва з ЗСА інж. В. Заброцького і голови Станиці мгр. Б. Артимишина виявили повну свідомість і зрозуміння, докладаючи всіх зусиль, щоби вив'язатись якнайкраще з наложених на них обов'язків.

Станиця зорганізувала порядкову службу і виставила почесні стійки підчас приїзду Їх Блаженства на летовище, підчас "Привітального Бенкету", як також в часі Соборної Божественної Літургії в міському стадіоні "Спектрум". Колишніх вояків І Української Дивізії можна було теж бачити в обох днях привітальних релігійно-національних святкувань як особисту охорону Достойного Гостя. Прапор Станиці разом з прапорами Крайової Управи Братства, інших комбатантських, молодіжних і громадських організацій виднів на чолі тріюмфального походу, який відпроваджував Блаженнішого Верховного Архиєпископа до виходу в летунського майдану.

Представники Станиці взяли учась в авдієнції разом з Крайовою Управою Братства в ЗСА, підчас якої вручено Блаженнішому Кардиналові Йосифові "Дар Любови" і привітання виголосили інж. В. Заброцький від Крайової Управи і мгр. Б. Артимишин від Станиці Братства у Філядельфії.

Станиця Б-ва, бажаючи виявити свою солідарність з Їх Блаженством і Його плянами об'єднання Української Католицької Церкви і завершення Її Українським Патріярхатом, включилась в загальномирянську акцію перед приїздом

Верховного Архиєпископа до Канади даючи в цій справі спільні заклики з іншими громадськими організаціями терену Філядельфії і пожертвувала з нагоди 25-річчя І УД УНА суму 100.00 дол. на Український Католицький Університет і Собор св. Софії в Римі.

Коли стали відомі пляни відвідин Їх Блаженства Верховного Архиєпископа Кардинала Йосифа Сліпого у Філядельфії, члени Станиці з ще більшим ентузіязмом включились у привітальну підготовку. Станиця дала спільний привіт з нагоди приїзду Їх Блаженства до Філядельфії з 35 місцевими організаціями, і крім цього окремий привіт від свого членства, поміщений у привітальному числі "Америки" на 20 липня 1968 р. і виголошений в радіопрограмі ім. Володимира Блавацького.

Станиця зібрала "Дар Любови" від своїх членів і прихильників в сумі 730 дол., в склад якої входять слідуючі пожертви: 100 дол. Станиця Братства кол. Вояків І УД УНА у Філядельфії, 50 дол. Александер і Галина Бадуляк; 30 дол. Іванна Бовцайло; по 25 дол. Михайло і Евгенія Білик, Володимир і Марія Карпяк, Іван і Наталія Коропецькі, Степан і Іванна Мазурок, Ярослав і Людмила Палатайко; 20 дол. Ярослав Бобинський; по 10 дол. Богдан і Теофіля Артимишин, Юліян і Галина Бернадин, Микола і Марія Бойчук, Мирослав і Ірина Гецьо, Василь Головчак, Михайло і Іванна Дицьо, Василь і Анна Заброцькі, Василь і Анна Загасайло, Володимир і Ольга Зуляк, Іван і Татіяна Ільчишин, Ярослав і Віра Качай, Роман і Софія Клос, Роман Кобрин, Ярослав і Стефанія Колодій, Александер і Александра Коновал, Михайло і Надія Кузьма, Олег і Марія Лисяк, Михайло і Софія Ліщинські, Олександер і Люна Луцькі, Володимир і Галина Матиєвич, Ігор і Люба Пак, Михайло Попик, Яким Потятиник, Григорій і Анна Похожай, Олександер і Христина Райтарівські, Теодор Рак, Володимир і Марія Сімків, Роман і Юстина Стеблій, Богдан і Анна Стефанишин, Атанас і Анна Стефурак, Микола і Іванна Тимчук, Михайло і Гільда Федів, Дарія Черник, Максиміліян Черник, Христина Черник, Олександра Чубата, Микола і Марія Швець, Дмитро і Ерна Шевчук, Іван і Олександра Штром; по 5 дол. Іван і Анна Борис, Григорій і Анна Келибабюк, Михайло і Леона Репецькі.

Треба признати, що свої завдання всі члени Станиці виконали зразково і тим дали доказ, що вони, як колишні вояки і громадяни української спільноти, свідомі важливости великої події в історії нашої Церкви та народу, якою безперечно були відвідини Їх Блаженства Верховного Архиєпископа Кардинала Йосифа Сліпого, гідно і з любовю та синівською відданістю Найбільшому Синові Української Католицької Церкви та Нації, виконали свої почесні завдання, докладаючи всіх сторань, щоб тим причинитися до святочного звеличання майбутнього Патріярха нашої Церкви та Духового Провідника нашого народу по цей і той бік океану.

Степан Конрад
кол. воєнний звітодавець І УД УНА

ТОРОНТО

ЮВІЛЕЙНА ЗУСТРІЧ

Святкування ювілейних річниць мають різні форми і значення. Проте всі вони відзначують специфічні події, чи осяги в житті цілої спільноти чи окремої одиниці. У рамках ювілейних святкувань 25-річчя постання І-ої Дивізії УНА колишні члени цієї формації на окремій

зустрічі відзначили 50-річчя з дня народження голови Головної Управи Братства кол. вояків І-ої УД УНА, д-ра Мирослава Малецького, в Торонті в Канаді, 7 грудня 1968 року.

Бенкетом, на якому зібралося 86 осіб, проводив вміло та дотепно Богдан Бігус. Він особливо підкреслював гумористичні епізоди з життя нашого Голови, пов'язані з його переїздом з Арґентіни до Канади та іншими подіями, які трапляються кожному, хто прожив пів сотні років та має гарну сім'ю, що складається з трьох дочок і сина, — а до того кільканадцять свояків та безліч приятелів.

Про життя Ювілята, як підпільника, вояка та громадського діяча говорив інж. Богдан Підгайний, підкреслюючи його участь в ОУН, Дивізії та його діяльність на комбатантському відтинку.

В імені присутніх привіт Ювілятові зложив Володимир Ґузар, голова Крайової Управи Братства кол. вояків І-ої УД на Канаду.

Під час зустрічі Ювілятові вручено на пам'ятку кріс.

Вже по традиції, на заклик Б. Бігуса присутні зложили на пресовий фонд "Вістей Комбатанта" 211.35 дол.

Р. К.

ПРИВІТАННЯ ДРУГА З АВСТРАЛІЇ

Зустріти друга по зброї, з яким доводилося ділити долю і недолю воєнних років, вперше після двадцятьох років, це небуденна подія. Такою подією була зустріч з сот. Романом Бойцуном в домі п-ва Бідяків в Торонті, в суботу 8 лютого ц. р. Сот. Бойцун приїхав з родиною з Австралії на постійне перебування до Канади. Цього вечора він мав нагоду вперше в Канаді зустріти деяких своїх друзів з Леґіону й Української Дивізії.

П-во Бойцунів в імені зібраних привітав сот. Б. Підгайний і сказав, що "нам усім приємно бачити серед нас "блудного сина", який досі в Австралії мусів ходити догори ногами, у відношенні до Північної Півкулі". Зворушений сот. Бойцун подякував за таку шану й зазначив, що братерство зброї, особливо, коли воно скріплене боротьбою за незалежність своєї батьківщини, ніколи не переводиться".

Між присутніми був ще один "блудний син" з Австралії, пор. Тарас Ґут, який також недавно переїхав до Канади з Австралії, сот. Мирослав Малецький — голова Головної Управи Братства І-ої УД УНА, пор. Вол. Ґузар — голова Крайової Управи Братства І-ої УД УНА, сот. Ст. Гуляк — голова місцевої станиці, та коло 40 товаришок і товаришів та знайомих п-ва Бойцунів.

Р. К.

ЮВІЛЕЙНІ СВЯТКУВАННЯ В ЕДМОНТОНІ

"За свій рідний край, за стрілецький звичай..." Під таким кличем кол. дивізійники Едмонтону в Канаді відсвяткували ювілей 25-річчя постання І УД УНА, влаштований Управою місцевої Станиці Братства під головуванням Всеч. о. Р. Ганкевича, в днях 12 та 13 жовтня 1968 року.

Можна сказати, що святкування розпочалося тоді, коли члени Управи Станиці разом із головою Крайової Управи Канади п. В. Ґузарем з Торонта, привітали достойного гостя — генерала Павла Шандрука на едмонтонському летовищі, а відтак в особистій зустрічі з ним пригадали усі нам спільні старі часи в рядах Дивізії.

В суботу ввечорі в залі Культурного Центру св. Василія відбулася зустріч колишніх дивізійників із громадянством

та спільна забава. Про неї варто сказати, що це не була звичайна забава, вона мала вигляд ювілейної забави і поза усіма визначними постатями з дивізійного активу, найбільшу популярність здобула собі мед. сестра Дивізії — Ала.

В неділю, в Катедрі св. свщ. Йосафата відправлено Службу Божу і Панахиду за поляглих вояків Дивізії в співслуженні Всеч. отців митрата о. д-р В. Лаби, Р. Ганкевича, д-р Е. Камінського і В. Волошина з чисельною участю українського громадянства Едмонтону представників місцевих організацій і українських молодечих організацій з прапорами та майже сотнею бувших дивізійників, яка зорганізовано під проводом сот. Ю. Чорнодолі вмашерувала до Церкви. Змістовну проповідь з нагоди ювілею виголосив митрат о. д-р В. Лаба.

Після відправ в приміщенні Культурного Центру ім. св. Василія відбувся святочний бенкет з концертною частиною.

Бенкет відкрив голова Станиці Братства в Едмонтоні о. Р. Ганкевич, вітаючи представників організацій, достойних гостей та учасників. Привіт від Крайової Управи Братства в Канаді зложив її голова В. Гузар. З черги слідували привіти організацій. Після яких слово мали: генерал о. д-р В. Лаба та генерал П. Шандрук — кол. командувач Української Національної Армії.

В концертній частині взяли участь: кол. дивізійник, баритон Я. Щур, при фортепіяновому супроводі п. Марії Дитиняк і хори: "Дніпро" під диригентурою Р. Солтикевича та акомпаньяментом п-и Г. Мельничук та "Думки" під диригентурою М. Іванника. В загальному мистецька частина, в якій в більшості виконувано вояцькі пісні, збагатила програму святочного бенкету.

Господарем бенкету був адвокат п. П. Саварин.

Найбільш імпозантною частиною свята було вручення пропам'ятних медалей Св. Архистратига Михаїла цілій сотні кол. дивізійників, яке перевів сот. Ю. Чорнодоля. Медалі вручали: генерал П. Шандрук, генерал о. д-р В. Лаба, о. Р. Ганкевич, В. Гузар, М. Кучер і Я. Цвікілевич. Спільна знимка дивізійників закінчила святочний бенкет.

Після бенкету відбуто зустріч в домі адвоката п. Саварина, де вже у неофіційній атмосфері обширніше можна було розговоритися і як звичайно при таких нагодах буває — пригадувати дивізійні часи.

Приходиться ствердити, що саме свято було незвичайно дбайливо підготовлено Управою Станиці. Рівнож велика кількість учасників в бенкеті дала доказ пошани, якою втішаються кол. дивізійники серед української громади своєю працею для добра української спільноти і то не тільки в рядах Братства кол. вояків I УД УНА, але рівнож в рядах різних українських організацій.

Програма і перебіг святкувань залишила в усіх учасників ряд незабутніх вражень. Г. К. У.

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

ЛИСТОПАДОВІ СВЯТА

ОГЛЯД

ювілейних святкувань в ЗСА для відзначення 50-річчя Листопадового Чину і Створення Української Галицької Армії.

I. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПІДГОТОВА СВЯТКУВАНЬ

З почину Головної Управи ОбВУА відбулася 14-го травня 1968 р. в Ню Йорку спільна нарада діючих там центральних і місцевих комбатантських, жіночих і молодечих організацій, у висліді якої покликано до життя "КРАЙОВИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ 50-РІЧЧЯ ЛИСТОПАДОВОГО ЧИНУ І СТВОРЕННЯ УГА" з осідком в Ню Йорку. Головним його завданням було подбати і допильнувати, щоб в кожному місці скупчення українців на терені ЗСА гідно відзначено ці подвійні роковини і засновано для цього місцевий Громадський Комітет. У склад Крайового Ювілейного Комітету увійшли представники ось таких організацій: а) Комбатантських: ОбВУА, Братства УСС, Т-ва Запорожців ім. полк. Петра Болбочана, Об'єднання кол. Вояків УПА, Т-ва б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, Братства кол. Вояків І Української Дивізії УНА, Союзу Ветеранів Українського Резистансу (СВУР), Українського Вільного Козацтва і Братства "Броди-Лев", б) Жіночих: Союзу Українок Америки (СУА), Самостійного Золотого Хреста, Українського Золотого Хреста і Українсько-Американської Жіночої Допомогової Організації; та Молодечих: Пласту, СУМА і Академічного Товариства "Зарево".

На почесних членів Крайового Ювілейного Комітету запрошено: д-ра Володимира Ґалана, президента ОбВУА, Івана Порика, голову Головної Управи Братства УСС, отам. УСС д-ра Теодора Рожанковського, першого команданта Леґіону УСС, Ганну Дмитерко-Ратич, кол. старшину того Леґіону, далі, генералів Українського Війська, а зокрема: Павла Шандрука, Олександра Вишнівського, Михайла Крата, Аркадія Валійського, Петра Самутина, Петра Гарасименка, Бориса Барвінського, Йосипа Мандзенка, Миколу Омелюсіка і інж. Василя Филоновича; вкінці голов Головних Управ Комбатантських Організацій: д-ра Мирослава Малецького (Братство кол. Вояків І УД УНА), ген. У. В. К. Віктора Дяченка (в.о. Отамана Українського Вільного Козацтва), полк. Петра Содоль-Зілинського (Т-во Запорожців ім. полк. Петра Болбочана), підполк. Юрія Лопатинського (Об'єднання кол. Вояків УПА), Миколу Грицковяна (Т-во б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки), Іларіона Поліщука (Союз Ветеранів Українського Резистансу), інж. Василя Заброцького (Крайова Управа Братства кол. Вояків І УД УНА) і д-ра Романа Дражньовського (Братство "Броди-Лев"). Діловий Крайовий Комітет обрано в ось такому складі: голова сот. д-р Іван Козак, заступники голови: Ірина Голюка, Оксана Рак, проф. д-р Софія Карпинська, Ольга Томашівська, Христина Навроцька; секретар — Григорій Цебрій, скарбник — Григорій Яремчук, імпрезовий референт — Мирон Залінський, референт преси й інформації — ред. Ярослав Гриневич, мистецький референт — Орест Слупчин-

ський; члени без функцій: дир. Петро Постолюк, Роман Глушко, майор Іван Вининик, Іван Ділай, Іван Дмитрик, Павло Дорожинський, Евстахія Кмета, Раїса Куделя, Дмитро Кукуруза, Володар Лиско, Мирослава Осідач, Іларіон Поліщук, Марія Савчак, Володимир Шостак та Іван Юшкевич; Контрольна Комісія: голова полк. Петро Содоль-Зілинський, члени: проф. д-р Сава Никифоряк та Іван Хома, заст. члена Андрій Боднарчик.

Крайовий Ювілейний Комітет започаткував свою діяльність виданням заклику до українського громадянства в ЗСА. А передусім до кол. вояків усіх формацій та молоді, подаючи загальні напрямні щодо програми святкувань. Цей заклик був оприлюднений в пресі, зокрема у "Вістях Комбатанта" ч. 4/68. На прохання Крайового Ювілейного Комітету аналогічний заклик видав згодом також Український Конґресовий Комітет Америки. Крайовий Комітет видав також ювілейну відзнаку (жетон) за проєктом мистця-вояка Ореста Слупчинського. Відповідні кількості цієї відзнаки розіслано всім Відділам ОбВУА та деяким місцевим Комітетам для розпродажу під час ювілейних святкувань, призначуючи чистий прибуток з розпродажу на ювілейний Дар Українському Воєнному Інвалідові.

II. ЦЕНТРАЛЬНЕ СВЯТКУВАННЯ

Центральне (крайове) святкування для відзначення згаданого подвійного ювілею відбулося в днях 1-3 листопада 1968 р., згідно з постановою Головної Управи ОбВУА, в Ню Йорку. Це святкування складалося з Богослуження та трьох окремих імпрез, а саме З'їзду виконавців Листопадового Чину, Товариської зустрічі кол. вояків всіх формацій з громадянством та Ювілейної Академії.

З'їзд Виконавців Листопадового Чину відбувся 1-го листопада 1968 р. вечером в будинку Українського Інституту Америки, старанням окремого Комітету. З'їзд відкрив заступник голови Комітету проф. д-р Микола Чубатий, який привітав приявних творців Листопадового Чину 1918 р., що в числі 18-х прибули на З'їзд з різних місцевостей ЗСА і Канади, в тому 2-ох священиків, о. Лева Ліщинського і о. д-ра Володимира Колодницького (цей останній швидко потім помер). Крім того участь у З'їзді взяли приблизно 40 гостей, в тому представники центральних і місцевих організацій. З'їздом проводив, як майстер церемонії, д-р Володимир Михайлів. Напочатку були відчитані письмові привіти Верховного Архиєпископа Кардинала Кир Йосифа Сліпого, Митрополита Кир Амвросія Сенишина, Архиєпископа Кир Івана Бучка та інших. Між представниками організацій, які склали усні привіти, був д-р Іван Козак, голова Крайового Ювілейного Комітету, що вітав З'їзд та запросив усіх приявних творців Листопадового Чину як почесних гостей на Товариську Зустріч кол. Вояків з Громадянством і на Ювілейну Академію. Відтак голова Комітету Виконавців Листопадового Чину, сот. д-р Михайло Гуцуляк з Ванкуверу, Канада, після вшанування пам'яти поляглих і померлих творців Листопадового Чину, окреслюючи при цьому участь кожного з них в історичному дні 1-го Листопада 1918 року. Проф. д-р М. Чубатий виголосив довшу доповідь на тему "Значення Листопадового Зриву в історії всього українського народу". Д-р В. Михайлів оповів цікавий спогад про обеззброєння австрійського 19-го полку стрільців у Львові, а д-р М. Гуцуляк говорив про враження, яке він пережив, побачивши український прапор на львівській ратуші. В мистецькій частині програми виступа-

ли: скрипаль проф. Володимир Ціцик та співачка Ганна Шерей при фортепіяновому супроводі пань Марії Ціцик-Хруцької і Калини Чічки-Андрієнко. Наприкінці проходив показ прорізок баталістичних картин маляра-вояка Івана Курмака. З'їзд започатковано і закінчено молитвою. Після офіційної частини учасники З'їзду перевели час на дружній розмові при спільній перекусці.

Ювілейна Листопадова Товариська Зустріч кол. Вояків всіх формацій з Громадянством відбулася в рамках відзначування Золотого Ювілею Листопадового Чину і УГА, в Ню Йорку 9-го листопада 1968 р. увечері в малій залі Українського Народного Дому. Зустріч відкрив коротким привітальним словом голова Крайового Комітету, д-р І. Козак, та передав її ведення майстрові церемонії, д-рові Богданові Левицькому. Д-р Б. Левицький привітав приявних на залі творців Листопадового Чину, як також інших кол. вояків УГА. З черги Впр. о. д-р Юліян Катрій ЧСВВ провів молитку та сказав зворушливе слово. Відтак учасники зустрічі засіли до перекуски. Між зібраними були пані Наталя Стефанів, вдова по сл. п. ген. Гнатові Стефанову, кол. Начальному Вождеві УГА, почесні члени Крайового Ювілейного Комітету ген. Аркадій Валійський, дир. Іван Поритко, полк. Петро Содоль-Зілинський, підполк. Юрій Лопатинський і д-р Роман Дражньовський, далі інж. Михайло Гузар, представник Католицьких Ветеранів Армії ЗСА при церкві св. Юрія, сот. Зенон Стефанів, директор Українського Військово-Історичного Інституту при НТШ, майор Іван Винник, представник Відділу ОбВУА Ню Йорк, один зі найстарших кол. усусусів Жигмонт Олексин, сот. Симон Гнатківський, голова Відділу ОбВУА в Амстердамі, д-р Осип Утриско, представник Відділу ОбВУА в Нюарку та представники різних центральних і місцевих комбатантських і громадських організацій. Під час перекуски молодий піяніст п. Олег Левицький виконав на фортепіяні в'язанку стрілецьких пісень власної композиції. Головну промову вигослосив д-р Володимир Ґалан, президент ОбВУА. Деякі приявні виголошували короткі воєнні спогади. Відчитано низку письмових привітів — від Кардинала Йосифа, пені Ганни Дмитерко-Ратич, кількох генералів, отамана УСС д-ра Т. Рожанковського й ін. Ширші привіти прислали теж відомі трубадури стрілецької слави ред. Роман Купчинський і ред. Лев Лепкий. Усні привіти виголосили дир. Іван Крамаренко, голова Представництва Державного Центру УНР, мгр. Іван Базарко від УКК, адв. Роман Гуглевич, голова Комітету Об'єднаних Українських Організацій Ню Йорку, дир. Іван Винник від Організації Визвольного Фронту, д-р Василь Вишиванний від Окружного Комітету Відділів УНСоюзу, дир. Роман Крупка від Центральної Управи ОДВУ, інсп. Микола Алексевич від Відділу ОбВУА Філядельфія, пор. Мирослав Клико від Головної Управи Т-ва б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, пор. Іван Хома від Головної Управи Об'єднання кол. Вояків УПА Америки й Канади та д-р Семен Федюк від Братства кол. Вояків І УД УНА, як також від Т-ва Гуцулів-верховинців "Гуцульщина". Наприкінці відбулася спільна знімка всіх приявних кол. вояків УГА та загальна знімка всіх учасників Зустрічі.

Зустріч проходила в дружній товариській атмосфері. До підготови і переведення її причинилися своєю працею пані Ольга Томашівська і д-р Софія Карпинська та побратими Андрій Боднарчик, Мирон Залінський, Іван Хома і Григорій Яремчук.

У зв'язку з названими ювілейними святкуваннями були відслужені в неділю, 3-го листопада 1968 р. в українських церквах Ню Йорку торжественні Богослужби. Особливо урочисто відзначено ці роковини в українській католицькій церкві св. Юрія. Там о год. 12:00 в полудне відслужив Службу Божу в наміренні українського народу о. д-р Микола Когут в сослужені о. д-ра Володимира Ковалика, який виголосив патріотичну проповідь. Після Служби Божої той же о. Протоігумен в сослуженні о. ігумена д-ра Ю. Катрія, о. пароха І. Ричкуна, о. д-ра В. Ковалика, о. д-ра С. Фединяка, о. Х. Войтини — усіх ЧСВВ, як також у сослуженні о. шамбеляна К. Прийми, о. Я. Кекіша, о. В. Рабія, о. М. Кулинича й о. З. Павловича відправив Соборну Панахиду за полеглих Героїв. Співали хори ім. митр. А. Шептицького та "Думка". На це богослуження прибули в одностроях зорганізовані лави молодечих організацій Пласт і СУМА зі своїми прапорами, числом понад 350 осіб. Крім молодечих організацій участь у цій урочистій Богослужбі взяли члени численних інших організацій, з яких багато прибули з своїми прапорами, як ОбВУА, УПА, Братство І УД УНА, Католицькі Ветерани, ОДВУ, Український Золотий Хрест, Марійська Дружина і інші. Були присявні також кол. вояки УГА, які засіли на почесних місцях. Після Богослужень в усіх українських церквах Великого Ню Йорку члени Комітету Об'єднаних Організацій продавали під проводом пані Степанії Бартко жетони, видані Крайовим Ювілейним Комітетом.

Ювілейна Листопадова Академія відбулася 3-го листопада 1968 р. в репрезентативній залі Фешен Інституту. На прикрашеній листопадовими емблемами сцені вишикувалися в одностроях представники ОбВУА, Об'єднання кол. Вояків УПА, Т-ва б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, Братства кол. Вояків І УД УНА, як також Пласту, СУМА і ОДУМ з прапорами і відповідними почетами, до яких приєдналися прапороносці ОДВУ і Українського Золотого Хреста з своїми прапорами, разом 54 особи. Академію відкрив голова Комітету Об'єднаних Організацій Ню Йорку, адв. Роман Гуглевич. Після того йшов Апель Полеглим, що його перевів з уставленими на сцені представниками комбатантських і молодечих організацій сот. д-р Іван Козак при співучасті пор. Івана Коми. Д-р Козак згадав полеглих борців за волю України з усіх формацій новітнього Українського Війська, від УСС і УГА починаючи та на УПА і Першій Українській Дивізії кінчаючи, при чому окрему згадку присвятив всім Начальним Вождям УГА. Наприкінці Апелю на команду сот. Козака зібрані на сцені представники комбатантських і молодечих організацій віддали полеглим Героям військовий салют. Головну промову виголосив також д.р І. Козак. Адв. Р. Гуглевич відчитав привіт і архиєрейське благословення Верховного Архиєпископа Кардинала Кир Йосифа Сліпого. В мистецькій частині програми виступали: хор "Думка", під орудою проф. д-ра Олександра Берника при фортепіяновому супроводі панни Хризанти Зубрицької, який проспівав 4 пісні, далі відома співачка Галина Андреадіс виконала 4 сольові точки з наддатком та панна Марія Пришляк продеклямувала з чуттям вірш С. Черкасенка "В день Першого Листопада". Академію, в якій взяли участь кругло 1300 осіб, закінчено співом "Не пора".

III. СВЯТКУВАННЯ НА МІСЦЯХ

Святкування для відзначення Золотого Ювілею Листопадового Чину і створення УГА влаштували такі громади ЗСА:

Дня 2-го листопада 1968: БАЛТИМОР, Мериленд — промовець д-р Володимир Ґалан; НЮ ГЕЙВЕН, Конн. — промовець ред. Іван Кедрин. Дня 3-го листопада 1968: ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — промовець д-р Володимир Ґалан; ДІТРОЙТ, Мич. — промовець д-р Ярослав Бажанський; КЛІВЛЕНД, Огайо, — промовець д-р Ярослав Городинський; НЮАРК, Н. Дж. — промовець д-р Роман Криштальський; ТРЕНТОН, Н. Дж. — промовці: генштабу ген. Павло Шандрук і ред. Лев Лепкий; ФІНІКС, Арізана, — промовець проф. Василь Шкварок. Дня 4-го листопада 1968: ГАРТФОРД, Конн. — промовець д-р Степан Ріпецький. Дня 9-го листопада 1968: ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. — промовець д-р Матвій Стахів. Дня 10-го листопада 1968: БРУКЛИН-ПІВНІЧ, Н. Й. — промовець мґр. Іван Базарко; МАЯМІ, Фла. — промовець Степан Ковальчук; ПАССЕЙК, Н. Дж. — промовець д-р Степан Ріпецький. Дня 16-го листопада 1968: ВАШИНҐТОН, Д. К. — промовець ред. Іван Кедрин-Рудницький; ЮТИКА, Н. Й. — промовці д-р Василь Палідвор і ред. Іван Дурбак.

Дня 17-го листопада 1968: АМСТЕРДАМ, Н. Й. — промовці ради. Теодор Кокорудз і сот. Симон Гнатківський; ВУНСАКЕТ, Р. Ай. — промовець о. протоєрей Віталій Коваленко; ГЕМОНД, Індіяна, — промовці Ванджула і о. Й. Мартинюк; ГАМСТЕД, Н. Й. — промовець Микола Курчак; КОГОВЗ, Н. Й. — промовець о. Володимир Андрушків; ЧІКАҐО, Ілл. — промовець проф. Роман Завадович. Дня 23-го листопада 1968: ДЕНВЕР, Колорадо, — промовець проф. Ст. Орищин. Дня 24-го листопада 1968: БЕТЛЕГЕМ, Па. — промовець ред. Б. Чайківський; БРУКЛИН-ПІВДЕНЬ, Н. Й. — промовці ред. М. Островерха і З. Павлович; ВИЛЛИМЕНТИК, Конн. — промовець Я. Янович; ЯНҐСТАВН, Огайо, — промовець проф. д-р Олег Підгайний. Дня 15-го грудня 1968: СТАТЕН АЙЛЕНД, Н. Й. — промовець д-р Іван Козак.

Д-р І. Козак

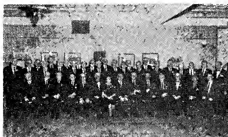

Кол. Вояки УГА, які взяли участь в Товариській Зустрічі кол. Вояків усіх формацій з Громадянством, що відбулася 2-го листопада 1968 р. в Ню Йорку, в рямках відзначування 50-річчя Листопадового Чину і УГА. Посередині пані Наталя Стефанів, вдова по. сл. п. ген. Гнатові Стефанову, кол. Начальному Вождеві УГА.

СПРАВА ПАМ'ЯТНИКА ГЕН. П. ДЯЧЕНКА

Комітет Збірки Фондів і будови пам'ятника на могилі св. пам'яти Петра Дяченка — Генерала Армії УНР проголошує такий фінансовий звіт.

ПРОТОКОЛ

Контрольна Комісія в складі:

1) Остап Хархаліс — Голова ОбВУА — Відділ Балтимор, Мд. 2) Антін Траска — Голова Товариства Прихильників УНР Балтимор, Мд. 3) Данило Пісецький — Член ОбВУА — Відділ Балтимор, Мд. перевела контролю приходів і видатків Комітету дня 15-го листопада 1968 року в приміщенні "Самопоміч" — 239 С. Бродвай, Балтимор, Мд. 21231 і ствердила: А) Комітет відкрив конто в Кредитовій Кооперативі "Самопоміч", Балтимор, Мд. дня 25-го листопада 1966 року під ч. 501.

Б) На конто Комітету вступило по Збіркових листах: 1. Філядельфія — 329.00; 2. Вашингтон, Д. К. — 109.00; 3. Бофало, Н. Й. — 104.00; 4. Лос-Анжелес, Кал. — 36,50; 5. Черча, Н. Дж. — 61.00; 6. Н. Йорк, Н Й. ОбВУА — 60.00; 7. Сан-Франціско, М. Чорнокосинський — 20.00; 8. Віктор Дяченко — 25.00; 9. Мілвіл, Н. Дж. — 35.00; 10. Дюарте, Кал. — 22.00; 11. Чікаго, Ілл. СУВ — 31.00; 12. Балтимор, Мд. ОбВУА — 51.00; 13. Чікаго, Ілл. ОбВУА — 25.00; 14. Клівленд, Ог. ОбВУА — 35.00; 15. Рочестер, Н. Й. ОбВУА — 88.40; 16. Детройт, Мч. ОбВУА — 27.00; 17. Нюарк, Н. Й. ОбВУА — 5.00; 18. Честер, Н. Й. ОбВУА — 68.00; 19. Лос-Анжелес, Кал. — 2.00; 20. Ютика, Н. Й. ОбВУА — 11.00; 21. Н. Йорк, Н. Й. ОбВУА — 7.00; 22. Вест-Гафер, ОбВУА — 25.00; 23. Братство "Броди-Лев" — 150.00; 24. Побратим Сергій Шкуть — 20.00; 25. Лос-Анжелес, Кал. — 26.00; 26. Побратим М. Отрешко-Арський — 10.00; 27. Гренд-Рапідс, Мч. — 15.00; 28. О. Митр. Протоієрей М. Литваківський — 10.00; 29. Сінціннаті, Ог. — 20.00; 30. Сан-Дієго, Кал. — 31.00; 31. П. Самутин — 5.00; 32. Клівленд, Ог. (М. Білоконський) — 66.00; 33. Міннеаполіс, Мін. С. Пауль Головна Управа СУВ — 110.75; 34. Побратим І. Липовецький, Голова СБУВ — Канада - Торонто — 490.00 канадійських дол. в переліченні на амер дол. — 453.25. РАЗОМ по Збіркових листах вступило — 2093.90. В) Інші приходи: а) Дивіденда за 1966 рік 01, б) Дивідента за 1967 рік 29.06. РАЗОМ ПРИХІД 2122.97. Г) ВИДАТКИ: 1. Відлиття бюсту в бронзі — 450.00; 2. Маестро П. Мегик за врізання літер — 31.90; 3. Пошта, телефони, папір і т. л. — 24.37; 4. Пам'ятник (фундамент і обрамовання) — 1495.00; 5. Дозвіл Укр. Православної Консисторії — 15.00; 6. Дві поїздки Голови Комітету до Мілвіл і С. Б. Брук, Н. Дж. — 19.55; 7. Два оголошення в "Свободі" про посвячення пам'ятника — 28.00; 8. О. Митр. Протоієрей П. Фалько за посвячення пам'ятника 10. 12. 68 р. — 10.00; РАЗОМ ВИДАТКІВ — 2073.82.

Д) Згідно постанови Комітету з дня 10. 12. 1968 р. решту грошей в сумі — 49.15 ц. після покриття всіх рахунків — розподілено так: а) На пресовий Фонд "Дороговказу" за поміч в друку — 20.00; б) Братство "Броди-Лев" — охорона воєнних могил і культ поляглих — 29.15. ВСЬОГО ВИДАТКІВ — 2122.97.

САЛЬДО на день 22-го листопада 68 р. — 00.00.

Є) а) Провадження діловодства, всі рахунки в повному і належному порядкові. б) Оголошення ВУП. жертводавців (іменне) провадиться у "ДОРОГОВКАЗІ" Торонто, Канада. в) Його Високопреосвященству Високопреосвященнішому Владиці Мстиславові, Високопреподобним Отцям: Митр. Протоієреєві П. Фалькові, Протоієреєві М. Земляченкові, Побратимам по зброї. ВШП. Збірщикам і жертводавцям, ВШП. інж. В. Сімянцеву, інж.-арх. О. Тимошенкові, маестро П. Мегикові, Полк. І. Липовецькому — Канада, Контрактові — А. Білокурові, Мілвіл, Н. Дж., тим ВШП. що надіслали привіти Родині і Комітетові, всім тим, що своєю участю віддали шану св. пам. Петру Дяченкові — Генералові Армії УНР: Родина і Комітет складає ЩИРОСЕРДЕЧНЕ СПАСИБІГ.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ: Остап Housing Харкаліс — Голова, Антін Траска і Данило Пісецький — Члени.

ПРЕСФОНД

В. Біляїв, Філядельфія	$10.00
Л.В.У., Гамилтон, Онт.	15.00

УКРАЇНСЬКА СТРІЛЕЦЬКА ГРОМАДА

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

ВІДДІЛ ТОРОНТО

В пополудиевих годннах, в иеділю 26 січня 1969, Відділ УСГ в Торонті відбув свої річні Збори. Прнявних 40 членів. Зборн переведеио по-вояцькн, ділово, на протязі 2 годнн.

Відкрив Зборн діючий голова Відділу В. Пукіш. Він обняв був провід Відділу по смерті внбраиого головн К. Мнгаля.

Проводнв Зборами д-р С. Росоха, секретарював В. Гайдай.

Повстанням з місць і хвнлнннною мовчанкою вшановано членів УСГ, які в підзвітному часі відійшли у вічність: К Мигаля, д-р А. Базара, о. Ю. Цукорника, о. М. Цурковського, І. Боднарчука, Н. Цнцака (помер вже в 1969 р.), колишньо членку УСГ, пізніш провідну діячку ОУК паню М. Гультай і члена ГУ УСГ Б. Зелеиого з Віндзору (помер вже в 1969 р.).

Осиовні звіти складалн: голова В. Пукіш, секретар д-р А. Моспанюк, скарбник інж. Ю. Темннк, голова Провірної Комісії І. Зварнч. Короткі звітн склалн і працівникн помічиих органів.

Старшнна відбула 4 засідання. Відбуто 2 сходин. Запляиовано було більше сходин, але з різних прнчин вонн не могли відбутнсь. Було кілька доповідей і інформатнвних вечорів спільно з Філією УНО. Відділ співдіяв з Філією УНО і брав участь в її імпрезах. З ініціятивн Відділу влаштовано разом з іншнмн комбатантськнми організаціями 50-річчя Лнстопадового Чнну в 1918 році. Деякі члени Відділу бралн актнвну участь в збірці Золотого Хреста на політичннх вязнів в московській імперії. Члени Відділу складали свої пожертвн на Фундацію ім. Т. Шевченка. Більші пожертвн склалн: А. Заяць $1050, П. Бартошек $1000, І. Ващук $300, І. Зварич $100 і т. д. А. Заяць зложив на Україиську Енцнклопедію, що друкується у Франції, $2000. Складали члени пожертвн і на каплнцю на оселі УНО "Сокіл" в Гакстоии. Відділ нараховує 119 членів. 95% членів вплатнло членську вкладку за 1968 рік. Досить важно йшла справа поповнення Відділу новимн членами. Каса Відділу дістала в 1968 році $2205, видала $1855 і на біжучий рік мала в касі $754. Провірна Комісія найшла діловодство Відділу в найкращому порядку. Хворнх відвідувалн капелян Відділу о. С. Хабурський, М. Селешко і прннагідио інші членн. Тому що не було кого і за що судити, Товариськнй Суд був бездіяльнннй.

По звітах відбулась коротка дискусія, в якій рівиочасно внсказувано і побажання на майбутнє. Бралн участь: М. Коверко, І. Ващук, І. Зварнч, П. Ярема, д-р А. Моспанюк, Д. Ростецькнй, В. Трачук, С. Теребуш, О. Макснмів, Ю. Темннк, В. Ситинк і інші. Днскутанти підкреслювалн потребу доповідей на сходинах, підбирання для доповідей цікавих тем, потребу оглядів світовнх подій, які менше чи більше, прямо чн непрямо, мають відиошення до звільнення України з московської неволі, введення виправдаиь за непрнявність на сходннах чи імпрезах, взивалн кожного прочнтати спомиин М. Шарнка, що тепер друкуються в тижиевнку "Вільне Слово" в Торонті, говореио про методн прнеднування нових членів до Відділу, відвідування хворнх по шпнталях, влаштування Свята Вождів в травні 1969 і Листопадового Свята в 1969, піддержання Філії УНО в її культурно-освітній праці, конечність даватн бодай дрібні завдання

кожному членові Відділу. Загально стверджено, що праця Відділу була інтензивна і успішна і при цьому найбільші заслуги мали покійний голова К. Мигаль, секретар д-р А. Моспанюк, інж. Ю. Темник. Було побажання до диригента П. Шульги, щоб підготовив свій скрипковий ансамбль до виступу на Свято Вождів. Стверджено, що членами Відділу є тепер колишні вояки І-ої Української Дивізії УНА та колишні вояки підпільних формацій часів світової війни. В 1968 Відділові довелось виконати багато репрезентативних функцій на різних загальних імпрезах, яких в тому році було досить багато.

Завваги і побажання має нова Старшина на 1969 рік оформити в пляни дії для Відділу.

У дискусії стверджено, що минуле УСГ, коли їй слабими силами, особливо в початках, довелось тут дійсно воювати з москвофілами-большевиками українського роду дало свої позитивні вислідн, бо тепер вони самі між собою воюють, одні стоять за Україною, а другі за Москвою.

На 1969 рік вибрано Старшину в такому складі: голова інж. В. Трачук, містоголова В. Пукіш, секретар д-р А. Моспанюк, скарбник інж. Ю. Темник, члени: І. Ващук, П. Шульга і М. Хархаліс. Провірну Комісію: І. Зварич, А. Заяць, І. Особа. Товариський Суд: д-р З. Книш, д-р С. Росоха, С. Теребуш. Хоружих: С. Винах, М. Чучман, В. Гайдай, П. Ігнатко. Відвідувачів хворих: о. С. Хабурський, М. Селешко, П. Ярема. Кореспондент: М. Селешко.

Новий голова Відділу інж. В. Трачук подякував приявним за честь і довіря. Апелював до всіх, щоб йому помагали в праці.

Бойовою піснею "Не пора, не пора!" Збори закінчено.

М. С.

БРАТСТВО КАРПАТСЬКИХ СІЧОВИКІВ

ЮВІЛЕЙНИЙ З'ЇЗД ЗАКАРПАТЦІВ В ТОРОНТІ

В днях 9-го і 10-го листопада в Торонті відбувся, зорганізований Братством Карпатських Січовиків, з'їзд закарпатських українців для відзначення тридцятиріччя карпато-українського зриву. Участь у з'їзді видатних закарпатців із ЗСА слід завдячувати значну підтримку з'їзду українською громадою в Торонті. Це відноситься в першу чергу до участи у ювілейному бенкеті, що відбувся в суботу 9-го листопада в готелі Принц Джордж. Численна українська громада в приявності Преосв. Кир Ізидора та представників українських організацій вислухала із зацікавленням головну промову міністра Юліяна Ревая. Як один із чолових діячів Срібної Землі між двома світовими війнами, Юліян Ревай змалював хід найважливіших подій Закарпаття із притаманною йому річевою, пластичною і спокійною манерою. Ґравітація до Києва була основною рушійною силою політичних змагань Закарпаття по розвалі Австро-Угорщини. Тільки програні визвольні змагання центральних і західно-українських земель змусили закарпатців шукати за другою найліпшою альтернати-

самостійної України світила Срібній землі також у її змагу за конституційно і мировим договором забезпечені права в 1938-ому і 1939-ому роках.

Головний промовець згадав також про життєвий шлях і ролю, що її відіграв у тому змаганні Закарпаття найвидатніший діяч поруч сл. п. о. монс. А. Волошина — проф. Августин Штефан, предсідник Сойму Карпатської України, що в цьому році закінчив 75-ий рік життя.

Присутність міністра Юліяна домінувала також на ювілейних сесіях з'їзду, на обіді в честь американських гостей в. Українському Народному Домі та підчас приватних, товариських гутірок.

Поруч з п. Юліяном Реваєм, керівником Карпатського Дослідчого Центру, прибули на те святкування в Торонті також видатні діячі-карпатці з ЗСА, професори д-р Петро Стерчо і д-р Михайло Пап, доповідачі на семінарах Карпатського Дослідчого Центру для старої закарпатської еміграції та автори англомовних праць, що К. Д. Ц. готується видавати.

Доводиться побажати, щоб Карп. Досл. Центрові також пощастило зібрати матеріяли до історії збройної боротьби Карп. України з мадярами. Цінна праця проф. Августина Штефана "Військо на Закарпатті" була друкована у "Вістях Комбатанта". По цей бік залізної куртини перебувають також учасники збройної боротьби К. У., що походять з інших українських земель і не є в контакті із Братством Карп. Січовиків. Їх співпраця із Карп. Досл. Центром конечна для осягнення цієї мети.

В неділю 10-го листопада о год. 10-ій учасники з'їзду о. д-р Й. Кубіні й о. д-р А. Баран відправили ювілейну службу Божу в церкві св. о. Николая при Белвудс. Приємно було знову по довгому часі побачити всеч. отцівзакарпатців за престолом після того, як перед десяти роками закарпатці мусіли перервати свої Богослуження в Торонті через брак закарпатського священика. Тим була занедбана дуже важлива ділянка в житті закарпатців в Торонті і взагалі в Канаді.

На з'їзді було висловлене бажання відбувати зустрічі закарпатців щороку по черзі в різних центрах скупчень Америки й Канади.

Ю. Шанта

ЛИСТІВКИ ОбВУА

з малюнком П. Андрусева

У п'ятдесятріччя Листопадового Чину Головна Управа ОбВУА видала листівки з відбиткою нагородженого на конкурсі образу мистця Петра Андрусева п. н. "Чортківський Пролом". Листівки у форматі 5 3/4" x 3 3/4" пригожі до вжитку при кожній нагоді, а головно в ювілейних роках, у біжучому й наступному

— Ціна листівки 25 ц. Зголошення присилати на адресу Головної Управи ОбВУА:

1321 Lindlay Ave.,
Philadelphia, Pa., 19141.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ВОЄННИХ ІНВАЛІДІВ
ГОЛОВНА УПРАВА

Виказ Зібраних Пожертв від 1-го січня 1967 до 20-го вересня 1968 р.

Хто надіслав і звідки	Висота в місцевій валюті	Рівновартість в Нім. Марк.
АМЕРИКА	**Амер. дол.**	**Н. М.**
Суспільна Служба Комбатантів ОбВУА — Філядельфія	7.500.00	29.817.85
Союз Українських Ветеранів Головна Управа Ст. Павл., Мінн.	950.00	3.761.75
Консисторія Української Православної Церкви в ЗСА — Архиєпископ Мстислав	300.00	1.189.00
Інж. Яр. Яцушко на Зустрічі кол. вояків 1-ої УД УНА з нагоди СКВУ в Ню Йорку, лист. 1967	153.00	603.35
Організація Державного Визволення України, 32-ий Відділ у Ст. Павл. Мінн.	77.00	305.06
Майор В. Чекірда, Міннеаполіс	52.00	204.60
Америка разом амер. дол.	**9.032.00**	**35.881.61**
КАНАДА	**Кан. дол.**	**Н. М.**
Українська Стрілецька Громада, Головна Управа — Торонто	3.000.000	11.010.96
Українська Греко-Православна Церква, Вінніпеґ	2.776.82.	10.179.13
Братство кол. вояків 1-ої УД УНА, Краєва Управа — Торонто амер. дол.	1.200.00	4.761.51
Українська Католицька Церква, Митрополит Максим Германюк	1.000.00	3.663.10
Суспільна Служба Українців Канади	1.000.00	3.659.95
4 Українські Католицькі Парохії, Монтреал, Кве.	348.00	1.283.39
о. Гр. Бойко — УКЦ	60.00	221.28
Ліґа Українських Католицьких Жінок — Монтреал	60.00	215.49
Станиця бувших Вояків — Вінніпеґ	50.00	181.00
Осередок СУМ і ЛВУ — Віндзор		
Петро Мицак амер. дол.	30.00	119.61
Степан Царик — Торонто		100.00
Кредитова С-ка при церкві св. Покрови — Торонто	25.00	92.38
Кредитова С-ка при церкві Матері Божої Неустанної Помочі — Торонто	25.00	90.75
Канада разом	канад. дол. **9.344.87**	**35.578.55**
	арем. дол. 1.230.00	

АВСТРАЛІЯ		Англ. фунти	Н. М.
Українська Католицька Церква в Австралі — Кир Іван Прашко		444.31.5	4.553.23
Кирило Закревський, представник ВО УНРади		278.17.8	2.883.09
Братство кол. вояків 1 УД УНА С. Добровний, Ґудвуд		30.4.3	286.61
Андрій Ілечко, уповноважений СУВІ Корпорарo — Брісбейн		11.19.0	131.01
Я. Микитюк — Нортгам		11.19.0	131.16
І. Попадюк, Коледж Парк	амер. дол.	10.00	39.20
Австралія	австр. ф.	**637.14.7**	**8.024.30**
	амер. дол.	10.00	
Арґентіна:			
М. Самоверський	амер. дол.	300.00	1.197.54
Англія:			
П. Ґундерук	англ. фунт.	34.16.3	327.22
Бельгія:			
о. Д. Дзвоник	бельг.фр.	100.00	7.80
Венецуеля:			
О. і Ю. Якимець по 50 амер. дол.		100.00	397.50
Німеччина:			
М. Мостецький (НМ 64) і Т. Федоренко (НМ 6)		70.00	70.00
Швайцарія:			
А. Гучківський	шв. фр.	250.00	228.30

Разом усіх пожертв з 5-ть країн НМ. 2,228.36

Усіх пожертв разом за звітувальний період НМ **81.712.82**

Звіт із розходів подамо у слідуючому числі "Вістей Комбатанта".

ЗІСТАВЛЕННЯ ВИПЛАЧЕНИХ ДОПОМОГ СУВІ

від 1 січня 1967 до 20 вересня 1968

1. Інваліди в Німеччині:

	Н. М.
Амберґ (4 інвалідів)	2.300.00
Авґсбурґ (8 інвалідів)	3.660.00
Дорнштадт (7 інвалідів)	2.073.00
Інґольштадт (8 інвалідів)	3.460.00
Карлсруге (8 інвалідів)	3.184.00
Людвіґсфельд (6 інвалідів)	2.870.00
Ландсгут (8 інвалідів)	3.128.00
Новий Ульм (15 інвалідів)	6.688.00
Нойбурґ (4 інваліди)	1.024.00
Нюрнберґ (6 інвалідів)	1.800.00
Мюнхен (27 інвалідів)	8.217.00

Інваліди мешкаючі одинцем у Німеччині (50 осіб)	15.669.00
Разом	54.073.00

2. Інваліди в Австрії:

Куфштайн (2 інваліди)	1.040.00
Зальцбурґ (7 інвалідів)	2.480.00
Мешкаючі одинцем (8 інвалідів)	4.128.00
Разом	7.648.00

3. Вдови по воєнних інвалідах в Німеччині, Австрії і ін. (16)	5.396.66
4. Ветерани члени Союзу Українських Ветеранів, Німеччина і Австрія (22)	7.734.00
5. Ветерани не-члени СУВ (13)	5.458.00
6. Вдови по ветеранах (9)	2.228.00
Разом виданих допомоґ	82.507.66

На підставі звіту СУВІ виходить, що в Німеччині знаходилось з початком звітного періоду 151 інвалід, в Австрії — 17, а вдів 16, як також 35 ветеранів та 9 вдів по ветеранах, які одержують допомоги.

В міжчасі померло 5 інвалідів у Німеччині та 2 в Австрії, як також 6 ветеранів, які одержували допомогу із СУВІ.

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ

По громадах зібрано в 1967 р. Дар УВ-Інвалідові на терені ЗСА:

(Примітка — 4 громади досі не розрахувалися з минулорічної збірки)

Ню Йорк	2.224.00
Філядельфія	1.474.60
Чікаґо	1.471.40
Нюарк	808.29
Рочестер	679.00
Клівленд	543.25
Гартфорд	473.00
Дітройт	412.50
Честер	217.50
Вашинґтон	211.50
Балтимор	209.50
Ню Гейвен	184.00
Амстердам	167.00
Лос Енджелес	164.00
Пасейк	108.00
Коговс	94.00
Болтонлайд	79.00
Маямі	78.00
Джерзі Сіті	77.20
Джанстови	76.93
Елізабет	76.00
Юніондал	75.00
Сиракюзи	70.00
Гаммонд	69.00
Вілмантик	65.00
Ютика	64.00
Павтукет	56.00
Істон	55.00
Бінкгемптон	50.00
Боффало	43.00
Аліґпа	40.00
Редінґ	39.00
Омага	36.00
Ґлен Спей	34.00
Фінікс	33.00
Трой	30.00
Милвоки	26.00
Блюмінґтон	22.50
Трентон	21.00
Інші	842.86
РАЗОМ	11.236.43

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

ГЕН.-ХОРУНЖИЙ ДМИТРО ЖУПІНАС

26 серпня 1968 року поховано сл. Генерала на цвинтарі в Бавнд Бруку, де спочнває багато Його товаришів по зброї. Похорони зачались в Дітройті, де Покійний стало прожнвав від часу прнїзду до Америки. Колишні військовики віддали Покійному військові почесті з червоною китайкою і з українським прапором, що накрнвав домовину.

Ген. Д. Жупінас народився 24 травня 1892 року в місті Сміла на Кнївщині. По закінченню агрономічної школи зголосився до російського війська, де закінчив юнкерську кавалерійську школу. Старшиною 12-го драґунського полку пішов на першу світову війну. Був ранений і за хоробрість одержав багато високих відзначень. По революції зголосився до армії Української Народньої Республіки і зорганізував полк ім. гет. Сагайдачного, з яким перебув тяжкі бої на фронті проти большевиків як командир сотні. По здобуттю Полтави, в часі офензиви в 1918 році, Дмитро Жупінас був перенесений до 1-го Запорізького ім. Кошового Костя Гордієнка кінного полку. В листопаді 1918 року Сагайдачниківська сотня розгортається в полк того імені і Покійний стає його командиром. В часі Зимового походу, якого учасником був ген. Жупінас, він обіймає команду другим Запорізьким полком і по великих трудах і боях, вертається з ним з походу. Були то дуже тяжкі часи і Покійний ділить долю цілої Армії УНР. Ще раз всміхається доля Покійному, коли в 1920 році, в місяці червні, з недобитків Армії була створена 1-ша Стрілецька Запорізька Дивізія, до якої був, як старшина, Покійний прнділений. Того року сл. п. Генерал закінчив свою військову кар'єру і перейшов до польських таборів для інтернованих. Небіжчикові вдалося вирватись з голодних і холодних бараків і переїхати на постійно на Волинь.

В часі другої світової війни німецька військова команда звернулась до Покійного, щоб Він організував військовий відділ, при чім поставила Йому певні умови, що їх Покійний відмовився виконати. За це був пересланий до німецького концентраційного табору, звідки чудом врятувався.

В Армії мав Покійний славу найкращого кіннотчика. Мав всі українські військові відзначення і пам'яткові хрести. По прнїзді до Дітройту Покійний зголосився до відділу ОбВУА і був до дня своєї смерти діяльним членом.

В часі панахид і Богослужби в церкві, в Дітройті, кол. старшини і вояки держали коло домовини почесну варту, а прощальну промову в церкві мав о. прот. Литваківський. В часі тризни прощала Покійного велика громада приятелів і товаришів. Промовляли ген. О. Вишнівський, підполк. І. Білоус від відділу ОбВУА, голова відділу д-р Цеплий і п. Макогон, кол. підчинений Покійного. Дуже величаво відбулися похорони Покійного в Бавнд Бруку. Прощання були від архиепископа Мстислава, генералів П. Шандрука і А. Валійського і підполк. Грінченка.

Сл. п. ген. Дмитро Жупінас полишив у великому смуткові дружину Катерину в Дітройті і сина з внуками в Польщі.

І. Білоус.

SYNOPSIS

R. Kupchynsky. Mourn trembita (poetry)
Ukrainian Galician Army, by Dr. Ivan Kozak. is a brief account of the organization, structure and activity of this Army from its beginnings in Nov. 1918 to April 1920.
From November Reminiscences, by P. Derkach, is a personal narrative from the eventful days of the Ukrainian Revolution in L'viv, in November 1918.
The Women of L'viv During the November 1918 Uprising, by Milena Rudnycka is a description of the participation of women in the November 1, 1918 Revolution.
The Unity Treaty — Real and Declarative, bu I. Kedryn; a discussion of the meaning of the Act of Unification of Western and Eastern Ukraine on January 22, 1919.
Crossing the Zbruch River, a personal narrative by Dr. W. Galan of his experiences during the retreat of the Ukrainian Galician Army before the Polish Army and his joining the East Ukrainian Army in its struggle against the Russians.
In **The Last Reconoitering Group in the Carpathian Mountains** author Myron Zaklynsky recalls how his group of Ukrainian Sichovi Striltsi was captured by the Russians and the Prisoner of War camp on New Years Day in 1915.
The Battle of Kupchyntsi, by K. Tretiak is a description of an episode from the famous "Chortkiv Offensive" of the Ukrainian Galician Army in Summer 1919.
Yu. Tys-Krokhmaliuk in his **The Future has Already Started** discusses the political situation in the USSR and Ukraine and the Western attitude toward the declining Marxist ideology in the services of Russian imperialism.
General Petro Samutin: **Military Strategy**, a study of Soviet Russian tactics and strategy (continued from issue no. 4, 1968).
M. Demianchuk reviews volume 4, of the Materialy do istorii Ukr. Hal. Armii, and O. Kolodnycky in his article "On clean waters" reviews and criticuzes vols. 1-3 of the same work compiled and edited by Dmytro Mykytiuk.
N. Ripetsky: **First of all — a Ukrainian,** is a post mortem dedication to the late Col. Hryhoriy Sosidko.
The Beauty Queen of the Ukrainian Press in Canada — Vira Lychacz; a report from the Press ball.
Letters to the editor
Syakho Tyulka: The **After-Christmas Story**, a humorous story of the family life.

Chronicle, Information, Reports

Brotherhood of the Former Soldiers of the 1st Division UNA:
Philadelphia: Participation in the Cardinal Slipyj celebrations. **Toronto**: A jubilee get-together of Dr. M. Malecky. Welcoming party for a friend from Australia. **Edmonton**: Silver jubilee of the formation of the 1st Division UNA.
United Ukrainian War Veterans in America: Jubilee November celebrations in the United States. Monument for Gen. P. Diachenko. UUWVA Postcards.
Ukrainian War Veterans of Canada: Annual general meeting; a report.
Brotherhood of the Carpathian Sitch: Jubilee get-together in Toronto to mark 30-th anniversary of the Carpatho-Ukrainian statehood.
Report of SUWI.
Obituary: Gen. D. Zhupanis.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія ....3.50 дол.	.60	Аргентіна .... 670 пез.	120
Австрія .... 100 австр. шіл.	20	ЗСА і Канада 5.00 дол.	1.00
Англія 1:10.0	0:5:0	Німеччина ....20 н. м.	3.50

U.S.A.: $1.00
Canada: $1.00

Н. Й., 20. I. 69 р.

Високоповажані Панове і Дорогі Друзі!

Німецьке Народнє Об'єднання для Охорони Воєнних Гробів:
Folksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge,
яке від часу перенесення могил кол. Вояків I УД УНА з Червії до Футта Пас в Італії, стало співпрацювало з нашим Братством, повідомило нас, що посвячення й офіційне відчинення військового цвинтаря відбудеться дня 28-го червня 1969 р.

На новому цвинтарі спочиває 39-ть кол. Вояків I УД УНА. Тому, що Управа цвинтаря сподіється великого числа учасників, провід цілого посвячення і доїзд до цвинтаря буде виключно під дирекцією цвинтаря.

Братство Броди-Лев Інк. в порозумінні з Краєвою Управою Братства кол. Вояків I УД УНА в ЗСА організує подорож-відвідини могил і візьме участь в посвяченні згаданого цвинтаря. Проситься всіх охочих до подорожі, що триватиме від 15-ть до 21 днів, подати свої зголошення на адресу:

Brody-Lew Inc., 140-142 Second Ave., New York, N. Y. 10003
не пізніше до кінця лютого ц. р. Кошти подорожі будуть виносити около $450.00 від особи. Подробиці будуть подані в окремому обіжнику.

На посвяченні будуть присутні високі урядові репрезентації Німеччини і Італії, як також ціле посвячення буде передаватись через телевізію. Було б побажане, щоб учасники Українці творили одну групу

Якщо Вам невигідно зголосити свою репрезентацію до Братства Броди-Лев, проситься подати число учасників безпосередньо на адресу:

Folksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge,
Werner-Hilpertstr. 2, Kassel, Germany.

Управа Братства Броди-Лев Інк.